

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

**TEXT PROBLEM
WITHIN THE
BOOK ONLY**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198954

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶ್ರೀರಸ್ತು

ಆನಂದಚಂದ್ರಿಕಾ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ |

ಚತುರ್ಥ ಕುಸುಮ!

RAMA RAJYA

ರಾಮರಾಜ್ಯ.

ಗ್ರಂಥಕರ್ತ

ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಕಾ. ಶಿವರಾಮದಾಸ್

ಪ್ರ. ಫ. ಪ್ರೊ. ಷಕರು

ಸ ಹುಕಾರ್ ಶ್ರೀನರ್ಸಾ || ಟಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಶಿಟ್ಟಿನರು,
ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿ.ಟಿ.

ಪ್ರೊ. ವಿ. ಎಸ್. — ಕಾ. ಶಿವರಾಮದಾಸ್,
ಸಂಪಾದಕ, ಆನಂದಚಂದ್ರಿಕೆ, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿ.ಟಿ.

ಬೆಂಗಳೂರು

ಕೆ. ಬಿ. ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಅಂಡ್ ಸನ್ಸ್, ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್.

1919

All Rights Reserved

ಶ್ರೀರಸ್ತು

ಆನಂದಚಂದ್ರಿಕಾ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ !

ಚತುರ್ಥ ಕುಸುಮ ||

ಶ್ರೀಮದಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲ ಶಾಸನಕರ್ತನೂ, ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಭಿ
ರಾಮನೂ, ಇನವಂಶಪಯಃಪಾರಾವಾರ ರಾಕಾಸುಧಾಕರನೂ,
ಪುರುಷೋತ್ತಮನೂ ಆದ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಲೋಕಪಾವನ ಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ

ರಾಮರಾಜ್ಯ

ಎಂಬೀಗ್ರಂಥವು

—

ಆನಂದಚಂದ್ರಿಕಾ ಸಂಪಾದಕರಾದ

ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಕಾ. ಶಿವರಾಮದಾಸ ರಿಂದ ವಿರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವರ್ತಕರಾದ

ಸಾಹುಕಾರ್ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಟಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಶೆಟ್ಟಿವರ

ದ್ರವ್ಯಸಹಾಯದಿಂದ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಂದ

ಪ್ರಕಾಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ

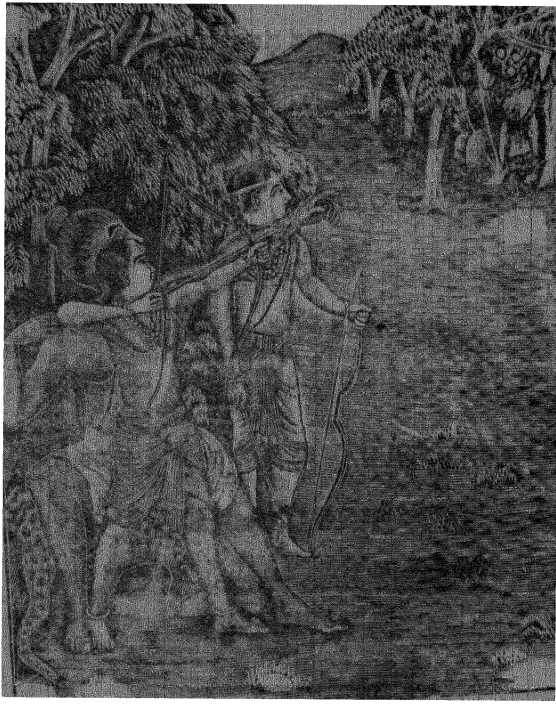
ವಿಳಾಸ:—ಕಾ. ಶಿವರಾಮದಾಸ್, ಸಂಪಾದಕ, ಆನಂದಚಂದ್ರಿಕೆ,

ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ.

ವೆ. ಬಿ. ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಅಂಡ್ ಸನ್ಸ್, ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್.

1919

CHECKED: 1951

ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಲವಕುಶರಿಗೆ
ಭಸ್ಮವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು

Checked 1965

ಶ್ರೀರಸ್ತು.

ಅವತಾರಿಕೆ.

ಶ್ರೀರಾಮ ಚರಿತ್ರವು ಪಾವನವಾದುದು. ಶ್ರೀರಾಮನ ನಡತೆಯು ಪಾವನವಾದುದು. ಶ್ರೀರಾಮನಾಮವು ಪಾವನವಾದುದು. ಶ್ರೀರಾಮನರಾಂಗಿಯು ಪರಮಪಾವನೆಯು. ಶ್ರೀರಾಮದೂತನು ಪಾವನನು. ಶ್ರೀರಾಮಭಕ್ತರು ಪಾವನರು. ಇಂತು ಲೋಕಪಾವನ ಚರಿತ್ರವಾದುದರಿಂದಲೇ “ ರಾಮಾಯಣವು ” ಸಭ್ಯಗೃಹಸ್ಥರಾದ ಭಾರತೀಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ, ಪೂಜಾರ್ಹವಾದ ವಾರಾಯಣ ಗ್ರಂಥವಾಗಿಯೂ, ಧರ್ಮವಾಗ್ಗೆ ಪ್ರವರ್ತನೆಗಾದರ್ಶವಾಗಿಯೂ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಲಂಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಪರಮಹಂಸರಾದ ಯತಿಗಳಿಗೆ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮಮಯವಾಗಿಯೂ, ಎರಾಜಸುತ್ತು, ಆಬಾಲಗೋಪಾಲವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ “ ರಾಮನಾಮವು ” ನಲಿದಾಡುತ್ತಿರುವುದು.

ನೀತಿಮಾರ್ಗ ಪ್ರವರ್ತನದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯನೆಂಬ ಶಾಶ್ವತಕೀರಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ರಾಜ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಂಘಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಪ್ರಜಾಪಾಲನ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಜಗದಾನಂದಕರವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತರಲ್ಪಟ್ಟುವು. ಸನಾತನಧರ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಪರಿಪಾಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟುವು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುಹಿರಿಯರಿಗೆ ಪುರಸ್ಕಾರವೂ, ಸಾಧುಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸತ್ಕಾರವೂ, ಸಾಧ್ವಿಯರಿಗೆ ಸನ್ಮಾನವೂ, ಆರ್ದರಿಗೆ ಭಯನಿವಾರಣವೂ, ಶರಣಾಗತರಿಗೆ ಅಭಯಪ್ರದಾನವೂ, ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯೂ, ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ರಕ್ಷಣವೂ ಅನರ್ಹವಾಗಿ ಲಭಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅಪೂಜ್ಯರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಾಗಲಿ, ಪೂಜ್ಯರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದಾಗಲಿ, ರಾಮರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಲಿಲ್ಲವು.

ಇಂತು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಂದಾಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಧರ್ಮಸಮ್ಮತವಾಗಿಯೂ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿಯೂ, ಅನುಷ್ಠೇಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ “ ರಾಮರಾಜ್ಯ ” ವೆಂಬೀಗ್ರಂಥರೂಪವಾಗಿ ಎರಚಿಸಿರುವೆನು. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇತಿವೃತ್ತವನ್ನು ಮಹಾಕವಿಯಾದ ಭವಭೂತಿಯ ರಚನೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಎರಚಿಸಿರುವೆನಾದುದರಿಂದಾಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತರೂ, ಬ್ರಹ್ಮವೇತ್ತರೂ ಆದ, ವಸಿಷ್ಠ, ನಿಷ್ಕಾಮಿತ್ರ, ಅಗಸ್ತ್ಯ, ವಾಮದೇವಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತರಲ್ಪಟ್ಟ,

ಖಗೋಳ, ಭೂಗೋಳ ತತ್ವರಹಸ್ಯಗಳನ್ನೀಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದನಾದಾಗ್ಗೆ, ಪದಾರ್ಥ ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ (Physics) ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ (Chemistry) ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ (Biology) ಜಂತುಶಾಸ್ತ್ರ (Zoology) ವೈಷ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ (Botany) ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ (Political Economy) ಭೌತಿಕಶಾಸ್ತ್ರ (Physiography) ಶಾರೀರಶಾಸ್ತ್ರ (Physiology) ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ (Astronomy) ಮುಂತಾದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನೀಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಕೈಂಠಲೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದನ್ನೇ ಎಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗ್ರಂಥರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದುಚಿತವೆಂದು ನನ್ನ ಹಿತೈಷಿಗಳನೇಕಮಂದಿ ಸಲಹೆಕೊಟ್ಟು ದರಂದ ಅವರ ಹಿತಸೂಚನೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ "ವಿಜ್ಞಾನದರ್ಪಣ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗ್ರಂಥರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುತ್ತೇನೆ.

ಸಮಂಚಿತ ರಸಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಧರ್ಮಸಮಾಲೋಚನೆಗೈದು, ಶ್ರೀರಾಮ ಸೇವಾವೈಭವವನ್ನು ಸರೈತ್ರ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ, ಈ ಗ್ರಂಥ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಧನ ಸಹಾಯಮಾಡಿರುವ ಸಪ್ತದಯರಾದ, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವರ್ತಕರಾಗಿರುವ ಸಾಹುಕಾರ್ ಶ್ರೀಯುತ ಟಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಶೆಟ್ಟಿವರಿಗೆ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಸತ್ಯಾಧ್ಯ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕರಾದ ಇಂತಹ ಮಹಾ ಜನರಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಗ್ರಹವು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಲಭಿಸತಕ್ಕ ಮಹಾ ಛಾತ್ರವಾಗಿರುವುದು! ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅವಸರವಾದ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯಗಳ ನೇಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಗೆ, ಶ್ರೀರಾಮ ಚಾರಿತ್ರವಾದೀಗ್ರಂಥಮುದ್ರಣಕ್ಕೆವಕಾಶವನ್ನಿತ್ತು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀಯುತ ವೆ. ಬಿ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರಿಗೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು.

ಸಮಸ್ತ ಸನ್ಮಂಗಳಾನಿಭವಂತು!
 ಸರೈಜನಾಸ್ಸುಖಿನೋಭವಂತು!

ಇಂತು
 ಶ್ರೀರಾಮಭಕ್ತರ ಪಾದಧೂಳಿ,
 ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಕಾ. ಶಿವರಾಮದಾಸ,
 ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃ.

ಶ್ರೀರಸ್ತು

ರಾಮರಾಜ್ಯ

ರಾಮಾಯಣಧರ್ಮನೀತಿ

ಮದನಂತೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಭಿರಾಮವಾಗಿ, ಆಶ್ರಿತ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನ ದಿವ್ಯ ಚಾರಿತ್ರವಾದ "ರಾಮಾಯಣ" ವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವ ಮಹಾತ್ಮರು. ರಾಮಕಥಾವೃತ್ತಮಾನದಿಂದ ನಿರ್ಮಲ ರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪುರಾಣದೃವೃತ್ತಿಗಳೂ, ಜಗನ್ಮಂಗಳಕರರೂ, ವೃಷಾಹರ್ಷರೂ, ಸರ್ವಸುಲಭರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಸೀತಾರಾಮರ ಚಾರಿತ್ರವು, ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರ ಮಗ್ನರಾದ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೂ ಅವಾರ ಕುಭದಾಯಕವಾದುದು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನವನ್ನೂ, ಸೌಧ್ವೀಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಸೀತೆಯ ಪತಿವ್ರತೃವನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಭ್ರಾತೃತ್ವವನ್ನೂ, ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಸೌಜನ್ಯತೆಯನ್ನೂ, ಕೌಸಲ್ಯದೇವಿಯ ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯತೆಯನ್ನೂ, ದಶರಥನ ಮನೋಶಿವನನ್ನೂ, ಕೈಕಶೋರಿನ ರಾವಶ್ಯವನ್ನೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳ ರಾಜ್ಯ ತಂತ್ರವನ್ನೂ, ಗೃಹನ ಮಿತ್ರಭಾವವನ್ನೂ, ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರನಿಸ್ಪೃಹತೆಯನ್ನೂ, ಮುನಿಗಳ ಘನತೆಯನ್ನೂ, ಮುನಿಸತಿಯರ ಘನಸತೀತ್ವವನ್ನೂ, ರಕ್ಕಸರ ವಕ್ರತೆಯನ್ನೂ, ಕಬರಿಯ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ, ಹನುಮಂತನ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಸುಗ್ರೀವನ ಸಖ್ಯಧರ್ಮವನ್ನೂ, ವಿಭೀಷಣನ ಶರಣಾಗತವೈಭವವನ್ನೂ, ದುಷ್ಯಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಶಿಷ್ಪರಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಸಕಸ್ಯ ಮುಖವಿಂದಭಿವರ್ಣಿಸುತ್ತಲೋಕಕ್ಕೆ ಸೌಮಿಕ, ನೈತಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತ, "ಆದಿಕಾವ್ಯ" ವೆಂಬ ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಹಾಪುಗುಷನ ಗುಣ ಕರ್ಮ ಸ್ವಭಾವಗಳು ಬಣ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವೋ, ಆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಧರ್ಮರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಸೂರ್ಯವಂಕದಲ್ಲವತರಿಸಿದನು. ಚಕ,ವರಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವತಾರದಿಂದ ಕೋಭಿತನಾದ ಸೂರ್ಯವಂಕದ ಘನತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ವಂಶವೃಕ್ಷವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸೂರ್ಯ್ಯ ವಂಶವೃಕ್ಷ
ವರಲಕ್ಷ್ಮಿ

ಲಕ್ಷ್ಮಿ

ಮರಾಠಿ

ಪುಲಸ್ತ್ಯ

ಕಶ್ಯಪ

ಆಗಸ್ತ್ಯ

ವಶಿಷ್ಠ

ಸೂರ್ಯ್ಯ

ಸೈವಸ್ವಕಮನು

ವಿಶ್ವಾಮನು
ಶ್ರೀಧರಮುಖಾರ್ಯ
ಜಲಜಲಿಗೆ

ದ್ವಿತೀಯ
ಕೃಷ್ಣಕನಿಗೆ

ಭಾಷ್ಯ

ತೃತೀಯ
ಭಾಷ್ಯ ರಾಕೆಗೆ

ಜಿಹ್ವಾಸ್ವಕು

ಖರವೂಷಣಾದಿಗಳು

ಕುಪ್ತೆ

ನಮಿ

ಕುಜೇರ

ದಶಕಂಠ
(ರಾವಣ)

ಕುಂಭಕರ್ಣ

ವಿಭಿಷಣ

ಶೂರ್ಪಣಖಿ

ವಿಕುಪ್ತೆ

ವಿಜೇಹ

ಅಶ್ವರಾತ್ನ

ಭರ್ಮಭೃಜ

ಬಾಣ

ಜನಕ

ಆನರಣ್ಯ

ಜನಕಪುತ್ರಿ, ಸೀತೆ

ಸೈಕು

ತ್ರಿಶಂಖು

ದಿಲಿಪ

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ

ರಘು

ಮಾಂಧಾತ

ಆಜ

ಸಗರ

ವಶರಥ

ಭಗೀರಥ

ತ್ರಿರಾಮು

ಭರತ

ಲಕ್ಷ್ಮಣ

ಶತ್ರುಘ್ನ

ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿರುವ ವಂಶವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸುವ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ರಾಜರ ಹೆಸರುಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ರಾಜ್ಯವರಿವಾಲನೆ ಗೃಹ ಕೀರ್ತಿಗಳೇಷರಾದ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಮಂದಿ ರಾಜರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮರೀಚಿ, ಮರೀಚಿಗೆ ಕೃಷ್ಣ ವನು, ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸೂರ್ಯನು, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮನುವು, ಮನುವಿಗೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಕುಹು, ಕುಹುಗೆ ವಿಕುಹು, ವಿಕುಹುಗೆ ಅಹ ರಾತ್ಯನು, ಅಹರಾತ್ಯನಿಗೆ ಬಾಣನು, ಬಾಣನಿಗೆ ಅನರಣ್ಯನು, ಅನರಣ್ಯನಿಗೆ ವೃಷು, ವೃಷನಿಗೆ ತ್ರಿಶಂಕುವು, ತ್ರಿಶಂಕುವಿಗೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ರೋಹಿತನು, ಜನಿಸಿದರು. ತದನಂತರ ಸೂರ್ಯವಂಶ ದಲ್ಲಿ—ಸುಂಭುವಾಕನು, ಯುವನಾಶ್ವನು, ಸುಸಂಧಿ, ಭ್ರೂವಸಂಧಿ, ಆಸಿತ, ಸಗರ, ಅರವಂಜನ, ಅಂಕುಮಂತ, ಭಗೀರಥ, ದಿಲೀಪ, ಕಕುತ್ಸ, ರಘು, ಮರು, ಅಂಬರೀಷ, ನಯಷ, ಯಯಾತಿ, ನಾಭೀಗ ಅಜ, ದಶರಥ ಮುಂತಾದವರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇತ್ಯಾದಿ ಮಹಾರಾಯನ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಸೌರತ್ನೀವೃಂದಾದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೆಲವುಮಂದಿ ರಾಜರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ. ವಿಶಾಲ, ಘೋಷಾಕ, ಕುಕಾಶ್ವ, ಸೋಮದತ್ತ, ಸುನುತಿ, ಋತುಜರ್ಣ, ಖಟ್ಟಿಂಗ ಮುಂತಾದವರು ಹುಟ್ಟಿ ಕೆಲಕಾಲ ರಾಜ್ಯಭಾರವಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಮಹಾವರಾವರಾಕೃಮದಿಂದ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ರಾಜ್ಯಭಾರವಾಡಿದ, ದಶರಥಮಹಾರಾಯನಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನುನತರಿಸಿದನು.

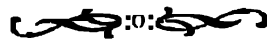
ಶ್ರೀರಾಮಾಚರಿತ್ರ ಸಂಗ್ರಹ.

ರೋಷಕಂಟಕರಾದ, ರಣಣ-ಕುಂಭಕರ್ಣಾದಿ ಸುಪ್ತ ರುಕ್ಮ ಸಿರು, ತಮಗೆ ನಮಾನಿನ್ನವೆಂಬ ಗರ್ವದಿಂದ ಕೊಟ್ಟುದವರಾಗಿ ಸುಂಭು ಸಜ್ಜನರನ್ನೂ, ಸಾಧ್ಯವಿಡಿಯದಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ಭಂಗವಾದ

ಸುತ್ತ, ವ್ರಹಾಪೀಡಕರಾಗಿ, ಅನಾರ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿರಲು, ಅವರ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗದೆ ಋಷಿಮುನಿಗಳಾದವಿಯಾಗಿ ಆರ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನಾದ ಭಗವಂತನು ಆರ್ಯರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಆರ್ಯರಿಗೆ ಶುಭೋದಯವಾಗತೊಡಗಿತು. ಒಳುವಂಶದರಸರಲ್ಲಿ ವರಮು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ, ದಶರಥ ಮಹಾರಾಯನಿಗೆ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಪುತ್ರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡಗೂಡಿ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೆಂದಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳ ಯಾಗ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು, ಭಂಗವಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಾಟಕಿಯೆಂಬ ದುಷ್ಟನುಜಳನ್ನು, ಸಂಕರಿಸಿ, ಮಾರೀಚನನ್ನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಡಹಿ, ಸುಬಾಹುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು, ಹಸ್ತವಿಹಾರಿ ಬಂದ ಕ್ಷುದ್ರ, ರಕ್ತಸರ ಸೊಕ್ಕಡಗಿಸಿ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೊಂದಿಗೆ ನಿಧಿಲಾವುರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಷಾಣವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಅಹರ್ಯ ತನ್ನ ವಾದಧೂಳಿಯನ್ನು ಸೋಕಿಸಿ ಶವವಿವೇಚನವಂ ಗೈದು, ಗುಡನ ಸತ್ಕಾರವಂ ವಡೆದು, ಜನಕನಸಭೆಯನ್ನು ಲಂಕರಿಸಿ, ದುರ್ಭೇದ್ಯನಾದ ಶಿವಧನುಸ್ಸನ್ನು ಲೀಲಾಮಾತ್ರವಾಗಿ ಭಂಗವಡಿಸಿ, ರೋಕನಿವನಜಾತೆಯೂ, ಜಗನ್ಮಾತೆಯೂ ಆದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ವರಿಸಿ, ಭಾರ್ಗವರಾಮನ ಗರ್ಭವನ್ನು ಮುರಿದು, ಸಾಕೇತಪುರಕ್ಕೆ ತಂದು, ಕೈಕಾದೇವಿಯ ಹೆಲವನ್ನರಿತು, ಮುನಿವಂಶವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಪಿಶ್ಯನಾಕೈ ಪರವಾಲನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸೀತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಂದಿಗೆ ಘೋರಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟು, ಗುಹನ ವ್ರಾಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ವಿರಾಧ ಕಬಂಧಾದಿಗಳ ಶವ ವಿವೇಚನವಂ ಗೈದು, ಶಾಕಾಸುರನ ಗರ್ವವನ್ನು ಡಗಿಸಿ, ಚಿತ್ರಕೂಟವನ್ನು ವ್ರವೇಶಿಸಿ, ಲೂರ್ಪಣಖೆಯ ಕಿವಿಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಮನೋನ್ಮತ್ತರಾದ ಖರದೂಷಣಾದಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರಮಂದಿ ಕಟುಕರಕ್ಯಸನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿ, ನಿರ್ದ್ರಕ್ರ ವರಾಕ್ರಮನಾಗಿ, ಮಾಯಾಮೃಗವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಸೀತಾನ್ವೇಷಣ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಂದಿಗೆ ಕಾಂತಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ, ರಾವಣನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನರುಹಿದ ಜಟಾಯುವಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನುತ್ತ, ಲಬರಿಯೆಂಬ ಭಕ್ತಳು ಕೊಟ್ಟ ಫಲತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಪರಮ, ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಭುಂಜಿಸಿ, ಆಕೆಯನ್ನಾದರಿಸಿ, ಪಂಪಾ

ಸರೋವರದಬಳಿಗೆ ತೆರಳಿ, ವೀರಾಧಿ ವೀರನಾದ ಹನುಮಂತನ ವರಿ ಚಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಸುಗ್ರೀವನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಗಳಿಸಿ, ದುಂದುಭಿಯ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಐದಾಂಗುಸ್ಥದಿಂದ ಬರು ದೂರಕ್ಕೆನೆದು, ಸವ್ತತಾಳಗಳನ್ನೊಂದೇ ಬಾಣದಿಂದ ಖಂಡಿಸಿ, ವಾಲಿಯನ್ನೊಂದು ಕೋಲಿನಿಂದಲೇ ಕೊಲಿಸಿ, ಸೀತಾಸ್ವೇಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಕಪಿನೀನೆಗಳನ್ನು ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿಸಿ, ಆಂಜನೇಯನ ಕೈಗೆ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನಿತ್ತು ಕಳುಹಿಸಿ, ಅನುಜನೊಂದಿಗೆ ಯುಷ್ಮಾಮೂಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಹನುಮಂತನು ಅವಾರವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಅವಲೀಲಿಯಾಗಿ ಲಂಘಿಸಿ, ಲಂಕಾಕಿರಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಲಂಕಾವಜ್ಜನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕಿ, ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ಮಾತೆಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ದಂದಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ, ರಾಮನ ಕ್ಷೇಮವನ್ನರುಹಿ, ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನಿತ್ತು, ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಆಕ ಹೇಳಿದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ, ವನವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ, ಅಕ್ಷಯಮಾರಾದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂದು, ರಾವಣನ ಗರ್ವವನ್ನು ಭಂಗವಡಿಸಿ, ಮರಳಿ ತರಳಿ, ಸೀತೆಯಿತ್ತ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನೂ, ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮನವುಗಳನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಏನಂದಿಸಿ, ವಿಷಾದಿಸಿ, ಪುನರುತ್ಸಾಹವನ್ನಾಂತು, ವಾನರ ವೀರರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿಸಿ, ಸಮುದ್ರದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಸಾಗರನ ಗರ್ವವನ್ನು ಭಂಗವಡಿಸಿ, ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಕರಣಾಗತನಾದ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಅಭಯಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸುವೇಲಾವ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಇಂದ್ರಜಿತ್, ವಜ್ರಕಂಭಕರ್ಣಾದಿ ಲೋಕಕಂಠಕರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಅಗ್ನಿ ಪ್ರಾತಮಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ, ವೃತವಾನರರಿಗೆಲ್ಲಾ ಪುನರ್ದೀವನಗಳನ್ನಿತ್ತು, ಸವರಿವಾರನಾಗಿ, ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನವನ್ನಧಿರೋಹಿಸಿ, ಸಾಕೇತ (ಆಯೋಧ್ಯಾ) ಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದನು, ಭೂತನ ವ್ರತವನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸಿ, ಕತ್ಯಭ್ನನನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ, ಜನನಿಯರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ; ಮುನಿಜನರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಪರಮಾನಂದದಿಂದ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ, ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನಾಧಿಪ್ತಿಸಿ, ವೃಷಾರಂಜಕನಾಗಿ, ಪರಮ ಧರ್ಮದಿಂದ

ರಾಜ್ಯವರಿಸಾಲನ ಮಾಡಿ, "ರಾಮರಾಜ್ಯ" ವೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು
 ಬೆಡೆದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಚರಿತ್ರವು ವರಮ ವವಿತ್ರವಾದುದು ! ಆರ್ಷರ
 ಮಹೋನ್ನತ ವೈಭವವನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ "ರಾಮಾ
 ಯಣವು" ಅಗ್ರಗಣ್ಯವಾದುದು !

ಶ್ರೀರಾಮಾವತಾರ, ಕಾಲ-ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ.

ಈ ಕಲಿಯುಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಮಹಾಯುಗದಲ್ಲಿ,
 ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀತಾಯುಗದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ
 ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ 71406714523ಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ, ಶ್ರೀವಿಳಂಬಿನಾಮ
 ಸಂವತ್ಸರ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ನವಮಿ ಗುರುವಾರದ ದಿವಸ, ಪುನರ್ದಸು
 ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಕಾಟಕ ಲಗ್ನದಲ್ಲಿ ರವಿ, ಮಂಗಳ, ಗುರು, ಕುಕ್ರ,
 ಶನೈಕ್ಯ ರಂಜ ವ ಚಗ್ರಹಗಳು ಉಚ್ಛ್ರಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭಿಸುತ್ತಿರಲು,
 ಸಕಲಬೋಧಿಂಘ್ರ, ಸಕಲರಾಜೇಂಘ್ರ, ಸ್ವನಯಾರಾಮನಾದ ಶ್ರೀ
 ರಾಮನು, ಕೌಸಲ್ಯಾದಕಥರಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು.

ಆಗ ದಕರಥರಾಯನು, ಪುತ್ರೋತ್ಸವ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅನೇಕ
 ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಚರಿಸಿ, ವಸಿಷ್ಠಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ
 ರುವಂತೆ ಪಾಠಕವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದನು.

ಶ್ರೀರಾಮಜಾತಕ.

ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಶ್ರೀತಾಯುಗಾಂತೇ ಶ್ರೀವಿಳಂಬಿನಾಮ ಸಂವತ್ಸರೇ
 ಜ್ಯೇಷ್ಠಶುದ್ಧ ನವಮಿ ಗುರುವಾರದೇ ಪುನರ್ದಸು ನಕ್ಷತ್ರೇ ಸೂರೇಶ್ವರ
 ದಯಾನಂತರೇ ಅಭಿಜಿದ್ವೇಳಾಯಾಂ ಕರ್ಕಾಟಕ ಲಗ್ನೇ ಇವಂಶ
 ವಯುಃಪಾರಾವಾರ ದಿವ್ಯ ರಾಕಾಚಂದ್ರ, ಸದ್ಯಕ್ಷ ಭಕ್ತಬೃಂಹವಾನ
 ಸಕಲ್ಪಕರಣೀಭಾಯಮಾನ ಫಲಸದ್ಯಕ್ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮೂರ್ತಿ
 ರಾವಿಭರ್ಷಯಾತ್.

ಶ್ಲೋಕಃ || ತತಶ್ಚದ್ವಾದತೀವಾಸೀ, ಶ್ರೀಶ್ರೀಶ್ರೀನವವಿಾತಿಥಾ | ನವತ್ರೇದಿತಿ ಧೈವ
 ಶ್ರೀಸೋಚ್ಯುಸಂಸ್ಥೇಷುಪಂಚಸು | ಗ್ರಹೇಷು ಕರ್ಕಟೀಲಗ್ನೇ, ವಾಕ್ಯತಾವಂದು
 ನಾಸಹಃ | ಪ್ರೋದ್ಯಮಾನೇಜಗನ್ನಾಥಂ, ಸರ್ವಲೋಕ ನಮಶ್ಯುತಂ |

ತತ್ಕಾಲ ಗ್ರಹಸಂಪತ್ತಿ.

ಶು	ರ		
ಬು	ವಾರ್ಷಿಕಮಹರ್ಷಿ		ಗು. ಚ. ಲ.
ಕು	ಪ್ರೋಕ್ತ		
		ಶ	

ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಲೋಕಮರ್ಯಾದಾರ್ಥ
 ವಾಗಿ ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಗಳು ಗುರುವಾಗಿಯೇರ್ಪಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ
 ಮಾಡಿಸಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತ, ಕತ್ಯಾಭೈರು ದಿನದಿನ
 ಪ್ರವರ್ಧಮಾನರಾಗುತ್ತ, ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ರವೀಣರಾದರು.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಹದಿನಾರನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ
 ಸಹಿತನಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೊಂದಿಗೆ, ಯಜ್ಞರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ
 ತೆರಳಿದನು. ತಾಟಕಿ, ಸುಬಾಹು ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಕೊಂದು,
 ಮಾರೀಚನ ಗರ್ವಭಂಗಮಾಡಿ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೊಡಗೂಡಿ, ಮಿಥಿಲೆಗೆ
 ಪ್ರಯಾಣಬೆಳಸಿ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಹರ್ಯೆಗೆ ಶಾವನಿವೋಚನವನ್ನು ನುಗ್ರ
 ಹಿಸಿ, ಮಿಥಿಲೆಗೈತಂದು, ಶಿವಧನುರ್ಭಂಗಮಾಡಿ, ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಸೀತ
 ಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ, ವರಶುರಾಮನ ಗರ್ವವನ್ನು ಡಗಿಸಿ, ಸೀತಾಸಹಿತ
 ನಾಗಿ ಆಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಅಯೋ

ಧ್ಯೆಯುಳ್ಳಿದ್ದನು. ತರುವಾಯ, ತನ್ನ ಮಲತಾಯಿಯಾದ ಕೈಕೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ, ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೂಪಿತನಾಗಿ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

ವನವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಾಗ್ಗೆ, ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಇಷ್ಟತ್ತೆಂದು ವರ್ಷಗಳು. ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳು ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದಿತು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತುವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದನು. ವಂಜವಟಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರುವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುವು. ಅಂದರೇ, ಶ್ರೀರಾಮನ ವನವಾಸದ ಹದಿನೊಂದನೇ ವರ್ಷವು ಏಕರಂಭವಾಯಿತು. ಹನ್ನೆರಡು ಹದಿನೊಂದನೇ ವರ್ಷಗಳ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ, ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ವಣಖಿಯ ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಭಂಗವಡಿಸಿದನು. ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಖರದೂಷಣಾದಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೌವಿರ ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು.

ತದನಂತರ, ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ ವಂಜವಿಾ ಬುಧವಾರದ ದಿವಸ, ಅಗ್ನಿ ಜಲ ಬಿಂದು ಸಂಜ್ಞಾಕ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಸೀತಾವಹರಣವಾಯಿತು. ಅಂದರೆ, ರಾವಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಲಂಕೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದನು.

ಜನನ್ಮಾತೆಯಾದ ಸೀತೆಯು ರಾವಣನಿಂದ ಅವಹರಿಸ್ಪೃಷ್ಠವಾಗ್ಗೆ ಆಕೆಗೆ ಮುವ್ವತ್ತೊಂದು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದಿತು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಮುವತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದಿತು.

ತರುವಾಯ ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಂವಾದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಜ್ಯೇಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನ ಮತ್ತು ಸುಗ್ರೀವನ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಆಷಾಢದಲ್ಲಿ ನಾಲಿಯ ವಸೆಯಾಯಿತು. ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ತದಿಗೆಯ ದಿವಸ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ವಾನರರಾಜ್ಯ ವಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಯಿತು. ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದಿಂದ ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸದವರೆಗೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣರೂಪಿತನಾಗಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿದನು. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸುಗ್ರೀವನ ಮತ್ತಿತಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದು, ವಾನರ ವೀರರನ್ನು ಸೀತಾನಿರೀಕ್ಷಣ

ಕ್ರಾಂತಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮಾಘ ಕುಡ್ಡ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಮಧ್ಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದನು. ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿವಸ ಹನುಮಂತನು ಲಂಕಾದಹನಮಾಡಿ ಆ ರಾತ್ರಿಯೇ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಲಂಘಿಸಿ, ಜಾಂಬವಾದಿಗಳೊಡಗೂಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಥುವನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ಮಥುವನ ಭಂಗವಾಯಿತು.

ಮಾಘಕುಡ್ಡ ಪೌರ್ಣಮಿಯ ದಿವಸ ಆಂಜನೇಯನು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಸೀತಾದೇವಿಯ ಕ್ಷೇಮವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಜೊಡಾಮಣಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು.

ಮಾಘ ಬಹುಳ ತದಿಗೆಯ ದಿವಸ ಉತ್ತರಾ ಫಲ್ಗುನೀನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಸುಗ್ರೀವ, ಹನುಮಂತ, ಜಾಂಬವಂತ, ಅಂಗದಾದಿಗಳು ವಾನರನೈನ್ಯಸಮೇತರಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು.

ಫಾಲ್ಗುಣಕುಡ್ಡ ಪಂಚಮಿಯ ದಿವಸ ರಾತ್ರಿ, ವಿಭೀಷಣ ಕರಣಾಗತಿಯೂ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಂಗೀಕಾರವೂ ನಡೆದುವು. ಷಷ್ಠಿಯ ದಿವಸ ರೋಹಿಣೀನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯ ವಹ್ವಾಭಿಷೇಕಮಾಡಿದನು. ತದನಂತರ ಮೂರು ರಾತ್ರಿ ದರ್ಭಕಯನ ಮಾಡಿದನು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ಸಮುದ್ರಗರ್ಭಭಂಗವಾಯಿತು. ದಶಮಿಯಿಂದ ಚತುರ್ದಶಿಯವರೆಗೂ ಸೇತುಬಂಧನಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯಿತು. ಆ ರಾತ್ರಿಯೇ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದರು. ಗಾರುಡವ್ರಾಹದಿಂದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿ, ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುಕ್ಲ ಪೌರ್ಣಮಿಯ ದಿವಸ ಸುವೇಲಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಾರಮಾಡಿದರು.

ಫಾಲ್ಗುಣ ಬಹುಳ ಪೂರ್ಣಮಿಯಿಂದ ಯುದ್ಧಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ದಿವಸ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಾಗಪಾಕ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಗರುಡನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದನು. ತದನಂತರ ಪಂಚಮಿಯವರಿವಿಗೂ ಅಂಗದ-ಹನುಮದಾದಿಗಳಿಂದ, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷ, ಆಕಂವನ, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರಾದಿಗಳು ವಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಷಷ್ಠಿಯ ದಿವಸ ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾವಣನ ಮಕುಟವನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸಿದನು. ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿವಸ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕುಂಭಕರ್ಣನನ್ನು ವಧಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟಮಿಯಿಂದ ದಶಮಿಯ

ಪರಿವಿಗ್ರಾ ಶ್ರೀರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಸುಗ್ರೀವ, ಅಂಗದ, ಹನುಮಂತಶಿವ, ಮಹಾರಾಜ, ಅತಿಕಾಯ, ಕುಂಭ, ನರಾಂತಕ, ನಿಕುಂಭಾದಿಗಳು ಪಥಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟರು.

ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿವಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಂದ್ರಜಿತುವನ್ನು ಪಥಿ ಸಿದನು. ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾವಣನ ಮೂಲ ಬಲವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು.

ಮೂ ಲ ಬ ಲ ಪ್ರ ಮೂ ಣ .

→ೞ(೦)ೞ←

7,31,00,000 ಏಳು ಕೋಟಿ ಮುಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಲಕ್ಷ ರಥ ಗಳೂ, 13,12,06,000 ಹದಿನೂರು ಕೋಟಿಯ ಹನ್ನೆರಡು ಲಕ್ಷಗಳ ಆರುಸಾವಿರದ ಅನೇಗಳೂ, 15,20,06,00,0 ಹದಿನೈದು ಕೋಟಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಲಕ್ಷದ ಆರು ಸಾವಿರದ ಕುದುರೆಯ ಸವಾರರೂ, 145,01,00,000 ನೂರನಲವತ್ತೈದು ಕೋಟಿ, ಒಂದು ಲಕ್ಷದ ಯುದ್ಧಬಲರೂ, ಒಳ ಗೊಂಡಿದ್ದ ರಾವಣನ ಮೂಲಬಲವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿರಾಯಾಸ ವಾಗಿ ಸಂಹರಿಸಿದನು.

ಫಾಲ್ಗುಣ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿವಸ ರೇವತಿ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಜೈತ್ರ ಕುಡ್ಡ ಕಾಡ್ಯಮಿ ಯ ದಿವಸ ರಾವಣನಿಗೆ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗಳಾದುವು.

ಜೈತ್ರ ಕುಡ್ಡ ಬಿದಿಗೆಯ ದಿವಸ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನಾ ಸೀನನನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯ ವಹ್ನುಭಿಷೇಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ತದಿಗೆಯ ದಿವಸ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಅಗ್ನಿ ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳು.

ತದನಂತರ, ಜೈತ್ರ ಕುಡ್ಡ ಚೌತಿಯ ದಿವಸ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪರಿವಾರ ಸಮೇತನಾಗಿ ಕುಳಿತು, ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದನು. ವಂಚಮಿಯ ದಿವಸ ಮೃಗಶಿರಾ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಆ ದಿವಸವೇ ವಂದಿಗ್ರಾಮವನ್ನು

ತಲಬಿ, ಭರತನಿಗೆ ಸಂದರ್ಶನವಿತ್ತನು. ಅಲ್ಲಿ ಜಡೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಮುನಿವೇಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಹಜ ರಾಜಾಲಂಕಾರ ಭೂಷಿತರಾಗಿ, ಸವ್ತಮಿಯ ದಿವಸ, ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು.

ಆಗ್ಗೆ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸು, ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಮುವ್ವತ್ತು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸು.

ಚೈತ್ರ ಕುಡ್ಧ ಸವ್ತಮಿಯ ದಿವಸ, ಪುಷ್ಯವಿಾ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸೀತಾರಾಮರಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕನಾಯಿತು! ಶ್ರೀರಾಮನು ಹನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಧರ್ಮದಿಂಥ ರಾಜ್ಯ ಪರಿಪಾಲನ ಮಾಡಿದನು.

ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ, ಸತ್ಯಸಂಧನೂ, ಮಹಾಪುರುಷನೂ ಆದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನು, ವಟ್ಟುಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿದ ನಂತರ, ಸಾಂಘಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಚರಿಸಿದನೋ, ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲನೂ, ನೀತಿವಿಚಾರದ ನೂ ಆದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಅಲ್ಪಕೆಯು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ವರಮಾನಂದ ಕರವಾದುದೆಂಬ ನಿಸ್ಯಳಂಕನಾದ, ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ “ರಾಮ ರಾಜ್ಯ” ವೆಂಬ ಶಾಶ್ವತ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವ ತೆರನಾಗಿ ಗಳಿಸಿದನೋ, ಅಂತಹ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನೀಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಶ್ಲೋ || ಮಂಗಳಂ ಕೋಸಲೇಂದ್ರಾಯ, ಮಹನೀಯ ಗುಣಾಬ್ಜಯಃ |

ಚಕ್ರವರ್ತನೂಜಾಯ, ಸಾರ್ವಭೌಮಾಯಮಂಗಳಂ ||

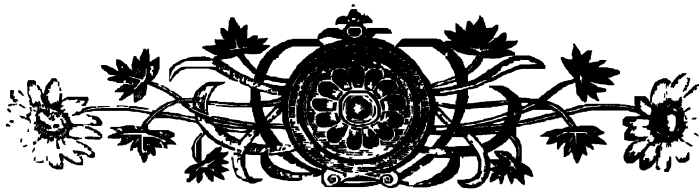
ಎಂಬ ಮಂಗಳಗೀತವು ಭಾರತೀಯರಾದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವದಾ ನಲಿದಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರ ಸತ್ಪ್ರವರ್ತನೆಯು ಕಾರಣವಾಯಿತೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು, ಲೋಕೋದ್ಧರಣಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತಾದರ್ಶನವಾಗಿರುವಂತೆಯೂ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ ತೋರ್ಪಡಿಸಿದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸರ್ದಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನಾಯನಮಃ |

ಶ್ರೀರಾಮಾಯನಮಃ

ಶ್ರೀ ರಾಮಕಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ.

ಶ್ರೀರಸ್ತು.

ಶ್ರೀರಾಮಾಯನಮಃ.

ರಾ ಮ ರಾ ಡ್ಯ

ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಕರಣ.

ಶ್ರೀಮದನಂತಸೌಖ್ಯಮಯಚಿತ್ರಜಗದ್ರಚನಾಂನೋದಸು |
ತ್ರಾಮವಿಂಚಿವಿಷ್ಟಶಿವರಾಮಮುಖಾಬಿಲನಾಮಚಿತ್ಯಾ |
ಧಾಮವಸಿಷ್ಠಮುಖ್ಯಮುನಿಸನ್ನತಸತ್ಯಗುಣಾಭಿರಾಮ |
ಶ್ರೀರಾಮಸಮಸ್ತಭಕ್ತಜನರಂಪರಿಪಾಲಿಸುನಿತ್ಯಸೌಖ್ಯದಿಂ ||

[ಪ್ರದೇಶ:— ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರ.]

ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಕೌಸಲ್ಯ, ಕೃಕೆ, ಸುಮಿತ್ರ, ಅರುಂಧತಿ, ಅರುಣೆ, ಸುಶೀಲೆ ಮುಂತಾದವರು ಉಚಿತಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವರು. ಸೀತಾ ದೇವಿಯೊಂದು ರತ್ನ ಪೀಠದಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಂಟು, ಆಕೆಯ ನೋಡರಿಯ ರಾದ ಮಾಂಡವಿ, ಉಪ್ಪಿಳಿ, ಕೃತಕೀರ್ತಿ ಮುಂತಾದವರಾಕೆಯ ಸವಿಾವದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವರು.

ಭರತನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕೌಸಲ್ಯದ ಜನನಿಯರಿಗೂ, ಅರುಂಧತಿ ಮುಂತಾದ ಯುವತಿಯರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುವನು.

ಭರತ:—ಜನನಿಯರಿಗೆ ವಂದಿಸುವೆನು.

ಕೌಸಲ್ಯ:—ಮಗನೇ! ಆಯುಷ್ಯಂತನಾಗು.

ಅರುಂಧತಿ:—ಆಯುಷ್ಯಂತನೇ ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ.

ಸೀತೆ:—ಗುಣನಿಧಿಯೇ ! ನಿನಗೆ ರಾಮಾನುಗ್ರಹವುಂಟಾಗಲಿ.

ಭರತ:—ಮಾನ್ಯಗುಣವತಿಯರಾದ ಮಾತೆಯರೆ ! ಪೂಜ್ಯರಾದ

ಗುರುವತ್ತಿಯರೆ ! ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಭಿರಾಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ನಾಳೆಯ ದಿವಸ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವಂತೆ, ವಸಿಷ್ಠ ಸುಮಂತ್ರಾದಿ ಗುರುಹಿರಿಯರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ, ಈ ಕುಭವಾರ್ಥಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು. ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರೂ, ವಯೋವೃದ್ಧರೂ, ಸೂರ್ಯವಂಕದರಸರಿಗೆ ಷರಮು ಗುರುಗಳೂ ಆದ ವಸಿಷ್ಠ ಮುನಿವರೇರಣ್ಣರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವ ಈ ಕುಭ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವರೂ ನಿರತರಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಕೃತೋಚಿತವಾದ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು, ಪೂಜ್ಯರಾದ ಈ ಅರುಂಧತೀದೇವಿಯವರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ನಡೆಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

ಅರುಂಧತಿ:—ಭರತನೇ ! ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ನಾನು ನಡೆಯಿಸುವೆನು. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿಶ್ಚಿಂತ ನಾಗಿರಬಹುದು.

ಭರತ:—ಮಹದಾಜ್ಞೆ !

ಕೌಸಲ್ಯೆ:—ಭರತಾ ! ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ನಿನಗಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದುದು. ಇಂತಹ ಸದ್ಗುಣಭರಿತನಾಗಿರುವುದ ರಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಭರತನೆಂಬ ನಾಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತಿರುವುದು !

ಭರತ:—ಜನನೀ ! ತಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ ನಾನರ್ಪಣೆಲ್ಲವು.

ಅರುಂಧತಿ:—ಸುಗುಣಿಗಳಿಗೆ ನಮ್ರತೆಯು ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಲ್ಲವೇ!

ಭರತ:—ಎಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಗ್ರಹವು. ನಾನಿನ್ನು ತೆರಳುವೆನು.

ಎಂದು ಭರತನು ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುಪನು.

ಅಂತಃಪುರದ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತ ರಾಗುವರು.

ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:— ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪುರದ ರಾಜಾಸ್ಥಾನವು.

ಸೂರ್ಯವಂಶದರಸರಿಗೆ ವರಂವರಾಗತವಾದ ರತ್ನ ಸಿಂಹಾಸನದಮೇಲೆ ಶ್ರೀಸೀತಾರಾಮರು ಸುಖಾಸೀನರಾಗಿರುವರು. ಭರತ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಕತ್ಯು ಘ್ನರೂ, ಅಂಜನೇಯ, ವಿಭೀಷಣ ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳೂ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆ ದು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ವಸಿಷ್ಠಾದಿ ಮುನೀಂದ್ರರು ಸ್ವಸ್ತಿ ವಾಚನ ದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವರು ಸುಮಂಗಲಿಯರು ಮಂಗಳ ಗೀತವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಮಿಕ್ಕ ಗುರುಹಿರಿಯರೂ, ಸಾಮಂತರಾಜರೂ, ಪುರಜನರೂ ಅವರವರಿಗೇರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಉಚಿತಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವರು.

ವಸಿಷ್ಠ:—ಗುರುಹಿರಿಯರೆ! ಸಾಮಂತರಾಜರೆ! ಸತ್ಪುರುಷರೇ! ಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿದೆಯರೆ! ಸಮಸ್ತ ಸಭಾಸದರೆ! ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಸಾವಧಾನಚಿತ್ತರಾಗಿ ಅಲೈಸಬೇಕು. ಈಗ್ಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಯಾವ ಕುಭಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನು ನಿಜ ಯಿಸಿದ್ದೆನೋ ಅಂತಹ ಕುಭ ಕಾರ್ಯವು ಈ ದಿವಸ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ದಿನವೇ ಸುದಿನ ವು! ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮೂರಿಯು, ಈ ಕೋಸಲ ದೇಶವೊಂದಕ್ಕೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೂ ಅಧಿ ಪತಿಯಾಗಿರುವನು. ಇಹ್ವಾಕು ವಂಶದ ರಾಜರು ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂ ಡಲಕ್ಕೂ, ವ್ರಭುಗಳಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಅರಣ್ಯವಾಸ ವೆಂಬ ನೆವದಿಂದ, ತನ್ನ ಅರ್ಪಾಂಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯೊಂ ದಿಗೂ, ಮಾನ್ಯಗುಣವಂತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಂದಿಗೂ ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿ, ಅಲ್ಲಿ ಶೋಕಕಂಟಕರೂ, ಅಧರ್ಮವ್ರವರ್ತಕರೂ, ಅನಾರ್ಯರೂ ಆದ ವಿರಾ ಧ, ಕಬಂಧ, ಖರ, ದೂಷಣ, ತ್ರಿಶಿರ, ರಾವಣ, ಕುಂಭಕರ್ಣಾದಿ ದುಷ್ಟ ರಕ್ಕಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಗುಹ, ಜಟಾಯು, ಕಬರೀ, ಸುಗ್ರೀವ, ವಿಭೀಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ಜಯಶೀಲನಾಗಿ, ಈ ಕುಭ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ, ಅಯೋಧ್ಯಾವಟ್ಟಣದ ರಾಜಪೀಠವಾದ ಈ ದಿವ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಲಂಕರಿಸಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ

ನೇತ್ರೋತ್ಸವ ಗೈಯುತ್ತಿರುವನು. ಈ ದಿವ್ಯ ಸಂದರ್ಶನವು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅವೂರ್ವವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕವರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಲೇಕೆ? ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಂತದೇಶಾಧೀಶ್ವರರಾದ, ಈ ರಾಜವರೇಣ್ಯರೂ, ವಾನರರಾಜಾಧಿಪತಿಯಾದ ಸುಗ್ರೀವನೂ, ಲಂಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ವಿಭೀಷಣನೂ, ಪರಮತಪೋಧನರಾದ ಋಷಿ ಮುನಿಗಳೂ, ರಾಜ್ಯಕಾರ್ಯನಿಪುಣರಾದ ವೃದ್ಧಮಂತ್ರಿಗಳೂ, ರಾಜಭಕ್ತಿಧುರಂಧರರಾದ ಪುರಜನರೂ, ಪತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರ ನೋಡಲೆಳಸಿ ಈ ದಿವಸವಿಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ದರ್ಶನದಿಂದಲೂ, ರಾಮನಾಮ ಸ್ಮರಣದಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲರೂ, ಆನಂದತುಂದಿಲರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಮಹಾ ಸಭೆಯು ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿರುವುದು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು, ಆತನ ಪರವಾಗಿ ನಾನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಮತ್ತು ತಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷಕರವಾದ ಶ್ರೀರಾಮವಟ್ಪಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಈಗಲೇ ನಡೆಯಿಸುವೆನು.

ಭರತ:—

ಶ್ಲೋ || ರಾಮಧ್ಯಾನನದೀಶಮೇತಮಮಲಂ, ಭಕ್ತಿಪಯಃಪೂರಿತಂ | ಧರ್ಮೋಕ್ತಿಪ್ರಥಮಾನಮೌಕ್ತಿಕಚಯಂ, ಸಾಧ್ವೀಸುಗೀತಾಮೃತಂ | ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಸಹಸ್ರರತ್ನನಿಚಯಂ, ಪೌರಾಖ್ಯಘೇನೋಜ್ವಲಂ | ವಿದ್ಯಾಶ್ರೀಜನಹೇತು ಭೂತಮಪರಂ ವಂದೇಸಥಾವಾರಿಧಿಂ ||

ಚಕ್ರವರ್ಮಿಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ದಿವ್ಯವಾದಾರವಿಂದ ಧ್ಯಾನವೆಂಬ ನದಿಗಳ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಲೂ, ರಾಜಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಕ್ಷೀರದಿಂದಲೂ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವಚನಗಳೆಂಬ ಮತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ, ಸೌಧ್ವೀಮಣಿಯರ ಮಂಗಳಗೀತವೆಂಬ ಅಮೃತದಿಂದಲೂ, ಪುರಜನರೆಂಬ ಸೂತರವಾದ ನೋರೆಯಿಂದಲೂ ಕಂಗಳಿಸುತ್ತ, ಇಚ್ಛಾಜ್ಞಾನ-ಕ್ರಿಯಾ ಕೆತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ, ದೈರ್ಯ-ನೈರ್ಯ-ಔದಾರ್ಯ-ದಯಾ-ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ-ಗಾಂಭೀರ್ಯ - ಸೌಜನ್ಯ-ಸತ್ಯ - ಶಾಂತಾದಿ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಭಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು.

ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮದ ಸಭಿಕರೇ ! ಸತ್ಪುರುಷರೇ ! ಸೌಧ್ವೀಮಾಣಿ
ಯರೇ ! ನನ್ನ ವಿಕ್ಟಾವನೆಯನ್ನು ಚಿತ್ತೈಸಬೇಕು. ಅವ ಮಹಾ
ಪುಗುಷನು ಪಿತೃವಾಕ್ಯವರಿವಾಲನಾಗ್ಯವಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ತರಬೇದನೆಂದೇ, ಆವ
ಸೌಧ್ವೀಮಾಣಿಯು ವವಸ್ತು ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳ ನ್ಯೂ ತೃಣವಾತ್ರವಾಗಿ
ವರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ಷತಿಯೇ ತನಗೆ ವಕನು ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಂದರಿತು ಶ್ರೀರಾಮ
ಚಂದ್ರನೊಂದಿಗೆ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ತರಳಿದಳೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀಸೀತಾರಾಮ
ರು ನುರಕ್ಷಿತನಾಗಿ ಒಂದು ಈ ದಿವ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವಾಗಿ ನರಾಗಿರುವು
ದನ್ನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಾರ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆವಾದುವರಿಂದ ನಾನೇ ಧನ್ಯನು.
ಪಿತೃವತ್ಯಜ್ಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನವಂಗಳ ಕಾಡಿಗೆ ತರಳಿ,
ಸೀತಾರಾಮರನ್ನು ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ವೊನಿಸಿ, ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ ಈ
ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ವಕಮ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಅಗಣ್ಯ
ವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಆತನ
ವಾದುಕೆಗಳನ್ನು ವರಿಗ್ರಹಿಸಿತಾದು, ಇತ್ಯಾದಿ ವಂಶದ ಸಿಂಹಾಸನದ
ವೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮವಾದುಕೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ವಾದುಕಾಪಟ್ಟು ಭಿಷೇಕ ವಾಡಿ
ಆಗಿವಾದ ಈವರೆಗೂ ರಾಜ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.
ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಭಾಗ್ಯೋದಯವಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿಗೂ
ಸೀತಾವಮೇತವಾಗಿ, ಈ ದಿವ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೋಭಿಸುತ್ತಿರುವು
ದನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನೇತೋತ್ಸವವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಶ್ರೀರಾಮ
ಮೂರ್ತಿಯು ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವ್ರಜಿಗಳು ನಿರಂತರವಂತೋಷವಿಂದ ಬಾಳುವ
ನುಯೋಗವು ಏನಿಮಿಷವಿಂದ ವ್ಯಾಂಭವಾಗಿರ ತ್ತದೆ. ಈ ದಿವ್ಯ
ವಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ವಾದವ್ಯಗಳಿಗಲಂಕರಿಸುವೆವು.
ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಶಿಸುವಹಿವಿ ವ್ರವರಿಸುವೆನು.

[ಭಗವನು, ವಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ವಾದಗಳಿಗಲಂಕರಿಸಿ
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು.]

೫ || ಐದ್ಯವಿವೇಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ವಾರ್ಗವು, ಶ್ರೀರಾಮರಾಜ್ಯವಾನಂದಕರವು |
ಧರ್ಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಗತ್ಯಾನಂದವಾರ್ಗವು ಶ್ರೀರಾಮರಾಜ್ಯವಾನಂದಕರವು | ಐಶ್ವ
ರ್ಯವೃದ್ಧಿಗತ್ಯನುಕೂಲವಾರ್ಗವು, ಶ್ರೀರಾಮರಾಜ್ಯವಾನಂದಕರವು | ಜ್ಞಾನಾ
ಭಿವೃದ್ಧಿಗತ್ಯನತರವಾರ್ಗವು, ಶ್ರೀರಾಮರಾಜ್ಯವಾನಂದಕರವು ||

೧೩ || ಅದ್ವಿತೀಯಾದ್ಭುತಪ್ರಭಾವಾಭಿರಾಮ! ಸಜ್ಜನಾವನಕರುಣಾಧುರೀಣರಾಮ,
ಸತತಧರ್ಮಾತ್ಮರವಿಕುಲಾಂಭೋಧಿಸೋಮ | ರಮ್ಯಗುಣಧಾಮ! ಜಾನಕೀ
ರಾಮ || ರಾಮ |||

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾ! ಅಂದು ಒರಣ್ಯನಾವನಲ್ಲಿವ್ವಾಗ ತಾವನುಗ್ರ
ಹಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು, ಈ ದಿವಸ ಪುನಃ ತಮಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿರು
ವೆನು. ಇನ್ನು ತಮ್ಮಾಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಸಂಸಿದ್ಧನಾಗಿ
ರುವೆನು.

[ಎಂದು ಭರತನು ಶ್ರೀಸೀತಾರಾಮರಿಗೆ ಸೌಷ್ಠ್ಯಂಗವಾಗಿ ನಮ
ಸ್ಕರಿಸುವನು.]

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಭರತಾ! ಸಮಸ್ತ ಸದ್ಗುಣಭರಿತನಾದ ನಿನ್ನ
ವಿಶ್ವಾಸವು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದುದು. ನಿನ್ನ ನಿರ್ವೃತ್ತತೆಯು ಅಸ
ಮಾನವಾದುದು.

೧೪ || ತಾನಾಗಲಭಿಸಿದರಾಜ್ಯಭಾರನತೊರೆದು, ಪ್ರೀತಿಯಿಂಕಾಡಿಗೈತಂದೆಯಿಣ್ಣೆ |
ಬೇಡವೆಂದರುಬಿಡದೆ ಪಾದುಕೆಗಳತಂದು, ಸಖ್ಯಾಭಿಷೇಕವ ಗೈದೆಯಿಣ್ಣೆ |
ನಾರುವಸ್ತ್ರಗಳುಟ್ಟಿನಂದಿಗ್ರಾಮದಿವಿಂತು, ವ್ರತವಸಾಧಿಸಿ. ಮಾನ್ಯನಾದೆ
ಯಿಣ್ಣೆ | ಭ್ರಾತೃವಿಶ್ವಾಸದೋಳ ಭರತನುತ್ತಮನೆಂಬ, ಪರಮವಿಖ್ಯಾತಿಯ
ಪಡೆದೆಯಿಣ್ಣೆ ||

೧೫ || ಧನ್ಯತಮರೊಳುನೀನಗ್ರಗಣ್ಯನಿಣ್ಣೆ | ನಿನ್ನಸಂದರ್ಶನವೆಲಹುವುಣ್ಣವಣ್ಣೆ |
ಸೂರ್ಯವಂಶಕೇನೀಗಶಿರೋರತ್ನವಣ್ಣೆ | ಪ್ರವಿಮಲಾನಂದ ಕಾರುಣ್ಯಕಲಿತ ||
ಭರತ !!!

ಅಣ್ಣಾ | ಭರತಾ! ನಿನ್ನ ಪಾವನ ಚಾರಿತ್ರವು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶ
ಪೂಯವಾಗಿ, ಆಚಂದೂರ್ಕವಾಗಿ ಶೋಭಿಸಲಿ !

[ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಭರತನನ್ನು ಗೌರವಿಸುವನು.]

ವಸಿಷ್ಠ:—ಮಾನ್ಯರಾದ ಸಭಾಸದರೇ | ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ
ವಿಜ್ಞಾಭಿಷೇಕಮಾಡಲು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬೇಡುವೆನು.

ಸಭಾಸದರು:—(ಎಲ್ಲರೂ ಸೂದೇ ಧ್ವನಿಯಿಂ) ಆಗ
ಬಹುದು! ವರಮಸಂತೋಷ !

(ಸಭಾಸದರಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವರು. ಮಂಗಳವಾಡ್ಯಗಳು ಭೋರ ಗರ್ಗಲೆವು. ವಸಿಷ್ಠನು ಸಮುದ್ರೋದಕದಿಂದ ಸೀತಾರಾಮರಿಗಭಿಷೇಕಮಾಡುವನು. ಋಷಿಮುನಿಗಳು ಸ್ವಸ್ತಿಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ವಠಿಸುವರು. ಸೌಧ್ವಿಯರು ಮಂಗಳಗೀತವನ್ನು ಹಾಡುವರು. ವಸಿಷ್ಠನು ರಾಜಕೀರೀಟವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದು ಸಭಿಕರಕಡೆನೋಡುತ್ತ ಬಿನ್ನವಿಸುವನು.)

ವಸಿಷ್ಠ:—ಪ್ರಾಜ್ಯರಾದ ಸಭಾಸದರೇ ! ಈ ಕೀರೀಟದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನಾನೇನೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ ! ಇತ್ಯಾದಿ ವಂಕದ ಮಹೀವಾಲಕರಿಗೆ ಇವು ನರಂವರಾಗತವಾಗಿ ಲಭಿಸುತ್ತಿರುವ ದಿವ್ಯ ಕೀರೀಟವು! ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ, ವಾಂಧಾತ, ಸುಗರ, ಭಗೀರಥ, ದಿಲೀಪ, ರಘು, ಅಜಮಹಾರಾಜರುಗಳಿಂವ, ಕ್ರಮಾಗತವಾಗಿ ಮಹಾವ್ರತಾವಶಾಲಿಯಾದ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಯನಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು. ಈಗಲೀ ಕೀರೀಟವನ್ನು ಅಖಂಡ ಬಲವರಾಕ್ರಮ ಸಂಪನ್ನನೂ, ಅನುವಮಾನತೇ ಜೋಭಿರಾಮನೂ, ಅನನ್ಯಧರ್ಮಗುಣ ಭೂಷಿತನೂ, ಅಸಮಾನನೀತಿವಿಶಾರದನೂ, ಅನವತ ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲನೂ, ಅನಾನ ಕಾರುಣ್ಯಕಲಿತನೂ, ಸರ್ವಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಿತನೂ, ತ್ರಿಲೋಕಾಭಿರಾಮನೂ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನೂ ಆದ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನ ಶಿರಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷಪೂರ್ವಕವಾಗಲಂಕರಿಸುವೆನು !

ಸಭಾಸದರು:—ವರಮಸಂತೋಷ ! ಆಗಬಯದು !! ಆಗಬಯದು !!!

(ವಸಿಷ್ಠನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕೀರೀಟವನ್ನು ಲಂಕರಿಸುವನು. ಭರತ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಕತ್ಯುಭಿರು ಚತ, ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ನಾನಾದೇಶದ ರಾಜರು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಷ್ಟಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವರು.)

ವಸಿಷ್ಠ:—ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ! ಇತ್ಯಾದಿ ವಂಕದ ಮಹೀವಾಲಕರ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸರ್ವಸ್ವವಾದ ರಾಜಾಭಿಷೇಕವು, ಈಗ ನಿನ್ನವಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ, ರಮ್ಯಗುಣಧಾಮನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ಈ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲವೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ವಠಿಣಾಲಿಸಬ್ಬಡಲಿ! ರಾಮರಾಜ್ಯವು

ನಿಶಾಂತನಂತೆ ಸಂತೋಷದಾಯಕವಾದುದೆಂಬ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಯು ದಿಗಂತ ವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ರಾರಾಜಿಸಲಿ !

ಅಮ್ಮಾ ! ಜಾನಕೀ ! ಸುಧಿಸ್ವೇಶಿರೋರತ್ನವಾದ ನಿನ್ನ ವವಿತ, ಚಾರಿತ್ಯವು ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತವಾದುದು ! ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಆರಾಧನಾಂಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಾದ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಮಭಾಗಿನಿಯಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುತ್ತ, ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮನೀತಿಗೆ ಅದರ್ಶವಾಯಿಳಾಗಿ, ಲೋಕಮಾನ್ಯವಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆ !

(ಎಂದಾಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತ ವಸಿಷ್ಠನು ಸೀತಾರಾಮರಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲುವನು)

ಶ್ರೀರಾಮ:- ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ವಸಿಷ್ಠ ಮುನೀಂದ್ರರೇ ! ಪರಮತಪೋಧನರೂ, ಸತ್ಯವಾಚಾದುರಂಧರರೂ, ಕಮವಮಾದಿ ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನರೂ, ಸರ್ವಭೂತಹಿತರೂ, ಸಕಲಧರ್ಮಕೋವಿದರೂ, ಸೂರ್ಯವಂಶಕ್ಕೆ ಪುರೋಹಿತರೂ ಆದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಬಲ್ಲೆನು ! ಶಾಂತಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ತಾವು ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೆಂಬುದು ಜಗತ್ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಾನೇನು ಹೇಳಬಲ್ಲೆನು ! ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸೂರ್ಯವಂಶದ ಮಹೀಮಾಲಕರಿಗೆ ಯಾವತೆರನಾದ ಹಿತವಾದಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ, ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸಿದರೋ ಅದರಂತೆಯೇ ನನಗೂ ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಹಿತಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯಭಾರವು ಪ್ರಜಾರಂಜಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ನಿರವಧಿಕವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಬೀಡುತ್ತೇನೆ.

(ಎಂದು ಸೀತಾರಾಮರು ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವರು.)

ವಸಿಷ್ಠ:- ಸುಗುಣರತ್ನಾಕರರೇ ! ಪ್ರಾಜ್ಞದಂವತಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮ ಸೌಖ್ಯಲಭ್ಯವು ದಿಗಂತ ವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ವಿಕೇಷವೇನು ? ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಶಾಂತಿ ಸಂತೋಷಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಪ್ರಭಾವವು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿದೆ. ಸತ್ಯ-ಶಾಂತ-ದಯಾ-ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಧರ್ಮಗುಣಗಳು ನಿಮ್ಮಧೀನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, "ರಾಮರಾಜ್ಯವು" ಪ್ರಜಾರಂಜಕವಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇನಿದೆ ? ಸರ್ವೇಜನಾಸ್ಸುಖಿನೋಽಃ

ವಂತು ! ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವೇ ನಿಮ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪವಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಸಂತೋಷಕರವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ !

(ಶ್ರೀರಾಮನು ತಲೆಬಾಗಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವನು.)

ಶ್ರೀರಾಮ:— ಸಭಾಸದರಾದ ಗುರುಹಿರಿಯರೇ ! ಪುರಜನರೇ ! ಸಾಮಂತರಾಜರೇ ! ಮಂತ್ರಪುಂಗವರೇ ! ವರಮವವಿತ್ರನಾದ ಸೂರ್ಯ ವಂಶದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಈಗ ನಾನು ಧಿಷ್ಣಿಸುವೆನು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸಮಾಹ್ನವಾದಲ್ಲಿ ನಾನುಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ನನ್ನ ರಾಜ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವಾರ್ತೆವು ನಿರಂತರವಾಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರವರಿಸುತ್ತೇನೆ. ನ್ಯಾಯವಾರ್ತೆ ಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಾಗ, ರಾಮರಾಜ್ಯವು ರಮ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಂತರಾಜರು ಪ್ರಜೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿತವಿಡುತ್ತೇನೆ. ಧರ್ಮಸಮ್ಮತವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳು ನಿರಭ್ಯಂತರವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ಸನಾತನ ಧರ್ಮವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನ್ಯಾಯ ಪರಿಶೀಲನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿವಿವೇಕಕ್ಕೆ ಲೇವನಾತ್ರವೂ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ದುಷ್ಕಾರ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರು ನನ್ನ ಸ್ವಜನರಾದಾಗ್ಯೂ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಗಮನಿಸದೆ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ತಾಜೇದಾರರಾದ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಧನೆಯಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯಾದ ಅಕ್ರಮಗಳಾಗಲಿ ಹಿಂಸೆಗಳಾಗಲಿ ಸಂಭವಿಸದಂತೆ ತಕ್ಕ ಕಟ್ಟು ದಿಟ್ಟಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೂ, ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯರಿಗೂ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯಭಾರವು ಭೂತಲಸ್ವರ್ಗ ಸುಖವಾಗಿ ಸದಾನಂದಕರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಹಾಜನರೇ ! ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೊಂದನ್ನು ಕೇಳಿರಿ ! ಭರತ-ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶತ್ರುಘ್ನರಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾವತರನಾದ ಪ್ರೇಮವನ್ನಿಟ್ಟಿರುವೆನೋ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶತಾಧಿಕವಾದ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವೆನು.

ವಸಿಷ್ಠ:—ಶ್ರೀರಾಮಾ ! ಭರತಾದಿಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಯೋಗಿಸುವೆ !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಗುರುವರೇಣ್ಯ ! ಸಕಲ ಸತ್ಕಾರ್ಯಭರಣಧಾರಿಣಿ ನಾದ ಭರತನು ಯುವರಾಜನಾಗಿಯೂ, ಲಲಿತಸೌಖ್ಯಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತ ನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಪ್ರಧಾನ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾಗಿಯೂ, ಕತ್ರನಿರ್ಮೂಲ ನೋದಗ್ರನಾದ ಕತ್ರಘ್ನನು ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ಯೂ, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ವಹಿಸುವಂತೆಯೂ, ಸುಮಂತ್ರಾದಿಗಳು ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಅವರವರ ವದವಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವಂತೆಯೂ ನಿಯೋಗಿಸಿರುವೆನು.

ವಸಿಷ್ಠ:—ಈ ನಿಯೋಜನವು ಧರ್ಮಸಮ್ಮತವಾದುದು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಆನುಜಾತರೇ ! ಅಮಾತ್ಯವರೈ ! ಪುರಜನರ ! ನನ್ನ ನಿಯೋಜನವು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವೆ ?

ಭರತ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಕತ್ರಘ್ನರು - ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಪುರಜನರು:— ರಾಮಾಜ್ಞಿಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿರುವೆವು.

ವೃದ್ಧಮಂತ್ರಿ:—ವಸಿಷ್ಠಮುನೀಂದ್ರಾ ! ಈ ಮಹಾಸಭೆಯನ್ನು ಲಂಕರಿಸಿರುವ ಮಹಾಜನರು, ಮಹಿಳೆಯರು ಮುಂತಾದ ಆಬಾಲವೃದ್ಧ ರಾವಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ, ರಾಜಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಪ್ರಜಾಧರ್ಮ ವನ್ನೂ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಲಲಿತ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಪ್ರಸಂಗ ಮಾತಬೀಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸಾಮಂತರಾಜರು, ಪುರಜನರು:—ಅಹುದಹುದು! ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನರೂ, ಅನುಭವಶಾಲಿಗಳೂ ಆದ ವಸಿಷ್ಠರೇ ಆರ್ಹರು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ನಿಶ್ಚಯವು | ವಸಿಷ್ಠರೇ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವರು.

ವಸಿಷ್ಠ—ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ! ಕುಶಾಗ್ರಬುದ್ಧಿ ಗಳಾದ ಅಮಾತ್ಯವರೈ ! ಸರಸಗುಣಸಂಪನ್ನರಾದ ಸಾಮಂತರಾಜ ರೇ ! ರಾಜಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾದ ಪುರಜನರೇ ! ಮಹನೀಯರಾದ ತಾವರಿ ಯಾದ ಹೊರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಾನೇನು ಹೇಳಬಲ್ಲೆನು ? ಏರಂತು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಧರ್ಮರಹಸ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಹೇಳಿರುವನು. ಹಿಂದೆ ಐದುಕಾ ವ್ರದಾನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕುಶಲಾನ್ವೇಷಣ ರೂಪವಾಗಿ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಭರತನಿಗೆ ತಿಳುಹಿಸಿದ ರಾಜಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕ್ಷೀಣನಾದ

ದು ಮತ್ತಾವುದು? ಅವೋಘನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಾಥ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮಜ್ಞರಾದ ಋಷಿಮುನಿಗಳಿಂದ ನಾನು ಕೇಳಿರುವ ಪರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಭಾಷಿಸುವೆನು. ಎಲ್ಲರೂ ಆಲಿಸಬೇಕು.

“ರಾಜನಾವವನು ತಾನೆಷ್ಟೇ ಭೋಗಭಾಗ್ಯ ಸಂವನ್ನನಾಗಿ ದ್ವಾಗ್ನಿ, ಸರ್ವಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮರೆತಿರಬಾರದು. ತನಗಂತಹ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನುಗ್ಗುಹಿಸಿದ ಜಗದೀಶ್ವರನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಳಂಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರಬೇಕು. ಪೂಜ್ಯರಾದ ಗುರುಹಿರಿಯರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ವಿನಯದಿಂದಲೂ, ಸಮಾನರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲಗೌರವ ಭಾವದಿಂದಲೂ, ಕಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇಕು. ಕೂರರೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ, ಸವ್ವಂಶಜಾತರೂ, ವಿನಯಶೀಲರೂ, ರಸಜ್ಞರೂ ಆದವರನ್ನು ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾಧಿಪತಿ ವದವಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಬೇಕು. ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಕೋವಿದರೂ, ಧರ್ಮತತ್ವವಿಶಾರದರೂ ದೇಶೋದ್ಧಾರಕರೂ ಆವ ಅನುಭವಸ್ಥರನ್ನು ಮಂತ್ರಾಲೋಚನಾ ಸಭಿಕರನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಬೇಕು. ಉತ್ತಮರೊಂದಿಗಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೂ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬಾರದು. ಉತ್ತಮ - ಮಧ್ಯಮ - ಅಧಮ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಜನರನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವಲ್ಲಿ, ಉತ್ತಮಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮರನ್ನೂ, ಮಧ್ಯಮಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಮರನ್ನೂ, ಅಧಮ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಧಮರನ್ನೂ ನಿಯೋಗಿಸಬೇಕು. ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರವರದವರಿಂದ ವ್ರಜಿಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯಾದ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳೂ ಸಂಭವಿಸದಂತೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸೈನ್ಯಸಮೂಹಕ್ಕೂ, ತಾಜೇದಾರರಿಗೂ, ಸಮಸ್ತ ನೌಕರಿಗೂ, ಸೇವಕರಿಗೂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಬಳಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ವ್ರಜಿಗಳ ಅನುಕೂಲವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಕೆರೆಗಳು - ಕುಂಟೆಗಳು - ಬಾವಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಜಲಾಧಾರಗಳನ್ನು ಕಾಲನಿಶಂಭವಿಲ್ಲದೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ದುಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ನಾಸ್ತಿಕರು (ಅಂದರೆ ದೈವಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರು) ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಂದರೆ ಅಂಥವರಿಗೆ ಭಿಗವಷ್ಟಕ್ಕಿಯನ್ನು

ಜೋಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ರಾಜನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯ, ದ್ರವಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ, ಗ್ರಾಮಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ರಸ್ತೆಗಳು - ರಸ್ತೆಗಳು (ಅಕ್ಷತ್ಲೆಫಿಟ್ಟುಗಳು) ಸುಖ ನಿವಾಸಗಳು, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ಅನ್ನ ಭಂಡಾರಗಳು, ಆರವಟಿಕೆಗಳು, ಫಲ ವೃಕ್ಷಗಳು, ತೋಪುಗಳು, ಸರೋವರಗಳು, ಚಾವಡಿಗಳು, ಮಂಟಪಗಳು ಮುಂತಾದ ಜನೋಪಯೋಗಕರವಾದ ವಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೂ, ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯರಿಗೂ, ದುರ್ಯಾರರಿಂದ ಯಾವ ಬಗೆಯಾದ ಹಿಂಸೆಯೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಗ್ನಿಯಿಂದಲೂ, ಕಳ್ಳರಿಂದಲೂ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಭೀತಿಯುಂಟಾಗದಂತೆ ತಕ್ಕ ಬಂದೋಬಸ್ತನ್ನು (ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು) ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ವ್ಯವಸಾಯದಿಂದಲೂ, ಗೋರಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಜೀವನ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ಷಕರು ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಪರಮ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ಕೋಟಿ - ಕೊತ್ತೆಲಗಳನ್ನು ಭನ, ಧಾನ್ಯ, ಉದಕ, ಆಯುಧ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನರು, ಧನುರ್ವಿಹಾರಿಗಳಾದರು, ಶಿಲ್ಪಿಗಳು, ವೈದ್ಯರು, ರೋಕೋಪಕಾರಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಂತರು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರಾದರೂ ಇರುವಂತೆ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಆದಾಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ವ್ಯಯವು ಹೆಚ್ಚದಂತೆ, ಧರ್ಮಸಮ್ಮತವಾದ ಧನಾರ್ಜನೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಪ್ರಜಾಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ತಕ್ಕ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದ ವೃದ್ಧರನ್ನೂ, ಹುಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಕುಂಟರೂ, ಕುರುಡರೂ ಮುಂತಾದ ವಿಕಲ್ಪಾಂಗರನ್ನೂ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಶರಣಾಲಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಧರ್ಮದಿಂದ ಅರಕ್ಷಣೆ, ಅರ್ದದಿಂದ ಕಾಮಕೃಷ್ಣ, ಕಾಮದಿಂದ ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಬಾಧಕವುಂಟಾಗದಂತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರಳಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಅತಿವೃಷ್ಟಿ-ಅನಾವೃಷ್ಟಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳುಂಟಾಗದಂತೆ ಧಾನ್ಯರಾಶಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಭದ್ರಪಡಿಸ

ಜೀಕು. ಮೂರು ಮಂದಿ ಅಥವಾ ಏಳು ಮಂದಿ, ಅನುಭವಸ್ಥರಾದ ಸಭ್ಯರೆಂದಿಗೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಕಾರ್ಯಭಾರಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು ತಂದೆತಾತಂದಿರ ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದುಬಂದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಾಗ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಯಾರೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯೂ ಅಧರ್ಮವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನುಟ್ಟು, ಅವರಿಗಾಗಿ ಮಿಕ್ಕವರನ್ನೂ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಹಿಂಸೆಗೊಳಿಸಬಾರದು. ರಾಜನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಶವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ದೈವಗುಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿರಬೇಕು. ಅಯೋಗ್ಯರನ್ನು ವ್ರಜಿಸಿ ವೃದ್ಧಿಗೆ ತರುವುದೂ, ಯೋಗ್ಯರನ್ನು ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿ ವ್ಯಥೆಪಡಿಸುವುದೂ ರಾಜನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಭಂಗವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಾದಕಾರಣ, ಮಹಿಮಾಲಕನಾದ ಪ್ರಭುವು, ಚಲ-ಕವಚ-ವಕ್ಷುಪಾತ-ವೋಸ-ದ್ವೇಷ-ಅಸೂಯೆ ಮುಂತಾದ ದುರ್ಮುಖಗಳನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಮರಿಸದೆ ನಿರ್ಮಲನಾಗಿರಬೇಕು. ನೀತಿ-ಧರ್ಮ-ಸತ್ಯ-ಶಾಂತ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ ಗುಣಸಂಪನ್ನರನ್ನೂ, ಪಿತೃಪಿತಾಮಹರ ಕಾಲದಿಂದ ರಾಜಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ನಿಷ್ಪ್ರಯರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡತಕ್ಕವರನ್ನೂ, ಮಂತ್ರಿತ್ವವೇ ಮುಂತಾದ ದೊಡ್ಡ ವದವಿಗಳಿಗೆ ನಿಯಮಿಸಬೇಕು. ಆಯುರ್ವೇದವಿಶಾರದರಾದ ವಂದಿತರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯನಿರತರನ್ನು ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ರಾಜಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯುದ್ಧಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳನ್ನೇ ವಂದಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಧನಲೋಭಿಗಳು ದುರಾಶಾವರರು, ದೈವಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರು, ಅಧರ್ಮಾತ್ಮರು, ಕಳ್ಳರು, ಕಾಮುಕರು, ದುರಾಚಾರವರರು ಆದ ನೀಚರನ್ನು ರಾಜಕೀಯಾಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಬಾರದು. ವ್ಯವಸಾಯಗಾರರಲ್ಲಿ ಬಡವರಾದವರಿಗೆ ಎತ್ತುಗಳು, ಮುಟ್ಟುಗಳು, ಧಾನ್ಯಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಬಹುವಾನಿಸಿ ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ದೇಶೋಪಕಾರವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಂಥವರನ್ನು ರಾಜನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ಆಯುಧ, ಧನಾಗಾರ,

ರಥ, ಗಜ, ತುರಗಗಳನ್ನು ಧಾಲಿಸುವ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಗೌರವಶಾಲಿಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮಾತ್ಮರನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸಬೇಕು. ಗುರುಹರಿಯರು, ವೃಷಭರು, ಶಿಲ್ಪಿಗಳು, ವರಕರು, ಬಂಧುಮಿತ್ರರು, ಆಶ್ರಿತರು, ಸಾಧುಗಳು ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ದಿವಸವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಂದಿಗೆ ಸತ್ಕಾಲಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂಗರಕ್ಷಕರನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಎಚ್ ರದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವರನ್ನೇ ನಿಯಮಿಸಬೇಕು. ಪ್ರವಂಚವೃತ್ತಮಾನ ವಿಕೇಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಕಾರೋಚಿತವಾದ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಬೇಕು. ನಾಸ್ತಿಕ್ಯ, ಅನ್ಯತೆ, ಪ್ರಮಾದ, ಆಲಸ್ಯ, ಅವಿವೇಕಜನ ಮೈತ್ರಿ, ಕ್ರೋಧ, ವ್ಯಸನ, ಕುಪ್ಪವಿಚಾರ, ಅನರ್ಥ ಕಲ್ಪನೆ, ಅಕಾರ್ಯ ಕರಣ, ಅಗೋಪ್ಯ, ಅಮಂಗಳವ್ರಸಕ್ತಿ, ದುರವ್ಯಸನ ಮುಂತಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ರಾಜವೋಷಗಳನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಸಭಾಸದರೇ ! ಇವೆಲ್ಲವೂ ರಾಜಧರ್ಮಗಳು. ರಾಜನು, ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೂ, ನಿಷ್ಕಳಂಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಮಹೀಮಾಲಕನನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತ, ಅವರವರ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ, ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ, ರಾಜಭಕ್ತಿಸಂವನ್ಮ ರಾಗಿರುವುದು ಪ್ರಜಾಧರ್ಮವು !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಮುನೀಂದ್ರಾ! ತಮ್ಮ ಹಿತೋಪದೇಶವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದುದು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ಪುಷ್ಪಹಾರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಗೌರವಿಸುವನು.

ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ವಸಿಷ್ಠ:—ಈ ಸಂತೋಷ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜನಿಗೊಪ್ಪಿಸಲು ತಂದಿರುವ ಕಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಬಹುಮಾನ ವವಾರ್ಥಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಬಹುದು.

(ಇಂದ್ರಾದಿ ದಿಕ್ಷಾಲಕರೂ, ಸಾಮಂತರಾಜರೂ, ಶ್ರೀಮಂತರಾದ ಪುರಜನರೂ, ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೂ ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನರತ್ತಾ ಭರಣಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವರು.)

ತದನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು, ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಕ್ಕ ಮರ्याದೆ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನು. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಉಚಿತರೀತಿಯಿಂದ ಬಹುಮಾ ನಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸುವನು. (ಸುಗ್ರೀವ, ಅಂಗದ, ವಿಭೀಷಣಾದಿಗಳಿಗೆ ರತ್ನದ ಹಾರಗಳನ್ನೂ ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ವಸ್ತ್ರಭರಣಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸುವನು.)

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಪಿಯೇ | ಜಾನಕೀ | ನವರತ್ನ ಖಚಿತವಾದ ಈ ಮುತ್ತಿನಹಾರವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆನು, ಸ್ವೀಕರಿಸು !

ಸೀತೆ:—ಮಹಾವ್ರಸೂವ | (ಎಂದು ಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿಕೊಂಡು ಗೌರವಿಸುವಳು.)

ಸೀತೆ:—(ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುವಳು) ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವು ಎಷ್ಟೇ ಆರಂಭವವಾಗಿವ್ಯಾಗಲಿ, ಯಾವಮಹಾತ್ಮನ ಸ್ವಾಮಿ ಭಕ್ತಿಯು ಈ ಮಹಾವೈಭವಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವಾಯಿತೋ ಅಂತಹ ವೀರವಿಕ್ರಮನಾವ ಆಂಜನೇಯನನ್ನು ಗೌರವಿಸುವವರೆ ನಾವು ಕೃತಜ್ಞರಾಗಲಾರೆವು. (ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀರಾಮನಕಡೆ ನೋಡುವಳು.)

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಸೌಧ್ವೀಮಾತೆ | ಏತಕ್ಕೆ ಯೋಚಿಸುವೆ ? | ನಿನ್ನ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ನಾನರಿತನು. ವಾಯುವುತ್ರನನ್ನು ಗೌರವಿಸ ಬೇಕೆಂದಲ್ಲವೇ ನೀನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವೆ | ನಿನ್ನ ಭೀಷ್ಮದಂತೆ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸು |

ಸೀತೆ:—ಧನ್ಯಳಾದೆನು. (ಎಂದು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಆಂಜನೇಯನನ್ನು ಕೌರಿತು ವಗತನಾಡುವಳು.)

ಸೀತೆ:—ಅಣ್ಣಾ ! ಆಂಜನೇಯಾ !

ಸೀ: ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾಮೃತಾಸ್ವಾದನಾನಂದ ಮಯರಿಗಳು ನೀನಗ್ರಗ ಳಿಸಿ | ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನಕೌರ್ಮ ಪ್ರತಾಪದಿ, ಮುದ್ರಿಕೆತಂದಿತ್ತ ಮಾನ್ಯವಣ್ಣ | ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆನ್ನ ಸ್ವೇವಾವತಿಳಿಸುತ, ಸೆರೆಯುಬಿಡಿಸಿದಪುಣ್ಯ ಶಿರಿತನಣ್ಣ | ಧಾವಣಾದಮುಖೋಗ್ರ ರಾಜನಾಶವಂಗೆಟ್ಟು ಲೋಕಕಸೌಖ್ಯವತ್ತೆಯಣ್ಣ ||

೧|| ಸಾರತರವಿಶ್ವನುತಬಲಶಾಲಿಯಣ್ಣ |
 ಸಾಧುಜನರಿಗೆ ನೀನುಪಕಾರಿಯಣ್ಣ |
 ಪೂತಚಾರಿತ್ರವಿಖ್ಯಾತರಾಮದೂತ |
 ವಜ್ರತರಕಾಯ ! ಎಮಲ !! ವೀರಾಂಜನೇಯ |||

ಶ್ರೀರಾಮಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರಾ ! ಕಪಿವೀರಾ ! ನಿನ್ನ ಮಹೋಪಕಾರವು ಚರಿಸ್ತಾರಣೀಯವಾದುದು. ರಾಮಕಾರ್ಯಧುರಂಧರನಾಗಿ. ಅವಾರವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಲ್ಲಂಘಿಸಿ, ಆರ್ದ್ರಲಾಗಿ ವರಿತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಮಂತ್ರಕಾಯನುನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಧೀರನು ನೀನು, ನನ್ನ ಸಂವೇಶವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ವಾನರನೈಸ್ಯವನ್ನು ಹುರಿಗೊಳಿಸಿ, ನೇತುವೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸಿ, ರಂವಣಾದಿ ದುಷ್ಟದನುಜರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ ಶೂರನು ನೀನು ! ನಿನ್ನಂತಹ ದಯಾವಂತರು ಈರೇಳು ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲೆಯೂ ಪ್ರಾಜ್ಯರು. ಆಂಜನೇಯಾ ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವ ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ಈ ಮುತ್ತಿನಹಾರವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸು ! (ಎಂದು ಸೀತೆಯು ಮುತ್ತಿನ ಹಾರವನ್ನು ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ ಕೊಡುವಳು. ಆಂಜನೇಯನು ಶ್ರೀರಾಮಜಂಡ್ರನಕಡೆ ನೋಡುವನು.)

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಆಂಜನೇಯಾ ! ನೀನು ಮಾತಿದಮಹೋಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಈ ವ್ರಪಂಚವನ್ನೇಕೊಟ್ಟುಗ್ಗೂ ತೀರದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಈ ಮುತ್ತಿನಹಾರವಿಂವೇನಾಗಬಲ್ಲದು ! ಪರಂತು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯವಂದ ಕೊತಲಿಸಿರುವ ಈ ಮೌಕ್ತಿಕ ಹಾರವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಜಾನಕಿಯ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸು !

ಆಂಜನೇಯ:—ಮಹದಾಜ್ಞೆ ! (ಎಂದು ರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಿವಹಿಸಿ, ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬಿನ್ನವಿಸುವನು)

ಜನನೀ ! ತವ್ಯಸೋತ್ತರೈಕ್ಯ ನಾನರ್ಹನಲ್ಲವು. ತಾವು ಹೇಳುವಷ್ಟು ಸದ್ಗುಣಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲವಾದಾಗ್ಯೂ, ತವ್ಯ ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯವು ನಿರವಧಿಕವಾದುದೆಂದು ಚಿನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದುದೂ, ರಾವಣನಗರ್ಜವನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸಿದುದೂ ಎಲ್ಲ

ವ್ರಾ ಸೀತಾರಾಮರ ಅನುಗ್ರಹವೇಹೊರತು ನನ್ನ ಬಲವರಾಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವು. ಲಂಕಾದಹನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದುದು ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯೆಲ್ಲವೆ! ಆಮ್ರಾ! ನಿನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲು ಯಾರಿಂದಾಗುವುದು ?

೫|| ಶ್ರೀಜಾನಕೇದೇವಿ, ಶ್ರೀರಾಮನರ್ಘಂಗಿ, ಲೋಕಪಾವನಜಾತೆ, ಮಾತೆಸೀತೆ! ರಾವಣಾಸುರಮುಖ್ಯ, ರಾಕ್ಷಸನಾಶನ, ಕಾರಣಸಂಜಾತೆ, ಮಾತೆ ಸೀತೆ! ಇಚ್ಛಾ-ಕ್ರಿಯಾ-ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಿಣಿ ಸಕಲಾಗಮಾಖ್ಯಾತೆ, ಮಾತೆಸೀತೆ! ವೇದಾಂತಸೀಮಂತಿನೀ, ಭವ್ಯಚಾರಿತ್ರಿ, ಮಂಗಳದಾಯಿನಿ, ಮಾತೆಸೀತೆ!

೧|| ಭಕ್ತರಕ್ಷಣಕಾರ್ಯವಿಖ್ಯಾತೆಸೀತೆ |
ಪರಮಯೋಗೀಂದ್ರವಿಠುತಪ್ರಖ್ಯಾತೆ ಸೀತೆ |
ಜನಕರಾಜೇಂದ್ರ ಕೃತಪುಣ್ಯಜಾತೆ ಸೀತೆ |
ರಾಮತಾರಕಸುಪಿತೆ ಮಾತೆ ಸೀತೆ ||

ಮಾತೆ! ತಮ್ಮ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷವು ದೇವೇಂದ್ರಾದ್ರಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಲಭ್ಯವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತಹ ವನಚರನಿಗೆ ಲಭಿಸಿರುವುದು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯೋದಯವೇನುರಿ! ಆಮ್ರಾ! ತಾವು ನನಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರುವ ಮುತ್ತಿನಹಾರವನ್ನು ಮಹಾವ್ರಸಾದವಾಗಿ ಶಿರಸಿವಹಿಸುವೆನು. ಜನನೀಜನಕರಾದ ತಮ್ಮನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಪುನೀತನಾಗಿರುವೆನು.

(ನೀತೆ ಮುತ್ತಿನಹಾರವನ್ನು ಕೊಡುವಳು. ಅಂಜನೇಯನದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತೆಕೊಂಡು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವನು.)

ಅಂಜ:—ಜನನೀಜನಕರ ಅನುಗ್ರಹರೂಪವಾದ ಈ ಹಾರವು ತ್ರಿಲೋಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಇದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾದ ಮುತ್ತಿನಹಾರವಲ್ಲ. ಈ ಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ವ್ರತಿಯೊಂದು ಮುತ್ತಿನಹಾರವೂ ರಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದು. ಆಹಾ! ನಾನೆಷ್ಟು ಭ್ರಾಂತನು! ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲವೇ ರಾಮಮಯವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಈ ಹಾರವು ರಾಮಮಯವಾಗದಿರಬಲ್ಲದೆ? (ಎಂದು ಹಾರವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತೆಕೊಳ್ಳುತ್ತ) ಶ್ರೀರಾಮಾ! ವರಂಧಾಮಾ! ರವಿಕುಲಸೋಮಾ! ಸಿರ್ಮಲನಾಮಾ | ಕಲ್ಯಾಣರಾಮಾ | ಕೋಟಂಡರಾಮಾ | ಜಾ. ಕೀರಾಮಾ!

ವಟ್ಟಾಭಿರಾಮಾ ! ದನುಜಕುಲಭೀಮಾ ! ಸದ್ಗುಣಸೋಮಾ ! ಜಗ
ದಭಿರಾಮಾ ! ಸೀತಾರಾಮಾ ! ಎಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ನುಗ್ಗುವು !! ಸಕಲವೂ
ರಾಮಮಾಯವು !!!

(ಎಂದು ಸೀತಾರಾಮರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಚರಿಸುವನು.)

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಪ್ರಾಜ್ಯರಾದ ವಸಿಷ್ಠ ಮುನೀಂದ್ರರೇ ! ಈಗಾ
ಗಲೇ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಸಭಾಸದರನ್ನು ಉಚಿತರೀತಿ
ಯಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಸಭೆಯನ್ನು ವಿರಮಿಸಬಹುದಲ್ಲವೆ ?

ವಸಿಷ್ಠ:—ಆಹುದಕ್ಕಾದು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅಣ್ಣಾ ಭರತಾ ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಶತ್ರುಘ್ನಾ ! ಸಭಾ
ಸದರನ್ನು ಗಂಧಪುಷ್ಪತಾಂಬೂಲಾದಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿರಿ. ಸಭೆಯನ್ನು
ವಿರಮಿಸೋಣ |

[ಭರತ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶತ್ರುಘ್ನರೂ, ಮಂತ್ರಿಪ್ರಧಾನಿಗಳೂ. ಸಭಾ
ಸದರನ್ನು ತಾಂಬೂಲ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣ ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸುವರು.

ಸುಮಂತ್ರ:—ಸಭಾಸದರೇ ! ಎಲ್ಲರೂ ಭೋಜನಕಾಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿ
ಸಜೀಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.

[ಸಭಾಸದರೂ, ಶ್ರೀರಾಮ ವಸಿಷ್ಠಾದಿಗಳೂ ಆಸ್ಥಾನದಿಂದ ತೆರ
ಳುವರು. ಸಭೆಯು ವಿರಮಿಸುವುದು.)

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

(ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.)

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಶ್ರೀರಾಮ ವಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವು ನಿರವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸೆಕ
ವೇರಿತು. ವಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡಲೆಲಿಸಿ ನಾನಾ
ದೇಶಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಮಹಾಜನರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಉಚಿತರೀತಿಯಿಂದ ಗೌರ
ವಿಸಿ, ಅವರವರ ವಾಸಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾ
ಮಚಂದ್ರನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳದುದಾದಿಯಾಗಿ
ವುನಃ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವರಿನಿಗೂ ಧನೇನು ನಿಚಿತ್ರಗಳೂ

ನಡೆದುವೊ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಯೋಕೆಂಬದಾಗಿ, ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿ ಮುಂತಾದ ಜನನಿಯರೂ, ಮಾನ್ಯರಾದ ಕೆಲಜನ ಪುರವಾಸಿಗಳೂ ಕೋರಿದುದರಿಂದ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ ನೊಂದಿಗೆ ಯಜ್ಞ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದಾಗಿನಿಂದ, ಈವರಿವಿಗೂ ನಡೆದ ರಾಮಾಯಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಚಿತ್ರವಟಗಳ ರೂಪವಾಗಿ ಬರೆಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ನನಗಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಚಿತ್ರಕಲಾಕೋವಿದನಾದ ಶಿಲ್ಪಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸ್ವತಃ ನಾನೇ ವರೈವೇಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದು ರಾಮ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿರುವೆನು. ಚಿತ್ರಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಪಂಡಿತನಾದ ಈ ಶಿಲ್ಪಿಯು ಶಿಲ್ಪವಿದ್ಯಾಧಿಕನೆಂಬಲ್ಲಿ ಯಾವಸಂಕಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಈಚಿತ್ರಕಾರನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುವನೆಂಬಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಭ್ಯಂತರವೂ ಇರಲಾರದು. ವಿದ್ಯಾವಂತರು ತಿಲಿಶೀಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೂ ಪ್ರಾಜಿಸಲ್ಪಡುವರಲ್ಲವೆ! ಒಳ್ಳೆಯದು. ಚಿತ್ರಲೇಖನಕಾರ್ಯವು ಪ್ರಾರೈಸಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು.

[ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ನಿಷ್ಕಮಿಸುವನು.]

ಐದನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಅಂತಃಪುರ.

ಸೀತಾರಾಮರು ರತ್ನಪೀಠಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿನೋದವಾಗಿ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಸೌಧೀಮಣಿ! ಅಪಾರವಾದ ಕಷ್ಟವರಂವರೆಗೆ ಳೊದಗಿದಾಗೂ ಲೇಶವಾದರೂ ಹಿಂಜರಿಯದೆ, ನಿಷ್ಕಳಂಕವಾದ ಭಕ್ತಿ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಸತೀಧರ್ಮವನ್ನು ಸೌಧಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ! ನಿನ್ನ ಮನ್ಯೈರ್ಯವು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಅಲಭ್ಯವಾದುದು ಮತ್ತು ಅಭೇದ್ಯವಾದುದು.

ಸೀತೆ:—ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಾ! ಯಾವ ದಿವ್ಯ ನಾಮಾಕ್ಷರಗಳು ಸನ ಕಾದಿ ಯೋಗೀಂದ್ರರ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುವೋ ಯಾವ ನಾಮಾಕ್ಷರಗಳು ನಾರದಾದಿ ವರಮುಭಾಗವತರ ವಾಕ್ಯಮಾಲದಲ್ಲಿ

ಪಾಸವಾಗಿರುವುದೋ, ಯಾವ ನಾಮಾಕ್ಷರಗಳು ವಸಿಷ್ಠ ವಿಶ್ವಾಮಿ
 ತ್ರಾದಿ ಐರವಮುನೀಂದ್ರರ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾಗಿರುವುದೋ, ಯಾವ
 ನಾಮಾಕ್ಷರಗಳು ಜನಕರಾಜೇಂದ್ರನ ಜ್ಞಾನ ಪಾನನ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ
 ವಿಲಾಸಗೈಯುತ್ತಿರುವುದೋ, ಯಾವನಾಮಾಕ್ಷರಗಳು ಹಿತ್ಯವಾಕ್ಯ
 ಐರವಾಲನ ಕೀರಿಯನ್ನು ಸೂರೆಗೈದಿರುವುದೋ, ಯಾವನಾಮಾಕ್ಷರ
 ಗಳು ಗುಹನಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದುವೋ, ಯಾವನಾಮಾಕ್ಷರಗಳು
 ಕಬರಿಯ ಪ್ರೇಮ ಫಲಗಳನ್ನು ಸವಿದುವೋ, ಯಾವ ನಾಮಾಕ್ಷರಗಳು
 ವೀರಾಧಿವೀರನಾದ ಹನುಮಂತನ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಾಧಾರವಾದುವೋ,
 ಯಾವನಾಮಾಕ್ಷರಗಳು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ರಾಜಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ತ್ತುವೋ,
 ಯಾವನಾಮಾಕ್ಷರಗಳು ಸಮುದ್ರದಮೇಲೆ ವರೈತಗಳನ್ನು ತೇಲಿಸಿ
 ದುವೋ, ಯಾವನಾಮಾಕ್ಷರಗಳು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇ
 ಕವನ್ನು ಮಾಡಿದುವೋ, ಯಾವ ನಾಮಾಕ್ಷರಗಳು ದುಷ್ಪದಾನವ
 ರನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿಡುವೋ, ಯಾವನಾಮಾಕ್ಷರಗಳು ಸೀತೆಗೆ ಪ್ರಾ
 ಣಾಧಾರವಾಗಿಯೂ, ಸೀತೆಯಮನೋರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿಯೂ
 ಸೀತೆಯಜೀವಿತಕ್ಕೆ, ಗುರು-ದೇವ-ಬಂಧು-ಮಿತ್ರ, ರೂಪವಾಗಿಯೂ,
 ಸೀತೆಯ ಅಂತರಂಗ-ಬಹಿರಂಗ ಸಂತೋಷ-ಸೌಭಾಗ್ಯ--ಸೌಮ್ಯಜ್ಯ
 ಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿಯೂ, ಸದಾನಂದಮಯವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ
 ಅಂತಹ "ರಾಮ" ಎಂಬ ಎರಡಕ್ಷರಗಳ ಬಲವಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಕಷ್ಟ
 ಬಂದರೂ ಭಯವಿಲ್ಲವು. ರಾಜೀವಲೋಚನನೂ, ರಾಕೇಂದ್ರವದನನೂ
 ರಾಕ್ಷಸಾಂತಕನೂ, ರಾಜಾಧಿರಾಜನೂ, ರಮ್ಯಗುಣಧಾಮನೂ ಆದ ಶ್ರೀ
 ರಾಮನನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ
 ಯೂ, ಲೇಕಮಾತ್ರವೂ ಭಯವುಂಟಾಗಲಾರದು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂಧ್ರಾ |
 ಸೀತಾಮನೋಮಾನಿತರಾಜಹಂಸು | ಕರೂಣಾಸಮುದ್ರಾ | ಶ್ರೀರಾಮಾ !
 ಎಲ್ಲವೂ ತಪ್ಪುನುಗ್ರಹವಿಹೇಷವು | ಮತ್ತೇನು ಹೇಳಬಲ್ಲೆನು !

[ಎಂದು ತಲೆಬಾಗಿ ವಂದಿಸುವಳು]

ಶ್ರೀರಾಮ:-ಸಾಧ್ಯಯರಿಗೆ ಸೌಜನ್ಯವು ಸಹಜಾಲಂಕಾರವಲ್ಲವೆ |

[ಸೇವಕನು ಬಿನ್ನವಿಸುವನು.]

ನೇವಕ:—ಜಯಜಯಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜಾ !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಚಾರನೇ | ಸಮಾಚಾರವೇನು ?

ನೇವಕ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮಹಾರಾಜರು ಬಂದಿರುವರು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅನುಜಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಒಳಗೆಬಾ !

[ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸೀತಾರಾಮರಿಗೆ ವಂದಿಸುವನು.]

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಆಯುಷ್ಕೃತನಾಗು. ಈ ಪೀಠವನ್ನು ಲಂಕರಿಸು.

(ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಂದು ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಆಸೀನನಾಗುವನು.)

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ವಿಶೇಷ ವರ್ಮಾನಗಳೇನಾದರೂ ಉಂಟೋ ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಅಣ್ಣಾ ! ಇತರವರ್ಮಾನಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ತಮ್ಮಾ ಜೈಯಂತೆ (ರಾಮಾಯಣವೆಲ್ಲಾ) ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರೇಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಈದಿವಸ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾನಂತರ ಮಾತೆಯರನ್ನೂ, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾದ ಮಿಕ್ಕ ವರಿಜನರನ್ನೂ, ಪುರಜನರನ್ನೂ ಚಿತ್ರಣಾರ್ಥಿಗೆ ಬರಮಾಡು. ಸೀತೆಯೂ, ನಾನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವೆವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ರಾಮಾಜ್ಜಿ !

(ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುವನು. ಸೀತಾರಾಮರು ಅಂತಃಪುರದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.)

ಆರನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ರಾಮಾಯಣ ಚಿತ್ರಭವನ.

ಕೌಸಲ್ಯೆ ಮುಂತಾದ ರಾಜಮಾತೆಯರೂ, ನೋಟಕರಾದ ಪುರಜನರಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವರು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸೀತಾರಾಮರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವನು.

ಸೀತೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಶಿಸುತ್ತ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವಳು.

ಸೀತೆ:—(ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ಇವರಾರು ? ಊರ್ಧ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಸ್ಥಿತರಾಗಿ ಆರ್ಯಪುತ್ರನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಅಮ್ಮಾ ! ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧಿದೇವತೆಗಳು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ, ತಾಳಕೆ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ ಆರ್ಯನಿಗೆ (ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ) ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಜ್ಯಂಭಕಾದಿ ನಾನಾವಿಧಾಸ್ತ್ರಗಳು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ದೇವೀ ! ಆ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸು. ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳು ಸೌವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳು ಘೋರ ತವವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಈ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಸೀತೆ:—ನಮಸ್ಕಾರವೀದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ !

ರಾಮ:—ಈ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಸೀತೆ:—ಅನುಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಇದು ಮಿಥಿಲಾವೃತ್ತಾಂತವು.

ಸೀತೆ:—ಓಹೋ ! ಅರಳಿದ ತಾವರೆ ಕಮಲಗಳೆಂದದಿ, ಶ್ಯಾಮಲ ಸ್ನಿಗ್ಧವಾದ ದೇಹ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಜನಕಭೂವಾಲನಿಗೆ ನೇತೃತ್ವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ, ಜಗನ್ಮೋಹನಕರವಾದ ವೀಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಶಿವಧನುಸ್ಸನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಲಿಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಆರ್ಯಪುತ್ರನ ಚಿತ್ರವು ರಮ್ಯವಾಗಿ ಕಂಗೆಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಮೇಲು ! ಮೇಲು ! ಚಿತ್ರಕಾರನ ಕಲಾಕೌಶಲವು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದುದು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಆರ್ಯರೆ ! ಇತ್ತೆ ನೋಡಿರಿ. ಜನಕ ಭೂವಾಲನು ತನ್ನ ಪುರೋಹಿತನಾದ ಕತಾನಂದನೊಡಗೂಡಿ, ಔದೀಕರಾದ ಕೌನಲ್ಯಾದಶರಥರನ್ನೂ, ವಸಿಷ್ಠಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾಜ್ಞಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಭವವನ್ನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ದರ್ಶನೀಯವಿವು.

ಸೀತೆ:—(ಸಂತೋಷದಿಂದ) ಮಂಗಳಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಚರಿಸಿ, ವಿವಾಹದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರಾಗಿರುವ ನಿಮ್ಮ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಸಹೋದರರ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಇವೇ ಅಲ್ಲವೆ! ನಾನೀಗ ನಿಜವಾಗಿಯೂ, ಜನಕರಾಜ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ನಿಜ ! ಗೌತಮನಿಂದಾಜ್ಞಾಪ್ತನಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಕೈಗೆ ರತ್ನಕಂಕಣವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು:—ವ್ರಾಜ್ಯರೇ ! ಈ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ರಾಮ:—(ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದ) ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಈ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ಚಿನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಈಕೆ, ಆರೈಯಾದ ಅತ್ತಿಗೆಯವರು. (ಎಂದು ಸೀತೆಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಹೇಳುವನು.)

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಆಕೆ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು:—ಆಕೆ, ನಾದಿನಿಯಾದ ಕೃತಕೀರ್ಮಿಯು.

[ಎಂದು ವಿವರಿಸಿ ತನ್ನ ವತ್ತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವನು.]

ಸೀತೆ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಕೃತಕೀರ್ಮಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಳಿರುವಳಲ್ಲಾ ಆಕೆ ಯಾರು ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣ—(ತನ್ನಲ್ಲಿ) ಓಹೋ ! ಅತ್ತಿಗೆಯವರು ಊರ್ಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳುತ್ತಿರುವರು. (ವ್ರತಾಕವಾಗಿ) ಅವಳು ! ಆಕೆ ಜಾನಕೀದೇವಿಯ ಸೇವಕಳು.

[ಎನ್ನುತ್ತಲೇ ಎಲ್ಲಿರೂ ಸಿಗುವರು.]

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಈತನು ಭಾರ್ವರಾಮನು.

ಸೀತೆ:—ಚಕಿತಲಾವೆನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಮಹಾ ಇವ್ವಾ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. (ಎಂದು ವರಶುರಾಮನಿಗೆ ವಂದಿಸುವನು.)

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಅವ್ಯಾ! ಈ ವರಶುರಾಮನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ವರಾಜಿತನು....

ಶ್ರೀರಾಮ:—(ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ) ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ನನಕು ನಿಲ್ಲನು! ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಕುರಿತು ಅಲಕ್ಷ್ಯನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬೇಡ! ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣಗಳ ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದ ನಡೆದ ವಿಚಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಬೇಡ. ವರಮ ಮುನೀಂದ್ರನಾದ ವರಶುರಾಮನು ಪ್ರಾಜಾಹರ್ಷನು. ಮತ್ತೊಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನು ವಿವರಿಸು!

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸುವೆನು.

ಸೀತೆ:—ಶಾಂತಗುಣವು, ಆರ್ಯಪುತ್ರನಿಗೆ ಸಹಜಾಲಂಕಾರವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಇದೀಗ ಆಯೋಧ್ಯಾಪುರ ಪ್ರವೇಶವು. ಈಕೆ ಮಂಥರ. ಈಕೆ ಕೈಕಾದೇವಿಯು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಅವುಗಳನ್ನು ದಾಟಿಸಿ ಅದರಾಜೆ ಕಾಣುವ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಇದು ಕೃಂಗಿಭೇರವುರವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ದೇವೀ! ಜನಕನಂದಿನಿ! ಇತ್ತ ನೋಡೀವ್ಯಹ್ನವನ್ನು! ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಗುಹನಿಂದ ನಾವು ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೀ ವ್ಯಹ್ನದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿಯೇ. ಪ್ರಿಯೆ! ಈ ತಾವಸವ್ಯಹ್ನವೆಷ್ಟು ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದುದೋ!

ಸೀತೆ:—ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲವೆ ಜಡೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದುದು!

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅಹುದು.

ಸೀತೆ:—ಇಷ್ಟಕ್ಕಾವಂಕದ ಅರಸುಗಳು ರಾಜ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನು ಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿಸಿ, ವೃದ್ಧರಾದಮೇಲೆ ಈ ವನಾಂತರವನ್ನು ನೇಡಿ ಜಡೆ

ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಧರಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ನೀವೀರ್ವರೂ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಈಯರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದು ಜತೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಮುನಿವೇಷಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದಿರಿ !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯವಿಶೋಧನ ಧನಿಕನಾದ ಜನಕನ ಪುತ್ರಿಯಲ್ಲವೇ ನೀನು !

ಸೀತೆ:—(ನಮ್ರತೆ ಸೂಚಿಸುವಳು.)

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—(ಕಿರುನಗೆ ಸೂಚಿಸುವನು.)

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಇನೀಗ ನಿರ್ಮಲೋದಕವಾಹಿನಿಯಾದ ಗಂಗೆಯು.

ಸೀತೆ:—ಭಗವತಿಯಾದ ಭಾಗೀರಥಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಇದು ಚಿತ್ರಕೂಟಮೌಢ್ಯದಲ್ಲಿನ ಕಾಳಿಂದೀ ತಟದಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜ ಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ಯಾಮ ವೆಂಬ ವಚನವು.

ಸೀತೆ:—(ನಸುನಗುತ) ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಆರ್ಯಪುತ್ರನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕವಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಪ್ರಿಯೇ ! ಸಂಕಯವೇನು? ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಗಯಾಸದಿಂದ ಬಳಲಿದ ನಾವೀ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಎಂದಿಗೆ ಮರೆಯಲಾದೀತು !

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಇದು ವಿಂಧ್ಯಾರಣ್ಯ ಪುರೋಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿರಾಧನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶವು.

ಸೀತೆ:—ಇದು ಮನೋವೈಕಲ್ಯವನ್ನು ಒಟುಮಾಡಿದ ಪ್ರದೇಶವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಇತ್ತ ನೋಡಿದು ದಕ್ಷಿಣಾರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಗುಂಪಾದ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಗಂಧ ಬಂಧುರವಾದ ಪುಷ್ಪಲತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕಂದಮೂಲಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ವಿವಿಧ ಫಲವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಪರಮ ಮುನೀಂದ್ರರ ಪಲ್ಲಕಾರಿಗಳಿಂದಲೂ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಗೋದಾವರೀ ಪ್ರದೇಶವಿದು.

ಸೀತೆ:—ಮಾತೆಯಾದ ಗೋದಾವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಇದೀಗ ಜನಸ್ಥಾನವು.

ಸೀತೆ:—ದುಃಖವರಂವರೆಗೆಲ್ಲಾ ಈ ಪ್ರದೇಶವೇ ಮೂಲವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಇದು ವಂಚವಟಿಯು. ಈ ದುಷ್ಟಳೇ ಕೂರ್ವಣಖಿಯು!

ಸೀತೆ:—ಹಾ! ಆರೈಪುತ್ರಾ! ಇಷ್ಟುರವರೆಗೇ ನಿನ್ನದರ್ಶನವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅಮಾಯಿಕಳೇ! ಇದು ಚಿತ್ರವಟವಲ್ಲವೆ?

ಸೀತೆ:—ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ. ಈ ದುರಾತ್ಮಳ ಮುಖವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲೊಲ್ಲೆನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಇದು ವಾಯಾಮ್ಯವು.

ಸೀತೆ:—ಸುರಾನರಗಳಿಗೂ ಇದೇಕಾರಣವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಇವೀಗ ಮನ್ವಂತರ ವೃದ್ಧನಾದ ಜಟಾಯುವಿನ ವಿಕ್ರಮಚರಿತ್ರ ಸ್ಥಾನವು.

ಸೀತೆ:—ವರಮ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಜಟಾಯುವಗ್ರಗಣ್ಯನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅಂತಹ ಸತ್ಪುರುಷನಿನ್ನೆಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವನು?

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಜನಸ್ಥಾನದ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಗ್ಭಾಗವು. ಇದೇ ಕಬಂಧನ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಚಿತ್ರಕುಂಜವೆಂಬ ದಂಡಕಾರಣ್ಯ ಭಾಗವು. ಅಗೋ ಆಪ್ರದೇಶವು ಯುಷ್ಮಮೂಕ ವರ್ಷತವು. ಅದು ಮತಂಗಾಶ್ರಮವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೀತೆಗೆ ಅಪರಿಚಿತ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು.

ಸೀತೆ:—ನಿಜ! ಈ ಪ್ರದೇಶವು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ರಮ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಇದೀಗ ಮಹಾತ್ಮಲಾದ ಕಬರಿಯ ವರ್ಷ ಕಾಲಾ ಪ್ರದೇಶವು. ಈಕೆಯೇ ಸಿದ್ಧಕಬರಿಯು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಹಾ! ಕಬರಿಯಂತಹ ನಿಷ್ಕಳಂಕ ಭಕ್ತರೀಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿರುವರೆ? ಧನ್ಯಳು! ಧನ್ಯಳು!

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಈಗ ನಾವು ನೋಡುತ್ತಿರುವುದು ವಂವಾಸರೋಧರವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಸೇವೀ! ಈ ವದ್ಯಸರೋವರವು ನೇತ್ರಾನಂದ ಕರವಾದುದು.

ಸೀತೆ:—ಸಂಕಯವೇನು ? ವನಭೂಮಿಗಳೇ ಎಷ್ಟೋ ಮನೋ ಹರವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ವನಮಧ್ಯದ ಸರೋವರಗಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನೋ ಹರವಲ್ಲವೆ !

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನೇ ಆಂಜನೇಯನು.

ಸೀತೆ:—ಎಲೈ ಆಂಜನಾತನಯಾ! ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯು ಅಮೂಲ್ಯವಾದುದು!

ಶ್ರೀರಾಮ:—ನಿಷ್ಕಳಂಕ ಚರಿತ್ರರಾದ ಕೂರರಲ್ಲಿ ಆಂಜನೇಯ ನಗ್ರಗಣ್ಯನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಗ್ರೀವನ ಸಖ್ಯವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ವಾನರವೀರರನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಕಳುಹಿಸಿದುದು.

ಸೀತೆ:—ಈ ಅರಣ್ಯವ್ರಾಂತ್ಯವು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಾಗಬಹುದು |

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅಹುದು |

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಆರೈ! ಈಗಾಗಲೇ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿದೆ. ತಾವೂ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಆಯಾಸ ಪಟ್ಟಿರುವಿರಿ. ಆದುದರಿಂದ ಹೊತ್ತಿಗಿಷ್ಟೇಸೂಕು. ಮಿಕ್ಕುದನ್ನು ನಾಳನೋಡ ಬಹುದೆಂದು ಬಿನ್ನವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಹಾಗೆಯೇಮಾಡುವ |

ಸೀತೆ:—ಆರೈಪುತ್ರಾ! ಈ ಚಿತ್ರವರ್ಮನಿಂದ ಸಂತೋಷಿತಳಾದ ನಾನೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಬಿನ್ನವಿಸುವೆನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಆಭ್ಯಂತರವೇನಿದೆ? ಸಂತೋಷವಾಗಿ ತಿಳುಹಿಸು,

ಸೀತೆ:—ವ್ರಸನ್ನು ಗಂಭೀರಗಳಾದ ಅರಣ್ಯ ವ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ, ನಿಗ್ರಲವಾಹಿನಿಯಾದ ಭಾಗೀರಥಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ ಕೋರಿಕೆಯುಂಟಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀರಾಮ:—ವತ್ಸಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಜಾನಕಿಯಮನೋಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ತಿಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ. ಉತ್ತಮವಾದೊಂದು ರಥವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಮಹದಾಜ್ಞೆ : (ನಿಷ್ಕಮಿಸುವನು)

ಸೀತೆ:—ಆರೈವುತಾ, ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ತಾವೂ ಬರಬೇಕು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಲತಾಂಗೀ ! ಇದನ್ನೂ ಹೇಳಬೇಕೆ ?

ಸೀತೆ :—ಹಾಗಾದರೆ ನನಗೆ ಸಮ್ಮತವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಪ್ರಿಯೆ ! ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು
ವಿಶ್ರಮಿಸಿ ಕೀರ್ತನಾ ನಡೆ.

ಸೀತೆ:—ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸುವೆನು.

[ಎಲ್ಲರೂ ನಿಷ್ಕಮಿಸುವರು.]

ಏಳನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ವ್ರೇದೇಶ:—ಯಮುನಾತೀರ.

ಮಧುರಾಪುರದ ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರನೇಕಮಂದಿ ಗುಂಪು
ಪುಕೂಡಿ ಯಮುನಾತೀರದಲ್ಲಿ ಋಷಿಮುನಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿ
ರುವರು.

ವೃದ್ಧಪೌರನು:—ಅಶೇಷಸಭಾಸದರಾದ ಪುರಜನರೇ! ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ
ರಾಜರ್ಷಿಪ್ರಮುಖರೇ ! ಈ ಮಧುರಾವಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಂಥವರಿನ್ನು
ವಾಸಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದೀಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ
ಗಾದರೂಹೋಗಿ ವಾಸಮಾಡುವುದುತ್ತಮವು. ನಡೆಯಿರಿ! ತೆರಳೋಣ !

ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪೌರ:—ಆಹಾ ! ಇದೇನನ್ಯಾಯವು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆ
ಗಳೇನಾದರೂ ಅಧರ್ಮವಾಗ್ಗೆ ಪ್ರವರ್ತಕರಾಗುವುದಾದರೇ ಅಂಥವರನ್ನು
ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗೈವುದು ರಾಜನಿಗೆ ವರಮಧರ್ಮವು. ಮತ್ತು
ರಾಜನಿಗದು ಕರ್ತವ್ಯವು. ಧರ್ಮಸೂತ್ರವು ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದರಸ
ನಾದ "ಲವಣಾಸುರನು, ಮದೋನ್ಮತ್ತನಾಗಿ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಬಗೆ
ಯಾಗಿ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾನಧನಗಳನ್ನೆಹರಿಸು
ತ್ತಿರುವನು. ಲವಣನ ಅನುಚರರಾದರೋ ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ತೀವ್ರವಾದ

ಅಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಮ-ಗೃಹಸ್ಥ-ವಾನವ್ರಸ್ಥ ಸನ್ಯಾಸಗಳೆಂಬ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಗಜೀವಿಗಳೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ನಿರಜ್ಞಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ದುರಾತ್ಮನಾದ ಲವಣಾಸುರನು ಸೌಮಸಜ್ಜನರಮಾತನೊಡನೆ ಗುರುಹಿರಿಯರಾದ ವೃದ್ಧಜನರ ಮಾತನೊಡನೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವು. ತಾನೇ ಸರಜ್ಜುಮೂರ್ತಿಯೆಂಬ ದುರಶಂಕಾರದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದವನಾಗಿ ಮಾಡಬಾರದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ತನ್ನ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕವಂತರನೊಬ್ಬ, ನೀತಿವಿಹಾರದರನೊಬ್ಬ ಅವರವರ ಪದವಿಗಳಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, ಅವರಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನರಮಾಂಸಭಕ್ಷಕರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಮದ್ಯಪಾನಮತ್ತರೂ, ಕಾಮುಕರೂ, ನಾಸ್ತಿಕರೂ ಆದ ದುರಾತ್ಮರಿಗೆ ಜೊಕಾದಷ್ಟು ವೋತ್ತಾಹವನ್ನು ಒಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಋಷಿಮುನಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ದೂಷಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವನು. ಸೌಧ್ವಿಯರಾದ ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯರು ಇವನ ಹಾವಳಿಗಳೆಂದರಿ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವರು. ದುರಾತ್ಮರೂ, ತನ್ನ ಮಿತ್ರರೂ ಆದ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವಂತೆಯೂ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ದುಃಖವುಂಟಾಗುವಂತೆಯೂ ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಹಿಂಸೆಪಡಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ಇವನಂತೆಯೇ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆಷ್ಟೋ ಹೋದವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮಥುರಾಕ್ಷಸನು ಸೌಯಯವಾಗಲೀ ದುರಾತ್ಮನಾದ ಪುತ್ರನಿಗೆಷ್ಟೋ ನೀತಿ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಪದೇಶಮಾಡಿದನು. ಆದರೇನುಫಲ ? ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನೇ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಪನ್ನೀರನ್ನೇ ನೀರಾಗಿಯೂ, ಉಪಯೋಗಿಸಿಬಳಸಿದಾಗೂ “ನೀರುಳ್ಳಿಯು” ತನ್ನ ದುರ್ಗಂಧವನ್ನು ಬಿಡದಂ ದದಿ, ದುರಾತ್ಮರಿಗೆಷ್ಟು ಸದುಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗೂ ನಿರರ್ಥಕವಲ್ಲವೆ! ಹಾಗೆಯೇ ಮಥುವಿನ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವು ಈ ನೀಚನಲ್ಲಿ ನಿರರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ವಿವೇಚನೆಯೂ, ಧರ್ಮಗುಣವೂ ಇಲ್ಲದ ದುರಾತ್ಮರಿದ್ದರೇನು ? ಸತ್ತರೇನು ?

ಭಾರ್ಗವ-ಚ್ಯವನ:-ಮಹಾಜನರೇ ! ತಾಯಿಯಂತೆ ಮಕ್ಕಳು | ನೂಲಿನಂತೆ ವಸ್ತ್ರಗಳೆಂಬ ಗಾಡೆಯುಂಟಲ್ಲವೆ ! ದುರಾತ್ಮನಾದ ಈ ಲವಣನ ತಾಯಿ ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲರಾ ?

ವೃದ್ಧಪೌರ:-ಬಲ್ಲೆನು ! ಆಕೆಯ ಹೆಸರು ಕುಂಭೀನನೆ.

ಭಾರ್ಗವ:-ಹೆಸರು ಯಾವುದಾದರೂ ಆಗಲಿ | ಹೆಸರು ನವರತ್ನ ಮಗುವವಲಕ್ಷಣ ವೆಂಬಂತೆ ಹೆಸರಿಗಳಿಗೇನು ಕಡಮೆ | ಆಕೆ ಯಾ ರೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲರಾ ?

ವೃದ್ಧಪೌರ:-ಇಲ್ಲ. ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದು.

ಭಾರ್ಗವ:-ಆಕೆ ರಾವಣಾಸುರನ ಚಿಕ್ಕಜ್ಜನಮಗಳು.

ವೃದ್ಧಪೌರ:-ಮತ್ತೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು ? ಈ ಲವಣನ ಗುಣ ಕರ್ಮಸ್ವಭಾವಗಳು ತಾಯಿಯ ತಪಸ್ಥಲವಲ್ಲವೆ !

ಭಾರ್ಗವ:-ಮಹಾಜನರೇ | ಯಾರೂ ಭಯವಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವು. ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಸೂಧುಜನರ ದುಃಖವು ಬಹುಕಾಲ ವಿರಲಾರದು. ಹಾಗೆ ಯೇ ಅಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ದುರಜನರ ವೈಭವವೂ ಬಹುಕಾಲವಿರಲಾರದು. ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದ ಸೂಧುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಇಹ್ವಾಕು ಕುಲತೀಲಕನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮೂರಿಯು ಸೂರ್ವಭೌಮನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಮಗೇನು ಭಯ ? ದುರಾತ್ಮನಾದ ಲವಣಾಸುರನ ರಾಜ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಬಿನ್ನು ವಿಸಿಕ್ಕೊಳ್ಳೋಣ. ದಯಾನಿಧಿಯಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನು ದುಷ್ಟರಹಾವಳಿಯನ್ನು ಡಗಿಸಿ ನಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂ ಮಾಡುವನು.

ವೃದ್ಧಪೌರ:-ಆಹುದಹುದು | ಇಹ್ವಾಕು ವಂಶದರಸರು ಅಖಂಡಭೂಮಿವಂಡಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಸಮ್ರಾಜ್ಞಗಳೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹಿರಿಯರಾದ ನಾನನೇಕವೇಳೆ ಕೇಳಿರುವೆನು ಈಗಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ವಭೌಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೊಂದಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಿದ್ದರೆ, ನಾವೀ ದುರಾತ್ಮನ ಅಲ್ಪಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಾಳಲಾರೆವು.

ಮತ್ತೊಬ್ಬವಾರ:—ಅವರವೈಭವೋವೇತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ನಮ್ಮ ವಿಜ್ಞಾನವನೆಯನ್ನು ಕವಿಕೊಟ್ಟು ಕೇಳುವನೆ ?

ಭಾರ್ಗವ:—ಆಹಾ! ಅತುತಮಾತನನ್ನು ಡಬೇಡ | ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಗುಣಾತಕಯಗಳನ್ನು ನೀನರಿಯೆಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎಲೈ ಪೌರನೇ | ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಧಿವರ್ಷಿಸುವನು ಕೇಳು | ಮಹಾಜನರೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿರಿ.

೫ || ತಾಟಕಿಯಂ ಕೊಂಮ ತಸಸಯಜ್ಞವಶಯ್ದು ; ಹನಧನುವ ಮುರುದು, ಬಲದಮೆರದು | ಪ್ರಬಲಗರ್ಧವರಾಧಕಬಂಧೋಗ್ರ ; ಖರದೂಷಣಾಡಿ ರಾಸ್ಸರತರದು | ವಾನರವತಗಾಗಿವಾಬಯಂಕೊಂದುಗ್ರ ; ಜಲರಾಶಿಗರ್ವವ ಮುರುದುಭರದಿ | ಸೇತುಬಂಧನಗೈದು ಸೇರಿ ರಾವಣಕುಂಭಕರ್ಣಾದಿ ಘೋರರಕ್ತಸರಕೊಂದು ||

೬ || ಇತ್ತುಲಂಕಾಧಿಪತ್ಯ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ | ಸೀತೆಯಂ ಕೂಡಿ ಸಾಕೇತಪುರವ ನಾಂತು | ರಾಜ್ಯಭಾರವ ಮಾಡಿದ ರಾಮಮೂರ್ತಿ | ಭರದಿರವನಮ್ಮನು ಭಯವಿಡೇಕೆ ||

ಎಲೈ ಮಹಾಜನರೇ | ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಈಗಲೇ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ, ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೊಂದಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವ | ಆ ದಯಾನಿಧಿಯು ನಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವನು.

ವೃದ್ಧವಾರ:—ಇದೀಗ ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಸಮ್ಮತವಾದ ಸಮಾಲೋಚನೆಯು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಭಾರ್ಗವನ ಅವ್ವಣೆಯಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ |

ಪುರಜನರು:—ಆಗಬಹುದು ! ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರೂ, ವಯೋವೃದ್ಧರೂ ಆದ ಭಾರ್ಗವಚ್ಯವನರ ಕಾರ್ಯಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿರುವೆವು.

ಭಾರ್ಗವ:—ನಡೆಯಿರಿ ! ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ತೆರಳುವ |

[ಭಾರ್ಗವಚ್ಯವನರೂ, ವೃದ್ಧವಾರರೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಘೋಷವಂತರೂ ಒತಗೂಡಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ತೆರಳುವರು.]

ಎಂಟನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:— ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸಿಂಹಾಸನಾನೇನನಾಗಿರುವನು. ಭೀಷ್ಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಶತ್ರುಘ್ನರು ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅನುಜರೇ ! ಪರಮವವಿತ್ರವಾದ ಇತ್ಯಾಕು ವಂಶದಲ್ಲಿ ಈ ವರಿವಿಗೂ ಹುಟ್ಟಿದ ರಾಜಕೀಯ ತಮ್ಮ ಅನುವಮಾನ ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗ ಪ್ರವರ್ತನದಿಂದ ರೋಗೋತ್ತರವಾದ ಕೀರ್ಮಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದರು. ಅವರ ವರಾಕ್ರಮವು ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತವಾದುದು. ಅವರ ಮನಸ್ಕೈರ್ಮ್ಯವೂ, ಗಾಂಧೀರ್ಮ್ಯ-ಬಿವಾರ್ಮ್ಯ-ಸೌಜನ್ಯವು ಸದ್ಗುಣಗಳೂ ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕವಾದುವುಗಳು. ಕುಲವೀಪಕರಾದ ಅಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವರು ನಮಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳು. ಹಿರಿಯರ ಕೀರ್ಮಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ, ಗುರುಗಳಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಖಾಲಿಸದೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಪ್ರವರಿಸತಕ್ಕ ರಾಜನಿಗೆ ಇಹಪರಗಳರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟಾಗಲಾರದು.

[ಎಂದು ಹಿತೋಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ಬೀದಿಯಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಸುವುದು.]

[ಮಘರಾಪುರದ ಮಹಾಜನರು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವರು.]

ಕಂ || ರಾಮಾದನುಜಕುಲೈಕವಿ | ರಾಮಾ ರಘುಸತ್ಕುಲಾಭಿ ರಾಮಾ ಸೀತಾ | ರಾಮಾಸದ್ಗುಣಧಾಮಾ | ರಾಮಾಶರಣಾಗತಾವನಾನ್ಯಯನಾಮಾ ||

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಯಾರೋ ಆರ್ದ್ರಜನರು ಬಂದಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

[ಸೇವಕನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.]

ಸೇವಕ:—ಶ್ರೀರಾಮಜಯಂ |

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಪ್ರಹಾರಿಯೇ ! ಸಮಾಚಾರವೇನು ?

ಸೇವಕ:—ಮಘರಾಪುರದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಆರ್ದ್ರಜನರು ತಮ್ಮ ಸುಂದರ್ಶನವನ್ನು ವೇಕ್ಷಿಸುವರು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಆವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಳಗೆ ಬರ
ಮಾಡು !

ಸೇವಕ:—ಆವ್ರಣೆ.

[ಸೇವಕನು ಮಧುರಾಪುರಜನರನ್ನು ಒಳಗೆ ಬಿಡುವನು.]

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಮಧುರಾಪುರಜನರು ದಂಡಪ್ರಣಾಮಗಳ
ನ್ನಾಚರಿಸುವರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಪ್ರತಿ ವಂದನೆಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಪೂಜ್ಯರಾದ ಭಾರ್ಗವಚ್ಯವನರೇ ! ಈ ಖೇಡವನ್ನು
ಲಂಕರಿಸಿರಿ, ಮಹಾಜನರೇ ! ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖಾಸೀನರಾಗಿರಿ.

ವೌರರು:—ಸೂರ್ವಭೌಮನೇ ! ಆರ್ದರಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು
ಕಾಪಾಡು !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ವೌರರೇ ! ಭಯವಡಬೇಡಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಕಷ್ಟವು
ಎಂತಹ ದುರ್ಭೇದವಾದಾಗ್ಯೂ ಅದನ್ನು ನಾನು ಪರಿಹರಿಸುವೆನು.

ಭಾರ್ಗವ:—ಶ್ರೀರಾಮಾ ! ಆ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನಾನು ಬಿನ್ನವಿಸು
ವೆನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಆಗಬಹುದು.

ಭಾರ್ಗವ:—ಮಧುರಾಪುರದರಸನಾದ್ಯ, ಅವನನ್ನು ಮಹಾಕೃತ್ಯ
ಕರ್ಮಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವನು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳನ್ನೂ,
ಸನಾತನಧರ್ಮಾನುಗತವಾದ ಆಚಾರವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮೂಲವಡಿಸಿ
ತಕ್ಕ ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.
“ಸಹವಾಸಯಾ ಪುಣ್ಯಗುಣಾಭವಂತಿ | ಸಹವಾಸಯಾದೋಷಗುಣಾ
ಭವಂತಿ” ಎಂಬಂತೆ ಅವನ ಸಹವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಮಿತ ದುರ್ಮಾರ್ಗರಾಗಿ
ರುವುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಿರು
ವರು. ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲದ ಹೊಸ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿ
ಸುತ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮನಸ್ಸು ನೋಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನ
ಬಳಿಗ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಜೆಗಳಗವಕೋವಿಲ್ಲವು.
ಅವನ ಅನುಚರರನ್ನು ದಾಟಿ ಅವನವರಗೂ ಯಾವ ವರ್ಮವಾನವೂ

ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವು. ಒಂದು ವೇಳೆ ತಿಳಿದಾಗ್ಲೂ ಅವನಾದರೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲವು. ದುರಾತ್ಮರೂ, ಕಾಮುಕರೂ, ಅಭಿಶ್ಯಂಭಿಶ್ಚೇನ ಅವೇಯವಾನಲೋಲರೂ, ದುರಹಂಕಾರಿಗಳೂ, ದುರ್ದೈವಾದಪ್ರಿಯರೂ, ದುಸ್ತಂತ್ರಕಾರರೂ, ದುರ್ದೈವರೂ, ದುರಭಿಮಾನಿಗಳೂ, ದುರ್ದೈವೀತರೂ, ದುರ್ಭಾರ್ಷಿಗಳೂ, ದುಷ್ಕಾರ್ಯನಿರತರೂ ಆದ ದುರ್ಜನರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಸ್ವತಃ ಅವನೂ ದುರಾತ್ಮನಾದುದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಷ್ಣುವನಯು ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯರೋದನವಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು, ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಬೇಕೆಂಬ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ಅವನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಮಾತೃತಕ್ಕಾದುದು, ಇದು ಮಾತೃಬಾರದುದು ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ, ಅವನಿಗೆ ತೋಚಿದುದೇ ಶಾಸನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅನುಭವಸ್ಥರೂ, ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರೂ, ವಯೋವೃದ್ಧರೂ ಒದ ಯಾರಾದರೂ ನೀತಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದರೆ ಅಂಥವರನ್ನು ಧ್ವಂಸಪಡಿಸುವನು. ಈ ಭೀತಿಯಿಂದ ಗುರುಹರಿಯಾರೂ ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವು. ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಾವ ಘೋರವಿಷಯವನ್ನೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಭೀತರಾಗಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಸನ್ನಿ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದು ಕರಣಾಗತರಾಗಿರುವರು. ಆರ್ದ್ರಕ್ಷಣದಕ್ಷನಾದ ಸನ್ನಿ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕೃಷ್ಣವಿಟ್ಟು, ದುರಾತ್ಮನಾದ ಲವಣಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಒಡಗಲ ಭೀತಿಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು! ಕರಣಾಗತವತ್ಸಲಾ! ಕೃಪಾಲವಾಲಾ! ಯುಕ್ತವಿಶಾಲಾ! ರಾಮನೃಪಾಲಾ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವವು!

[ಎಂದು ಭಾರ್ಗವಾದಿಗಳಿಲ್ಲರೂ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸುವರು.]

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಎಲೈ ಮಹಾಜನರೇ! ಭಯಪಡಬೇಡಿರೆಂದು ನಾನು ಮೊದಲೇ ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲವೆ! ಕೇಳಿರಿ! ದ್ರುಪದ ತೀರ್ಥೋನಿಧಿಯಾದ ಮಾರ್ತಂಡನು ನಿರಾಧಾರನಾಗಿ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೂ, ಚಂದ್ರವರಗಳಾದ ಸರ್ವತಗಳೂ ಗತಗತನಡುಗಿದರೂ, ಸಮಾ

ದ್ರೃಗಳು ಇಂಗಿಹೋದರೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಆಯ್ಕೆ ಯಿಂಟಾಗಲಾರದು. ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಜಯವುಂಟಾಗಲಾರದು. ಅಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗವ್ರವರ್ತಕನು ಎಷ್ಟು ಬಲವಂತನಾದಾಗ್ಯೂ, ಶ್ರೀಮಂತನಾದಾಗ್ಯೂ, ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ವಿನಾಶಹೊಂದುವನು. ಆದುದರಿಂದ ದುರಾತ್ಮನಾದ ಲವಣನ ದೌರ್ಜನ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಹೆದರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವು. ಅವನ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವ್ರಿಯತ್ವವನ್ನು ಈಗಲೇ ಮಾಡುವೆನು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ತೆರಳಿರಿ.

ಪೌರರು:—ಧನ್ಯರಾದೆವು ! ಧನ್ಯರಾದೆವು !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಮಂತ್ರಿವರೈ ! ಮಧುರಾಪುರವಾಸಿಗಳಾದ ಈ ಮಹಾ ಜನರನ್ನು ನಮ್ಮ ಭೋಜನಶಾಲೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಯಥೋಚಿತ ಭೋಜನಾದಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಅವರ ವಾಸಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ನೇವಕರನ್ನು ನಿಯಮಿಸು.

ಮಂತ್ರಿ:—ರಾಮಾಜ್ಞೆ !

[ಪೌರರೂ, ಮಂತ್ರಿಯೂ ತೆರಳುವರು.]

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅನುಜರೆ ! ಮಧುರಾಪುರವಾಸಿಗಳ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಿರಲ್ಲವೆ ?

ಭರತ-ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಶತ್ರುಘ್ನರು:—ಆಗ್ರಜನೇ ! ಕೇಳಿದೆವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅಖಂಡಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇಶದಲ್ಲಾಗಲಿ ; ಯಾರೇ ಆಗಲಿ, ಅಧರ್ಮಮಾರ್ಗವ್ರವರ್ತಕರಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪೀಡಕರಾಗುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಂಥವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ, ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಯನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕಾದುದು ಇತ್ಯವ್ಯಾಕುಂವಂಶದಸರ ಕರ್ಮವ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ವ್ರಕೃತಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ವಹಿಸುವಿರಿ ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಅಣ್ಣಾ ! ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನು ವಹಿಸುವೆನು.

ಭರತ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ನೀನು ಈವರೆಗೇ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೆಂದಿಗೆ ತೆರಳಿ, ರಾವಣಾದಿ ರಾಕ್ಷಸ ಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನೆರ

ಯಾಗಿದ್ದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಿಟ್ಟಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನು ಹೋಗಬೇಡ. ನಾನು ಹೋಗುವೆನು.

ಶತ್ರುಘ್ನ:- ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೋಗುವುದೂ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮಕಾರ್ಯಧರಂಧರನೆಂಬ ಕೀರ್ಮಿಯನ್ನು ವಡೆದಿರುವನು. ಭರತನು ಭ್ರಾತೃಭಕ್ತಿಯು ಲ್ಲಗ್ರಗಣ್ಯನೆಂಬ ಕೀರ್ಮಿಯನ್ನು ಈವರೆಗೇ ವಡೆದಿರುವನು. ನಾನು ರಾಮಾನುಜನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಯೂ ರಾಮಾಜ್ಞಿಯನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸತಕ್ಕ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಲವಣಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ವ್ರಜೆಗಳಿಗಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನು ವಹಿಸುವೆನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:- ಅನುಜ್ಞಾ ಶತ್ರುಘ್ನ ! ಇಂಗಿತ ಪರಿಚ್ಛಾನದಲ್ಲಿ ನೀನು ಬಹಳ ಚತುರನು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನೇ ತಕ್ಕವನು.

ಶತ್ರುಘ್ನ:- ಅಗ್ರಜಾ ! ಅವ್ಯಣೆಯಾದರೆ ಈಗಲೇ ತೆರಳುವೆನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:- ಸೈನ್ಯಸಮೇತನಾಗಿ ತೆರಳು.

ಶತ್ರುಘ್ನ:- ರಾಮಾಜ್ಞಾ !

[ಶತ್ರುಘ್ನನು ಶ್ರೀರಾಮ-ಭರತ-ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ವಂದಿಸುವನು.]

ಶ್ರೀರಾಮ:- ಆಯುಷ್ಮಂತನಾಗು ! ವಿಜಯಶೀಲನಾಗಿಬಾ !

[ಶತ್ರುಘ್ನನು ಸೇನಾಶಿಬಿರವನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಶ್ರೀರಾಮ - ಭರತ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಕುರಿತೂ ತೆರಳುವರು.]

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:- ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪುರದ ರಾಜನಗರಿ.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಭರತ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಂದಿಗೆ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:- ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಲಂಕಾರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾವಣಾಸುರನಿಂದ ನೆರೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ತ್ರಿವರ್ಗ ಪಾಠಗಳೆಂಬ ದುರ್ಮದ್ಯಾ ವಧ್ಧತಿಯನ್ನು

ಸಂಸ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧಕವಾದ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಜಾರಕ್ಕೆ ತರಬೇಕೆಂತಲೂ, ಲಂಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ನಾನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಆತನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೇನಾದರೂ ಬಂದಿತೆ ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಆಣ್ಣಾ ! ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೀಗತಾವೇ ಬಂದಿದೆ.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಆತನ ವತ್ರವನ್ನೇ ಓದುವೆನು, ಲಾಲಿಸಬೇಕು.

ಸ್ವಸ್ತಿ, ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ, ರಾಜಕುಲಕಂಠೀರವ, ಅವಕ್ರ ವಿಕ್ರಮ, ಚಕ್ರವತ್ತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜರವರ ಚರಣ ಸರೋಜಗಳ ಸನ್ನಿಧಿ.

ತಮ್ಮ ನೇವಕನಾದ ಲಂಕಾಧಿಪತಿ ವಿಭೀಷಣನು ಮಾಡುವ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ಸಾರ್ವಭೌಮ ! ಅಪಾರಕ್ಯವಾರಸಭರಿತವಾದ ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞಾ ವತ್ರವು ತಲಪಿತು. ವತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಲೇ ನನಗುಂಟಾದ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯಿಲ್ಲವು. ಇಹದಲ್ಲಿ ಸೌಖ್ಯವನ್ನೂ ಪರದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಾನಂದವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಪುರುಷಾರ್ಥದಾಯಕವಾದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ತಮ್ಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿರುವೆನು. ಮತ್ತು ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಸುಖಪ್ರದವಾದ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಯು ಪ್ರಬಾವವನ್ನೂ, ಅದನ್ನು ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವ ಸಮಂಜಸ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ತಾವೇ ಅವ್ಯಣೆಕೊಡಿಸಿರುತ್ತೀರಿ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲವು. ತಮ್ಮ ವತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆ ನನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ತಮಗೆ ಆಗಾಗ್ಯೆ ಬಿನ್ನವಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ವಡೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಇಂತು

ತಮ್ಮ ಪಾದ ಸೇವಕ,

ವಿಭೀಷಣ.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ವಿಭೀಷಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸಮಂಜಸವಾಗಿದೆ. ಅನುಜರೇ ! ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿದೆ. ನೀವು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ನಿದ್ರಿಸಿರಿ. ನಾನು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಇಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶ್ರಮಿಸಿ ತರುವಾಯ ಕಯನಾಗಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು.

ಭರತ-ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಹದದಾಜ್ಞೆ !

[ಭರತ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ತೆರಳುವರು.]

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಪುರಜನರ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳನ್ನೂ, ನನ್ನ ರಾಜ್ಯಭಾರವಿಷಯವಾದ ಅವರ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದುಬರುವಂತೆ, ಪುರವಾಸಕ ಸಂಘದ ಗೂಢಚಾರನಾದ ಭದ್ರನಿಗಾಜ್ಞಾ ಪಿಸಿದ್ದೆನು. ಅವನು ಬರುವವರೆಗೂ ನಾನಿಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ತದನಂತರ ಕಯನಾಗಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು.

[ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ಭದ್ರನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.]

ಭದ್ರ:—ಜಯವಾಗಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮಯಾರಾಜಗೆ !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಭದ್ರಾ ! ನಿನಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರತೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಬಾ ! ಬಾ ! ಪಟ್ಟಣದ ವಿದ್ಯವಾಸಗಳೇನು ? ಜಾರಚೋರಕಿರಾತರಾದಿಯಾಗಿ ದುರ್ಜನರ ಭೀತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವರೆ ? ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ಕುಂದು ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾರಾದರೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ? ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಮರೆಮಾಜದೆ ಪರಿಷ್ಕಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು.

ಭದ್ರ:—ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾ ! ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ದೂಷಿಸತಕ್ಕವರನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲವು. ಮತ್ತು ಅಂತಹ ದೂಷಣೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಲೂ ಇಲ್ಲವು. ರಾಮರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೂರುಸಾರಿ ಮಳೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಕೆರೆ ಕುಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಸರ್ರದಾ ಪುಷ್ಕಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯು ಮೈರು ಪಚ್ಚಗಳಿಂದ ಕೋಭಿಸುತ್ತ ನೇತೋತ್ಪವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ, ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೂರು ಬೆಳೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ವ್ಯಾಧಿಬಾಧೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಜನರು ಆರೋಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಶ್ರೀರಾಮಕಾಸನಕೊಳವಟ್ಟಿರು

ವುದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದವರ ಕಾಟವು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲವು. ಅಸತ್ಯ-ದೋಷ-ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಮುಂತಾದ ದುಃಖ ದೋಷಗಳಣುಮಾತ್ರವೂ ತಲೆದೋರುವುದಿಲ್ಲವು. ಇಂತು ರಾಮಗಾಜ್ಯವು ಭೂತಲಸ್ವರ್ಗಸದೃಶವೆಂದು ಅಶೇಷ ಮಹಾಜನರು ಸರ್ವದಾ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಯೇಕೆಶ್ಚಿತ್ ನರಾದಮನಾದ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನೊಂದು ಸಣ್ಣ ಮಾತನ್ನು ಆಡಿದಾಗ್ಯೂ ಅವನು ಮೂಲ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವುದು ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಭದ್ರಾ! ನಡೆದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ತಿಳುಹಿಸು. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮರೆಮಾಜಬೇಡ! ಯಾವ ವಿಷಯವು ಹೇಗೆ ನಡೆಯಿತೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಿಳಿಸು. ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ವಶೋಗಿಸಿ ಮರೆಮಾಜಬೇಡ.

ಭದ್ರ—ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಜನರು ಮಹಾಜನರನ್ನು ದೂಷಿಸುವುದು ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಲ್ಲವೆ? ಅವನೇ ಒಂದು ಘನವಿಷಯವಾಗಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನಿವಿಸಲು ನನ್ನ ಚಿತ್ತ ಒಪ್ಪಲಾರದು ಮಹಾಪ್ರಭೂ!

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಭದ್ರಾ! ನಾನು ಕೇಳಿದಷ್ಟೆ ನೀನು ಸೂವಕಾಶಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ನಿನ್ನೀಕಾಳವಿಳಂಬನದಿಂದ ನನಗೆ ಮನೋವೈಕಲ್ಯವಧಿಕವಾಗುತ್ತದೆ; ಬೇಗನೆ ಹೇಳು.

ಭದ್ರ:—ಆ ಮದಾಂಘನ ಉನ್ಮತ್ತ ವ್ರಲಾಪವನ್ನು ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತೇ!

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವೆ!

ಭದ್ರ:—ದೇವಾ! ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಆ ದೋಷಕ್ಕೆ ನಾನು ಕಾತರನಲ್ಲ!

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅಲ್ಲ! ಹೇಳು.

ಭದ್ರ:—ಪ್ರಭುವೇ! ಲಾಲಿಸಬೇಕು. ಈನಗರದ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲೊಬ್ಬ ಆಗಸನು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನು ಮಹಾಕ್ರೂರನು. ಅವನಿಗೂ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಗೂ ದಿನವೃತ್ತಿ ಜಗಳವು ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವು.

ಗಂಡಹೆಂಡದಿರ ಜಗಳವನ್ನು ವರಿಷ್ಕರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಕುಲದ ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಈದಿವಸ ಸುಭೆ ಮಾಡಿ ಅವನಿಗೂ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಗೂ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮ್ಮತನಾಗಿ ಬಾಳುವಂತೆ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಹೆಂಡತಿಯದಕ್ಕೊಪ್ಪಿದಳು. ಗಂಡನೊಪ್ಪಿಲ್ಲವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಆಮೇಲೆ!

ಭದ್ರ:—ಆಮೇಲೆ ಕುಲವೃದ್ಧರವನಲ್ಲಿ ಕೋವಗೊಂಡು "ಮೂರ್ಖನೇ! ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ?" ಎಂದು ಗದರಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ನಿಶ್ಚಯ. ಗುರುಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಥವರಿಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಲ್ಲವೆ! ತದನಂತರ ?

ಭದ್ರ:—ತದನಂತರ ಆ ಮೂಢನು, "ವಮನ ಮಾಡಿದ ವದಾರ್ಥವು ಏನೆಯಸವಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಪುನಃ ತಿನ್ನುವ ಮೂರ್ಖರುಂಟಿ?" ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಆಮೇಲೆ ?

ಭದ್ರ:—ಅವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ಸೂಕಾಗಿ, "ನೀನು ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೊಂದಿಗೆ ಬಾಳದಿದ್ದರೆ, ಈವಿಷಯವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿ ನಿನಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸುವೆವೆಂದರು."

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಸಹಜವಾದ ಮಾತು!

ಭದ್ರ:—ಅದಕ್ಕಾರಜಕನು "ಬೇಕಾದಕಡೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಿರಿ! ರಾವಣಾಸುರನ ವಶದಲ್ಲೊಂದು ವರ್ಷವಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಪುನಃ ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವನು ರಾಮನು. ನಾನು ರಾಮನಂಥವನಲ್ಲ! ಎಂದೂ ಏನಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದನು. ಅವನ ದುರಾಲಾಪವನ್ನು ಕೇಳಲಾರದೆ ಕುಲವೃದ್ಧರೆಲ್ಲರೂ ಕಿವಿಗಳು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು "ರಾಮ! ರಾಮ!" ಎನ್ನುತ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—(ಯೋಚನಾವರವನಾಗಿ) ಭದ್ರಾ! ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ನೀನನ್ನು ತರಳಿ ಸುಖವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಸು. ಹೋಗು.

[ಭದ್ರನು ನಿಷ್ಕರ್ಮಿಸುವನು.]

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಆಹಾ! ಎಂತಹ ಲೋಕಾಪವಾದವು ಸಂಘಟಿತು! ಅಗ್ನಿಪೂತೆಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ರಜಕನಾಡಿದ ಮಾತು ಯುದ ಯಶಲ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕೇನು ಮಾಡಲಿ? (ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಯೋ ಚಿ) ರಾಜನು ಲೋಕಾಪವಾದವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೂ ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯಿಂದ ವರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಪ್ರಜೆಗಳಂತನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬಲಾರದು. ಸತ್ಯವು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಜಯಿಸಿಯೇ ತೀರುತ್ತದೆ. ಸೀತೆಯು ವರಿಹರಿಸಿ ತೆಯನ್ನೂ, ನನ್ನ ಮನೋನಿಶ್ಚಯವನ್ನೂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಾರೂಪವಾಗಿ ತೋರ್ಪಡಿಸುವೆನು. ಅಗ್ನಿಯು ಧುಮುಕಿ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಹೊರಗೆಬಂದ ಸೀತೆಗೆ ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚ್ಯುತಿಯಿರಲಾರದು. ಆಗಲಿ! ವರಂತು ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕ ವ್ಯಾಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಈಗಲೇ ಮಾಡುವೆನು.

[ಎಂದು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ.]

ಯಾರಲ್ಲಿ?

ಸೇವಕ:—ಮಹಾಪ್ರಭೋ! ಏನವ್ವಣೆ?

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಭರತಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಬರಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ ನಾನು ಹೇಳಿದನೆಂದು ತಿಳಿಸು.

ಸೇವಕ:—ಅವ್ವಣೆ.

[ಸೇವಕನು ರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಭರತಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವನು. ತಕ್ಷಣವೇ ಅವರೀರ್ವರೂ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವರು.]

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಅಗ್ರಜನಿಗೆ ವಂದಿಸುವೆನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ!

ಭರತ:—ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಭರತನೇ! ಆಯುಷ್ಯಂತನಾಗು!

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಅಣ್ಣಾ! ಆಶ್ರಿತಮಂದಾರವಾದ ಮಂದಹಾಸದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ನಿನ್ನ ಮುಖವಿಂದವೀವು ಕಂಗೆಟ್ಟಿರಲು ಕಾರಣವೇನು.

ಭರತ:—

೫೬ || ನವಪದ್ಮಲೋಚನ, ಭವಬಂಧವೋಚನ, ಭರಿತಶುಭಾಕಾರ, ದುರಿತದೂರ | ಸನಕಾದಿಯೋಗೀಂದ್ರಸನ್ನತಗುಣಧಾಮ, ಪತಿತಪಾವನನಾಮಭಕ್ತಸೋಮ | ಆಶ್ರಿತಮಂದಾರ, ಅಪಮಾನರಣಧೀರ, ಶರಣಾಗತಾಧಾರ, ಪರಮಶೂರ | ಇಂದೀವರಶ್ಯಾಮ, ವಂದಿತಸುತ್ರಾಮ, ಕರುಣಾಲವಾಲ, ಭಾಸುರಕಪೋಲ ||

೫೭ || ಏತಕ್ಕೇಪರಿಯೋಚಿವೆ ಇನಕುಲೇಶ | ನಿನ್ನಶಾಸನದಂತೆ ವರಿಸುವೆವಣ್ಣ | ಭೂರಿಗುಣಸಾಂದ್ರವಿಕುಲಾಂಭೋಧಿಚಂದ್ರ | ಪ್ರಕೃತಕಾರ್ಯವಪೇಳುಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ||

ಆಗ್ರಜಾ! ನಮಸ್ತು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ವೇಳತಕ್ಕ ನೀನೇ ಈತೆನಿಗಿ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದರೆ ನಾವೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆವು? ನಿನಗೆ ಹೇಳುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯು ನಮಗಿರುವುದೇ? ಆಣ್ಣಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಯೋಚನೆಗೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಅದನ್ನು ವರಿಹರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಈಗಲೇ ಮಾಡುವೆವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಆಣ್ಣಾ! ನಿನಗೆ ಯಾರಿಂಬ ಇಂತಹ ಮನೋವೈಕಲ್ಯವುಂಟಾಗಿರುವುದೋ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಆ ದುರಾತ್ಮರ ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ಮ, ಪಾತಾಳಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಭುವನಗಳೊಳಗೆಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹಿಡಿದು ತಂದು ನಿನ್ನೆ ದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಶಿಕ್ಷಿಸುವೆನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅನುಜಾತರೆ! ನೀವು ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತೆತಕ್ಕ ಶೂರರೇ ಅಹುದು. ಆದಾಗ್ಯೂ ನನ್ನ ಮನೋವ್ಯಥೆಯು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಾವದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗತಕ್ಕದಲ್ಲವು.

ಭರತ:—ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗ ಬಲ್ಲದೋ ಆ ವಿವರವನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಅದರಂತೆಯಾದರೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ನನ್ನಾಜ್ಞೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಹೇಳದೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಿರಾ?

ಭರತ, ಲಕ್ಷ್ಮಣರು:—ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪಾಣವಿರುವವರಂತೆವೂ ರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಹಾಗಾದರೆ ಕೇಳಿರಿ. ರಾವಣಾಸುರನಿಂದಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬಹುಕಾಲ ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡನೆಂದು ನನ್ನ ವಿಷಯವು ಲೋಕಾದನಾದವಿರುವುದು. ನಿರರ್ಥನ

ವಾಗಿ, ಈ ಪುಗವಾಸಿಯಾದ ರಜಕನೊಬ್ಬನು ನಿನ್ನೆಯ ರಾತ್ರಿ ಕೆಲ ವೃದ್ಧರಾದ ಗುರುಹಿರಿಯರ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದನೆಂದು ಬೇಹುಗಾರನಾದ ಭದ್ರನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದುದರಿಂದ ಲೋಕಾಪವಾದ ನಿಮ್ಮತ್ತಿಗಾಗಿ ನಾನೊಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಅದನ್ನು ನೀವು ನಡೆಯಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಭದತ:—ಅಣ್ಣಾ ! ನಿನ್ನ ವೃತ್ತಿಯಂತೆ ನಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವೆನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಅಗ್ರಜಾ ! ಇದೊಂದು ಮಹಾವಿಷಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತವೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಮನೋವೈಕಲ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಭದ್ರನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕೆ? ಅಥವಾ ಇಂತಹ ನೀಚೋಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಡಿದ ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಜಕನನ್ನು ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡಬೇಕೆ? ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಮಾಡಿಬರುವೆನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ನೀನು ಹೇಳಿದ ಕಾರ್ಯಗಳಾವುವೂ ಧರ್ಮವಲ್ಲವು. ನಾನು ಹೇಳುವಂತೆ ನಡೆಯಿಸಿ ನನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಮಹದಾಜ್ಞೆ !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅನುಜರೇ ! ಯಾರಿಂದ ನನಗೀ ಲೋಕಾಪವಾದ ವುಂಟಾಯಿತೋ ಅಂತಹ ನಿಮ್ಮತ್ತಿಗೇನಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡುವ ನೆವವಿಂದ ಕರೆದೊಯ್ದು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿರಿ !

ಭರತಾ:—ಅಣ್ಣಾ ! ಚಂದ್ರಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಯಿಗಳು ಜೊಗಳುವುದೆಂದಿ, ದುರ್ದವನು ಸಜ್ಜನನನ್ನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ದೂಷಿಸುವುದು ಸ್ವಭಾವ ಸಿದ್ಧವಾದ ವಿಷಯ ವಲ್ಲವೆ ! ಸುರಾಪಾನಮತ್ತನೂ, ದುರಭಿಮಾನಿಯೂ ಆನು ನರಾಘಮನಾವನೋ ಮೈಮರೆತು ಮಾತನಾಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದನ್ನೇ ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಇಷ್ಟು ಪ್ರಮಾದಕ್ಕವಕಾಶ ಕೊಡಬಹುದೆ ? ಬಾಯಿದುಡುಕಿನಿಂದ ಪೂಜ್ಯರಿಗೆ

ಮನಸ್ತಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ರಜಕನನ್ನು ದಂಡಿಸಿ ಲೋಕಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು, ಪಾಲಿಸುವುದು ಪ್ರಸಕ್ತವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಅವರಾಧಿಯನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ನಿರವರಾಧಿನಿಯಾದ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಾಡುವಾಲು ಮಾಡುವುದು ಸಮುಚಿತವಲ್ಲವು. ಅಣ್ಣಾ! ನಿನ್ನಡಿಗಳಿಗೆರಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಪರಿಪಾಲಿಸಲ್ಪಡಬೇಕೆಂದು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಬಿನ್ನವಿಸುವೆನು!

ಶ್ರೀರಾಮ:—(ಆತ್ಮಘ್ನಿಯಿಂದ) ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ನನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನೀನಾದರೂ ನಡೆಯಿಸುವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಅಗ್ರಜಾ! ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಲ್ಲಂಘಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಈ ನನ್ನ ಮನೋನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಾದಿ ಪಂಚಭೂತಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವುವು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಜಾನಕೀದೇವಿಯು ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನೂ ಅರಿಯದ ಪರಮ ಪಾವನಚರಿತ್ರಳೆಂದು ಭಗವಂತನಾದ ಅಗ್ನಿದೇವನು ನನ್ನ ಸಮಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿ ನಿನಗೊಪ್ಪಿಸಿದನಲ್ಲವೆ! ಅಗ್ನಿಪೂತೆಯೂ, ನಿರವರಾಧಿನಿಯೂ ಆದ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನು ಘೋರಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬರಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪುವುದೆ? ಅಣ್ಣಾ! ಪರಮಶಾಂತಸ್ವಭಾವನಾದ ನೀನು ಈ ದಿವಸವೇಕೆ ಪ್ವಕಾಶಿನ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿರುವೆ? ಪೂರ್ವಾಪರಪರಿಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ದುರಾತ್ಮರ ಮಾತಿಗೆ ಹೆದರಿ ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಾಡುವಾಲು ಮಾಡುವುದಾದರೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೌಧೀಮಾಣಿಯರಾದ ಕುಲಾಂಗನೆಯರೆಲ್ಲರೂ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗತಕ್ಕ ಪ್ರಳಯ ಕರ್ಮವಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಹೃಮಾಗುಣಾಭಿರಾಮಾ! ಶ್ರೀರಾಮಾ! ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಶಾಂತಚಿತ್ತದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು!

ಶ್ರೀರಾಮ:—(ಕೋಪದಿಂದ) ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಸೌಕು! ಸೌಕು!! ನಿಲ್ಲಿಸು ನಿನ್ನ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ||| ನಿನಗಿಪ್ಪವಿದ್ದರೆ ನನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸು | ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಸುಮ್ಮನಿರು! ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಅವಿಧೇಯನಾದುದಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಸಹ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ!

[ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದಗಳಿಗರಿದಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು.]

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಆಣ್ಣಾ ! ನೈರಿಸು | ನಿನ್ನ ಮಾತಿಗೆ, ಪ್ರತಿ ಹೇಳಿ ಜೀಕೆಂದಾಗಲೀ, ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕೆಂದಾಗಲೀ ನಾನೆಂದಿ ಪ್ರಾಯವಟ್ಟವನಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮವಿಂದ ನನ್ನ ಭಿಮ ತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಸಿದನಷ್ಟೆ ! ಆದನ್ನೇ ಅವಿಧೇಯತೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡುವೆನು. ಅಗ್ರಜಾ ! ನನ್ನ ಮಂದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು !

[ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಡುತ್ತ ಬಿನ್ನವಿಸುವನು.]

ಶ್ರೀರಾಮ:—(ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕತ್ತಿ ಸಂತೈಸುತ್ತ) ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಏಳು ! ಏಳು ! ನೀನು ನಿರೋಷಿಯು. ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಾನೇ ಬಾಧ್ಯನಾಗಿರುವೆನು. ಸೀತೆಯು ನಿರವರಾಧಿನಿಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಈಗಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ನೀನು ನಡೆಯಿಸಲೇ ಬೇಕು. ನಾನೇನುಮಾಡಲಿ !

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಆಣ್ಣಾ ! ಅವ್ವಣಿಯಾದರೆ ಹೋಗಿಬರುವೆನು !

ಶ್ರೀರಾಮ:—(ಬಾಪ್ಪರೋಚನನಾಗಿ) ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ನಾನಿನ್ನೇ ನು ಹೇಳಲಿ ! ಹೋಗಿಬಾ !

[ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತೆರಳುವನು]

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಹಾ ! ಸೌಭಾಗ್ಯದಾಯಿನಿ ! ಜಾನಕೀ ! ಜಾನಕೀ !
(ಎಂದು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗುವನು.)

ಭರತ:—ಆಣ್ಣಾ ! ಮನೋವೈಕಲ್ಯವು ದುರ್ಭರವಾಗಿರುವುದು ದುಃಖಿತರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಹಜ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪದ್ಯ ಸರೋವರದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಭರತಾ ! ನಿನ್ನ ಸೂಚನೆಯು ಹಿತಕರವಾದುದು ಹೋಗುವ ನಡೆ !

[ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಭರತನೂ ನಿಷ್ಕರ್ಮಿಸುವರು.]

ಹತ್ತನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:—ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಂತಃಪುರ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ದಿವ್ಯವಾದ ರಥವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿ, ಅಂತಃಪುರದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಸಂಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—(ತನ್ನಲ್ಲಿ) ಆಹಾ! ಪ್ರವಂಚವೆಷ್ಟು ವಿಚಿತ್ರವಾದುದು! ಈದಿವಸ ನಾನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ತವ್ಯವು ಭೋರಕಿರಾತರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆಂತಲೂ ನೀಚವಾದುದು. ಇಂತಹ ಕ್ರೂರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಜನ್ಮಿಸಿರುವೆನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ಣಗರ್ಭವತಿಯೂ, ನಿರವರಾಧಿನಿಯೂ, ಸೌಧ್ವೀಶಿರೋಮುಣಿಯೂ ಆದ ಜಾನಕೀದೇವಿಯನ್ನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಕಾಡುವೆವೆಂದು ಮಾಡುವ ಪಾಪ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ನನ್ನನ್ನೇ ನಿಯಮಿಸಬೇಕೇ? ಚಿಂತಿಸಿ ಫಲವೇನು? ಪಾಪಕರ್ಮಿಯಾದ ನಾನು ಜೀವಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರವೇ ಹೊರತು ಮತ್ತಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲವು!

[ಸೀತೆಯು ಪ್ರಯಾಣಸನ್ನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಅಂತಃಪುರದಿಂದ ಬರುವಳು.]

ಸೀತೆ:—ಅಣ್ಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ನೀನಾಗಲೀ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆ! ನನ್ನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೌವಕಾಶವಾಯಿತು. ವನವಾಸಿನಿಯರಾದ ಮುನಿಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಪ್ರಾಜ್ಞಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನಾದ ಕಾರಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೌವಕಾಶವಾಯಿತು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—(ತನ್ನಲ್ಲಿ) ಮಾಯಮಾರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಫಲಕವಟಗಳನ್ನೂ ಲೇಶವಾದರೂ ಅರಿಯದ ಈ ಮಹಾತ್ಮ್ಯಳ ಆನಂದವನ್ನು ನಾನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ತನ್ನನ್ನು ಕಾಡುವೆವೆಂದು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಪ್ರಯಾಣವೊಡಗಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನರಿಯದೆ ನಿಷ್ಕಳಂಕವಾದ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆತ್ಮಾನಂದ ಮಗ್ನಳಾಗಿರುವಳು. ಇಂತಹ ವರಮ ಸೌಧ್ವಿಯನ್ನು ದುರ್ಗತಿಗೊಳಪಡಿಸಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲಾ! ವಿಧಿವಿಲಾಸವೆಷ್ಟು ವಿಚಿತ್ರವಾದುದು!

ಸೀತೆ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ತೆರಳೋಣವೆ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಅವ್ಯಾ! ಆಗಬಹುದು.

[ಸೀತೆಯು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಥವನ್ನು ನಡೆಯಿಸುವನು. ರಥವು ಬಹಳ ದೂರ ಹೋಗುವುದು.]

ಸೀತೆ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಇದಾವಮಾರ್ಗವು ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಆಮ್ನಾ ! ಇದು ಅರಣ್ಯಮಾರ್ಗವು.

ಸೀತೆ:—ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನನು ಕಾರ್ಯವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಆಮ್ನಾ ! ಇದು ರಾಮಾಜ್ಞಿಯು.

ಸೀತೆ:—(ಸಂಕಯುಕ್ತವಾಗಿ) ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಏನು ಹೇಳಿದೆ ? ರಾಮಾಜ್ಞಿಯು ? ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—(ತನ್ನಲ್ಲಿ) ಈ ತಾಯಿಗೆ ನಾನೇನೆಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೀಯಲಿ ? ನಿಟ್ಟಯಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ವಕ್ಷಕ್ಕೆ ಈಕೆ ಥಟ್ಟನೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಿ ತೊರೆದುಬಿಡುವಳು ? ಏನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ನಾಲಿಗೆ ಬಾರದು [ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವನು.]

ಸೀತೆ:—ಸೌಮಿತ್ರೀ ! ಏಕೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವೆ ? ನಿನ್ನ ಮೌನವು ನನಗೆ ಸಂಕಯವನ್ನುಂಜುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಶ್ರೀರಾಮಾಜ್ಞಿಯೇನೆಂಬುದನ್ನು ಬೇಗನೆ ತಿಳುಹಿಸು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಆಮ್ನಾ ! ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ಪ್ರಯಾಣವು ಮುಗಿದು ಗಮ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೇರದನಂತರ ಬಿನ್ನವಿಸುವೆನು.

ಸೀತೆ:—(ಸಂಕಯದಿಂದ) ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳೆಂಬಹಳೆ ಸಂಕಯಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವುವು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೇನು ಹೇಳಿದನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸದೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಲಯಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ನಿಜಾಂಕವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸದೆ ಗೂಢವಾದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಆಕಟಾ ! ನೀನೇನೋ ಐವಕಾರ್ಯಾಸಕ್ತನಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಮಂಚಭೂತಗಳೂ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೂ, ವನದೇವತೆಗಳೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸೂಕ್ತಗಳಾಗಿಯೂ, ರಕ್ಷಕರಾಗಿಯೂ ಇರುವಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ದುರಾಲೋಚನೆಗಳು ನಡೆಯಲಾರವೆಂದು ತಿಳಿ ! ನಾನು ಅಬಲೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಿರ್ದೋಷವಾಗಿರುವೆಯೋ ?

[ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ]

ಸೌಮಿತ್ರೀ! ನಿಜಾಂಶವನ್ನು ರಿಯದೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ವಾಗಿ ಕಳವಳವಡುತ್ತಿರುವುದು. ರಾಪಾಜ್ಞೆಯು ಏನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವವರೆಗೂ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿರೋಧಿಸಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾರನು. ವ್ಯರ್ಥಾ ಲಾವಕೈವಕಾಕ ಕೋಶಜೀಡ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮರಮಾಜದೆ ಹೇಳು |

ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ—(ಶೋಕಾಕುಲಿತನಾಗಿ) ಆಮ್ನಾ! ಆತಿ ದಾರುಣವಾದ ದುರ್ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಲಾರದೆ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ತಮ್ಮ ನಿಷ್ಕರ ವಚನಗಳು ವಜ್ರಸಾತವಾಗಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಬಾರದು | ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲವು !

ಸೀತೆ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ | ಅಂತಹ ಪ್ರಮಾದವೇನು ? ಹಿತವಾದರೂ, ಅಹಿತವಾದರೂ, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮರಮಾಜದೆ ರಾಪಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸು |

ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ—ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ? ನನ್ನ ಯತ್ನವಿಲ್ಲವಾಗಿದೆ ! ಆಮ್ನಾ! ತಮ್ಮನ್ನು ಘೋರವನಾಂತರದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಂತೆ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನು ನನಗಾಜ್ಞಾ ಪಿಸಿರುವನು |

ಸೀತೆ:—ಹಾ | ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಶ್ರೀರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡು ಪಾಲು ಮಾಡಿ ಬರಹೇಳಿದನೆ ? ಹೀಗೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಹೇಳಿದನೆ ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ—ವಿಧಿಯೇ | ವಿಚಿತ್ರವಿಧಿಯೇ | ಹೇಳಬಾರದ ಕಿರಾತ ವಚನವನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಹೇಳಿಸಿದೆಯಾ | ಹಾ | ಲೋಕ ಪಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತಹ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರಿರುವರೆ ?

ಸೀತೆ:—(ಧಾರಧಾರೆಯಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ) ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ನೀನು ನಿರವರಾಧಿಯು, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಲೋಕವಾದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲವು. ನೀನೇನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ | ಆತುರ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕಠಿನವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗಾಯಾಸವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದೆನು. ಅಣ್ಣಾ ! ನನ್ನ ವರಾಧವನ್ನು ಹೈಮಿಡು | ರಾಮಾ | ಅನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪರಿಡಾ

ರವಿಂವಗಳನ್ನೇ ವರಮಾಧಾರವಾಗಿ ನಂಬಿದ ಸೀತೆಗೆ ನೀವನುಗ್ರಹಿಸಿದ ವರಪ್ರಸಾದವೋ ಇದು | ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಯಾರನ್ನೂ ಹಿಂಸೆಮಾಡಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲವೆಂಬ ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆಯು ಇಂದಿಗೆ ನಿರಾಧಾರವಾಯಿತು | ಸೌಮಿತ್ರೇ | ನಿರವರಾಧಿನಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಆತವಿಮಲಾ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ ? ಶ್ರೀರಾಮನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ನನಗೇ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿರುವನು ? ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮರೆತವಳಲ್ಲವಲ್ಲ | ಪ್ರಕಾಂತಚಿತ್ತನಾದ ರಾಮನಿಗಿಷ್ಟು ದ್ವೇಷವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆನುಕಾರಣವು ? ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ರಾಮಾಜ್ಞೆಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳುಹಿಸು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ:—(ತನ್ನಲ್ಲಿ) ಈಸೋಧ್ವೀಮಣಿಗೆ ನಾನೇನು ಹೇಳಲಿ ! ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಕೋರಾಕುಲಿತಲಾದ ಈಕೆಯು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪಿಸುವಳು. ನಾನೇನು ಮಾತುಬಲ್ಲೆನು | ನಿಜಾಂಶವನ್ನರಿಕೆ ಮಾಡುವೆನು. ಅವನಂತರ ದೈವವಿಲಾಸ ವಿದ್ಧಂತಾಗಲಿ.

ಸೀತೆ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ನೀ ಸಂಕಯವಡುವೆ ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ:—ಆಮ್ರಾ | ಸಂಕಯವಿದಿದಾಗತಕ್ಕದೇನು ! ಬಿನ್ನುವಿಸುವೆನು. ಆಯೋಧ್ಯಾಪುರವಾಸಿಯಾದ ರಜಕನೊಬ್ಬನು ಹೆಂಚೆಯೊಂದಿಗೆ ಜಗಳವಾಡಿ ಅವಳನ್ನು ವರತ್ಯಜಿಸಿದನಂತೆ. ಆವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕುಲವೃದ್ಧರಾದ ರಜಕರೆಲ್ಲರೂ ಸಭೆ ನೇರಿ-ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿವರಂತೆ, ಅದಕ್ಕವನು "ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಕಂಠಪರ ಪುನೆಯಲ್ಲಿಹು ಹೆಂಗನನ್ನು ಪುನಃ ಮನೆಗೆ ನೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ದಳರಥ ರಾಮನೇ ? ಎಂದಿಗೂ ಆಗಲಾರದು | ಎಂಬದಾಗಿ ಕುಲವೃದ್ಧರನ್ನು ಧಕ್ಕಾರಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದನಂತೆ. ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಬೇಯುಗಾರನಾದ ಭವ್ರನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನಂತೆ. ಇದು ಕೋರಾವಮಾಡಿತಂತೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಂತೆ ರಾವಣಜ್ಞೆಯಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜನನೀ ! ನಾನೇನು ಹೇಳಬಲ್ಲೆನು.

[ಎಂದೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕೋಪಿಸುವನು.]

ಸೀತೆ:—ಹಾ ! ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾ ! ರಾಮಾ ! ರಾಮಾ !
(ಎಂದೂ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದುವಳು.)

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು:—ಅಕಟಾ ! ಈ ಸೌಧ್ವೀಮಣಿಯು ಮೂರ್ಛಿ ಹೋಗಿರುವಳಲ್ಲ ! ಏನು ಮಾಡಲಿ ? ಈಕೆಯು ಪರಿತಾಪವನ್ನು ನೋಡಿ ದಿದರ ವಜ್ರಗಳು ಕೂಡಾ ಹೊಡೆಯುವುವಲ್ಲ ! ಹಾ ! ಏನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಇನ್ನೂ ಜೀವಿಸಿರುವೆಯಾ ?

[ಎಂದು ಬಗೆಯುತ್ತ ಸೀತೆಗೆ ಶೈಶ್ಯೋವಚಾರ ಮಾಡುವನು.]

ಸೀತೆ:—(ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು) ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಎಲ್ಲಿರುವೆ ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ತಾಯೀ ! ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವನು.

ಸೀತೆ:—ಅಣ್ಣಾ ! ಸೌಮಿತ್ರೀ ! ಯಾವ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಕೈಬಿಡಿದನೋ ಆ ನಿಮಿಷದಿಂದ ಈಕ್ಷಣದವರಿವಿ ಗೂ ನನ್ನ ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯು ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೇಕವಾದರೂ ಅವಿಧೇಯಲಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡವಳಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲನು. ಇಷ್ಟು ದಿವಸಗಳು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸೌಹಾರ್ಯದಲ್ಲಿವಾಗ್ಯೂ ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಮನೋನಿಕ್ಟ ಯುವನ್ನೇ ಶ್ರೀರಾಮನಿರಿಯದೇಹೋದನಲ್ಲಾ ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಸಾರಸಾರಗೂ ಕೇಳುವೆನೆಂದು ಕೋಪಿಸಬೇಡ. ಸೀತೆಯನ್ನು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಾರಂಬ ಕಠಿನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಆಡಿದನೇ ? ನನ್ನನ್ನು ಆಡವಿವಾಲು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನೆ ? ಅಣ್ಣಾ ! ಸೌಮಿತ್ರೀ ! ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ತತ್ತರವಡುತ್ತಿರುವುದು.

[ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿ] ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ನೀನಿನ್ನು ತೆರಳು. ರಘುಕುಲೋತ್ತಮನಿಗೆ ನನ್ನ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ನಮ ಸ್ಯಾರಗಳನ್ನು ತಿಳುಹಿಸು. ನಿರ್ಮಲವಾದ ರಘುವಂಶಕ್ಕೆ ಅವಕೀರ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಸೀತೆ, ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀರಾಮ ನಾಮ ಧ್ಯಾನವರಿಯಾಣೆಯಾದ ಸೀತೆ, ಲೋಕಾವವಾದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತಳಾದ ಸೀತೆ, ಕಾಕ್ವತ ದುಃಖವನ್ನೇ ನಡೆದು ಬಂದ ಸೀತೆ, ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ ಸಂಜಾತೆಯಾದ ಸೀತೆಯು ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬಿವರ್ಣ

ಸುತ್ತ ಮೃತಲಾಘವವೆಂದು ತಿಳಿಸು | ಗುರುಹಿರಿಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ನೀನಿನ್ನು ತೆರಳು.

[ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸೀತೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವನು.]

ಸೀತೆ:—ಆಯುಷ್ಯಂತನಾಗು. ಹೋಗಿಬಾ | ಅಣ್ಣಾ ! ಮತ್ತೊಂದು ಬಿನ್ನವವನ್ನು ಕೇಳು. ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ, ಯಾರನ್ನೂ ಕಠಿನವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿವಳಲ್ಲ. ಆಜ್ಞಾನವಕದಿಂದ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ವರುಷೋಕ್ತಿಗಳಾಡಿರುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ನನ್ನ ವರಾಧವನ್ನು ಹ್ವಮಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನೆಂದೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನ ವರವಾಗಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡು.

[ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಮೂರ್ಛಿಸುವಳು.]

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಹಾ ! ದುರ್ದಿಧಿ | ನಿರವರಾಧಿನಿಯಾದೀವರಮನು ಧ್ವೀಮಣಿಗಂತಹ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವೆ | ಈತಾಯಿಯನ್ನಿಲ್ಲಿ ಏಕಾಕಿಯನ್ನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ನಾನೆಂತು ಹೋಗಲಿ | ಆಕಟಾ ! ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಯತ್ನವೇನಿದೆ ! ರಾಮಾಜ್ಞಿಯು !

[ಎಂದು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಒಂದೆರಡು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಡುವಾಗ್ಗೆ.]

ಸೀತೆ:—ಅಣ್ಣಾ ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ತೆರಳಿದೆಯಾ ?

[ಎಂದು ಪುನಃ ಮೂರ್ಛಿ ಹೋಗುವಳು.]

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಈವಿಷಮಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾನೆಂತುಭರಿಸಲಿ ! ಮೂರ್ತಿಭವಿಸಿದ ವರಾಕತಿಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವೀ ತಾಯಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬಂಟಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರೋಗಲು ಮನನೋಷ್ಪದೆ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿರುವುದು. ರಾಮಾಜ್ಞಿಯಾನರೋ ಈಕೆಯನ್ನರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬರಬೇಕೆಂಬ ಚಂಡಶಾಸನವಾಗಿರುವುದು. ವರಂತು ನನ್ನ ಯತ್ನವಣುಮಾತ್ರವೂ ನಡೆಯಲಾರದು.

(ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿ.)

ಎಲೈ ವನದೇವತೆಗಳಿರಾ ! ತರುಲತಾದಿಗಳಿರಾ | ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂಲಾದಿ ವನವೃಗಗಳಿರಾ | ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಾಗ್ನಿಗಳಿರಾ | ಮಹರ್ಷಿಗಳಿರಾ !

ದಿಕ್ಕಾ ಲಕರಿದಾ ! ಲೋಕಸಾವನೆಯಾದ ಜಾಸಕಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿರಿ. ಆಕೆಗೆ ನೀವೇ ದಿಕ್ಕು. ಬಂಧುಬಳಗವಾದ ನಾವೆಷ್ಟು ಮಂಜಿ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಆಕೆಯ ಸಾಲಿಗೆ ಅಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಜನನೀ ! ನಿನ್ನ ಕೂದಲವುಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು ।

[ಎಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕೋಕಿಸುತ್ತ ತೆರಳುವನು.]

ಹೆನ್ನೆರಡೆನೆಂದು ಪ / ಕರಣ.

ಸೀತೆ:—:(ಮೂರ್ಛೆಯಿಂದಿದ್ದು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತ) ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ತೆರಳಿದೆಯಾ ? ಆಕಟಾ ! ಅನಾಥಳಾದೆನು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಜನಕರಾಜೇಂದ್ರನಿಗೆ ವೃತ್ರಿಯಾಗ ವತರಿಸಿ, ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ದಶರಥ ಮಹೀಪಾಲನಿಗೆ ನೋನೆಯಾಗಿ, ಸಿಂಹವಿಕ್ರಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಮತದಿಯಾಗಿ, ಕಡಗೀವನಾಂತರದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವಳಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸಬೇಕಾಯಿತು । ಆಕಟಾ ! ರಾಮಚಂದ್ರಾ ! ನೀನೆಷ್ಟು ನಿರ್ದಯಾವಂತನಾದೆ !

೫೧ || ಶ್ರೀರಾಮ ! ಸೀತೆ ನಿನ್ನರಾಂಗಿಯೆನುತ ಜನಕರಾಜವೇಳ್ವುದ ಮರೆತೆ ರಾಮ । ಪುರುಷಾರ್ಥಸುಖವಿತ್ತು ಪೂರೆವನೆಂದೆನುತ ನೀಂಗೈದ ಪ್ರಮಾಣವ ಮರೆತೆರಾಮ । ಸೀತೆತುಡ್ಡಾತ್ಮಳೆಂದಗ್ನಿಹೋತ್ರನು ಪೇಳ್ತ ಮಹನೀಯ ವಾಕ್ಯವ ಮರೆತೆರಾಮ ! ರಾಮನೇಗತಿಯೆಂದು ರಾತ್ರಿಹಗಲು ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತಿ ಮರೆತೆ ರಾಮ ।

೫೨ || ಪೂರ್ಣಗರ್ಭಿಣಿಯಾದೆನ್ನನಿಂತುಕಾಡು । ಪಾಲುಮಾಡಿದನಿರ್ದಯಾಶಾಲಿ ರಾಮ । ಸಾರತರನಾಮ ಸೀತಾಮನೋಭಿರಾಮ । ರಮ್ಯಗುಣಧಾಮ ಶ್ರೀರಾಮ ! ರಾಮ !! ರಾಮ !!!

ಶ್ರೀರಾಮಾ ! ನೀನೆಷ್ಟು ಕಠಿನಾತ್ಮನು ! ನಂಬಿದವರನ್ನು ಮೋಸಮಾಡುವುದು ರಾಜಧರ್ಮವೆ ? ನನ್ನ ಪ್ರವರನೆಯು ನಿಷ್ಕಳಂಕವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ನೀನರಿಯೆಯಾ ? ಹಾ ! ದುರ್ದಿಧೀ ! ನನ್ನ ಕರ್ಮಫಲಕ್ಕೆ ರಾಮನೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲನು ! ನಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ನಾನನುಭವಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಷುತ್ತಾರನುಭವಿಸಬಲ್ಲರು ? ಅನ್ಯರನ್ನು ದೂರುಪ್ರಸರಿವ ನನ್ನ ಕಷ್ಟವು ಪರಿಹರಿಸಬಲ್ಲದೆ ? ನನ್ನ ಜೀವಿತ

ದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ದುಃಖವರಂಪರೆಗಳು ಹೆಚ್ಚುವುವೇ ಹೊರತು ಸೌಖ್ಯವುಂಟಾಗಲಾರದು. ಎೞಾ ಮಾತೆಯೇ ! ಭೂವೇವೀ ! ದುರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಗರ್ಭವಾಸಕ್ಕೆ ನೇರಿಸಿಕೋ ! ರಾಮಾ || ರಮ್ಯಗುಣಧಾಮಾ ! ಕಲ್ಯಾಣರಾಮಾ ! ಕೋದಂಡರಾಮಾ ! ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮಾ !

[ಎಂದು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ವ್ರಣತ್ರಾಣಗ ಮಾತರು ಯತ್ನಿಸುವಳು. ವಾಲ್ಮೀಕಿಸುಹರ್ಷಯು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು]

ವಾಲ್ಮೀಕಿ:—ಅಮ್ಮಾ ! ಜಾನಕೀ ! ನೈರಿಸು ! ನೈರಿಸು !

ಸೀತೆ:—[ವಾಲ್ಮೀಕಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವಳು.]

ವಾಲ್ಮೀಕಿ:—ಜಗನ್ಮಾತೆಯೇ ! ನಿನ್ನ ವೃತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಯೋಗದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ಲೋಕಾವವಾದ ಭೀತನಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವನು. ತಾಯಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ಕೆಲವು ಕಾಲ ನೀನು ನಮಸ್ಕರಮೆವೆದಿರು. ತದನಂತರ ನಿನಗೆ ರಾಮಾನುಗ್ರಹವು ಲಭಿಸುವನು.

ಸೀತೆ:—ಮುನಿಕುಲೇಶ್ವರವಾ ! ಏಕೆಲ್ಲವಳಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ತಮ್ಮನುಗ್ರಹವುಂಟಾದುದು ನನ್ನ ಪುಣ್ಯದಯವಲ್ಲವೆ !! ಧನ್ಯಳಾದೆನು. ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ, ತಮ್ಮಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುವೆನು.

[ಸೀತೆಯು ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೊಂದಿಗೆ ಅಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಳು.]

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಪ್ರಕರಣಂ

ಪ್ರವೇಶ:— ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರ.

ಕತ್ರೂಷ್ಣಿ:—ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರವು, ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಕಳಾವಿಹೀನವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ವ್ರಣಾಂತಚಿತ್ತದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಮಧುರಾವುರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೀಗೆ ವಿರಕ್ತನಾಗಿರುವನು. ದುರಾತ್ಮನಾದ ಲವಣಾಸುರನನ್ನು ನಂಹರಿಸಿ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಭೀತಿಯನ್ನು

ವರಿಹರಿಸಿ, ಕಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಬಂದೆನೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿ, ಅಂಗೀಕಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದನೇ ಹೊರತು, ಎಂದಿನಂತೆ ಸಂತೋಷವಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಬೀರುವ ಪ್ರಸನ್ನವದನಿಂದ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮಾದವುಂಟಾಯಿತು! ಸೌಧ್ಯವೇನು ಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ವನಾಂತರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವನು. ಭರತಲಕ್ಷ್ಮಣರು ರಾಮಾಜ್ಞೆಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಯಾವಮಾತನೂ ಆಡಲಾರದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವರು. ಯಾರಮುಖದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಪರಿತಾಪ ವ್ರಕ್ಶ್ಯಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಪರಮಸೌಧ್ಯಯನ್ನು ಕಾಡುವಾಲು ಮಾಡಬಹುದೆ? ಶ್ರೀಮಂತರೇನುಮಾಡಿವರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಅವರನ್ನು ಕೇಳತಕ್ಕವರಾರೆಂದು ಪ್ರಜೆಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿತಾವೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು. ರಾಮನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನು, ಸತ್ವಸಂಧನು. ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನು. ಆತನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಯಾರನ್ನೂ ನೋಯಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವಾವುದನ್ನೋ ಉದ್ದೇಶಿಸಿಯೇ ರಾಮನೀತರನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವನಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮವತ್ತಿ ಯನ್ನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಕಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಬಲ್ಲನೇ? ಯೆಂದು ಕಾಲದೇತಗಳನ್ನು ರಿತ ಕೆಲವರು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಯದವಿಷಯಗಳೇನಿರುತ್ತವೆ? ಭರತ-ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮೌನವನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿರುವರು. ಅಗ್ರಜರೇ ಸುಮ್ಮನಿರುವಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಾಡುವುದು ವಾತನಾಡುವುದುಚಿತವಲ್ಲವು. ರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸರಿ ಸಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು. ಅಗ್ನಿ ಪ್ರಾತಯಾದ ಸೀತೆಗೆ ತ್ರಿಭಾವನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದಲೂ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗಲಾರದು. ಕಾರ್ಯಕರಣಗಳು, ವ್ರಕ್ಶ್ಯತದಲ್ಲಿ ದುಃಖಮಯವಾಗಿದ್ದಾಗ್ನಿ ಕಡೆಗೆ ಧರ್ಮವೇ ಜಯಿಸುವುದು. ನಾನೀಗ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಬಳಿಗೆವೋಗಿ ಆತನನೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗುವೆನು.

[ಎಂದು ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುವನು.]

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:—ತಮಸಾನದೀತೀರ.

ತವಸ್ವಿನಿಯಾದ ಆಶ್ರಯಿನಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು. ವನಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತವಸ್ವಿನಿಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವಳು.)

ಆಶ್ರಯಿನಿ:—ಓ ಹೋ! ಈ ವನಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಫಲ-ಕುಸುಮ-ಪಲ್ಲವಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಳು.

ವನಲಕ್ಷ್ಮಿ:—ಪೂಜ್ಯಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ವಿಧೇಯಳಾದ ನನ್ನಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಅಭಿಷ್ಯಪಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

ಆಶ್ರಯಿನಿ:—ಆಗಬಹುದು. ಸಾಧುಸತ್ಕಾರವು ಭಗವತ್ಪ್ರೀತಿಕರವು. ವನಲಕ್ಷ್ಮಿ! ನೀನು ಧನ್ಯಳು.

[ವನಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿನಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಳು.]

ವನಲಕ್ಷ್ಮಿ:—ಪೂಜ್ಯಳ ನಾಮಧೇಯವನ್ನೇನೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲಿ!

ಆಶ್ರಯಿನಿ:—ಆರ್ಯಳೇ! ನನ್ನ ಹೆಸರು ಆಶ್ರಯಿನಿ.

ವನ:—ಆರ್ಯಳೇ! ನೀನು ಎಲ್ಲಿಂದಬರುತ್ತಿರುವೆ? ಈ ದಂಠ ಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರಣವೇನು?

ಆಶ್ರಯಿನಿ:—ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸರ್ವದಾ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರಂತೆ! ಆದುದರಿಂದ ನಾನವರಲ್ಲಿ ವೇದವೇದಾಂತಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ವಾಲ್ಮೀಕಾಶ್ರಮದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವೆನು.

ವನ:—ಅನೇಕಮಂದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಪುರಾಣ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಯಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಮಹರ್ಷಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಗಮಾಂತಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ನೀನು ಆಮಹರ್ಷಿಯಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದುದೂರಬರಲು ಕಾರಣವೇನು?

ಆಶ್ರಯಿನಿ:—ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯೇ ಸರಿ! ಆದಾಗೂ ಈಚೆಗೆ ಕೆಲದಿವಸಗಳಿಂದ ಆತನಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯ

ಯನಕ್ಕಂತರಾಯವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಾನಿಷ್ಟುದೂರ ಬರಬೇಕಾಯಿತು.

ವನ:- ಅಂತರಾಯವೇನು ?

ಆಶ್ರೇ:- ಆ ಮರ್ಹಿಯು ಪರಮಾನುರಾಗದಿಂದ ಸಲಹುತ್ತಿರುವ ಈರ್ವರು ಬಾಲಕರಿಗೆ ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧನುರ್ವೇದವನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿರುವುದೇ ಅಂತರಾಯವು !

ವನ:- ಏನೇನು ? ಮರ್ಹಿಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕಿರುವರೆ ?

ಆಶ್ರೇ:- ಅಹುದು! ಅಖಿಲಜಗಜ್ಜೀಗೀಯಮಾನರೂ, ಜಗದಾನಂದಕರರೂ ಆದ ಈರ್ವರು ಬಾಲಕಿರುವರು.

ವನ:- ಅವರ ಹೆಸರುಗಳೇನು ?

ಆಶ್ರೇ:- ಲವ ಕುಶರೆಂದು !

ವನ:- ಅವರಾರು ?

ಆಶ್ರೇ:- ಪರಾಶಕ್ತಿಯೆಂದದಿ ನಿತಾಂತತೇಜಸ್ವಿನಿಯಾದ ಸೌಧ್ವೀಮಣಿಯೋರ್ವಳು ಕೆಲದಿವಸಗಳಿಂದ ಮರ್ಹಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಂದಳು. ಆಕೆಯವುತ್ರೇ ಆಕುಮಾರದ್ವಯವು.

ವನ:- ಆಕೆ ಯಾರು ?

ಆಶ್ರೇ:- ಆಕೆಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನರಿಯೆನು.

ವನ:- ಆಕೆಯ ಹೆಸರೇನು ?

ಆಶ್ರೇ:- ಸೀತೆ !

ವನ:- ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೀನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದೆ ?

ಆಶ್ರೇ:- ಆಕೆಯಿಂದಲೇ ತಿಳಿದೆನು.

ವನ:- ಏನೆಂದು ?

ಆಶ್ರೇ:- ಸರಹಸ್ಯಗಳಾದ ಜ್ಯಂಭಿಕಾಸ್ತ್ರಗಳು ತನ್ನ ಪುತ್ರರಿಗೆ ಜನನದೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿರುವೆಂದು ಆಕೆಯನೇಕವೇಳೆ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಿರುವಳು.

ವನ:—ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನ ನಿಗಮಾಂತಾಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಬಾಲಕರ ಜ್ಞಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ನಾನವಾದ ಪ್ರಶ್ನಾ ವಿಶೇಷವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ! ಆತ್ಮೇ:—ಹಾಗಂದರೆ ?

ವನ:—ಹಾಗಂದರೆ, ನಿತಾಂತ ಪ್ರಶ್ನಾ ಧುರಂಧರರಾದ ಬಾಲಕರ ಮೇಧಾವಿಶೇಷವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿಯೇ ಮಾರ್ಪಿಯು ತತ್ಪರನಾಗುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಯನಕ್ಕವಕಾಶವು ಸಾಲದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಆತ್ಮೇ:—ಅಮೊಂದೇ ಅಲ್ಲ! ಮಾರ್ಪಿಯು ತನ್ನಿಂದ ವಿರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಬ್ಬಿಬ್ರಹ್ಮವರಿಣಾಮವಾದ "ರಾವಣಾಯಣ" ವೆಂಬ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸಹ ಆ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಕಲಿಸಿ ಅವರು ಸವನ್ನು ಗಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಧ್ಯಯನಕ್ಕಂತಗಾಯುವಂತಾಯಿತು.

ವನ:—ಆರೈ! ಬಹಳ ಶ್ರಮವನ್ನು ಬಂದಿರುವೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ವಿಶ್ರಮಿಸು.

ಆತ್ಮೇ:—ಕಲ್ಯಾಣೀ! ವಿಶ್ರಮಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಮಯವಲ್ಲವು. ಆಗಸ್ಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸು. ನಾನಲ್ಲಿಗೆ ತೆರಳುವೆನು.

ವನ:—ಆರೈ! ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಾ ಪ್ರದೇಶವು ಪಂಚವಟೀ ಪ್ರಾಂತ್ಯವು. ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಗೋದಾವರೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಆಗಸ್ಯಾಶ್ರಮವಿರುವುದು.

ಆತ್ಮೇ:—ಪ್ರಸನ್ನಳೇ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ.

[ಎಂದು ಆತ್ಮೇಯಿನಿಯು ಪಂಚವಟಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳುವಳುವಳು.]

ಹದಿನೈದನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:—ನಾಲ್ಕೈಕ್ಯಾಶ್ರಮ ಪ್ರದೇಶ.

ಸೀತೆಯ ತಂದೆಯೂ, ಮಿಥಿಲಾಪುರದರಸನೂ ಆದ ಜನಕನು ವ್ಯವೇಶಿಸುವನು.

ಜನಕ:—ವ್ರತಂಚ ಸ್ತು ಪ್ರಾಣಿಶೋಷಿಣಿ ಸಂಭವಿತಕ್ಕ ಕಷ್ಟ ಸುಖಗಲು ಸ್ವಕರ್ಮ ಪರಿವಾಕದಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕವುಗಳಾದಾಗ್ಲಿ ಸಹಿಸಲಕಕ್ಕವಾದ ದುರ್ಭರ ದುಃಖಗಳು ಕೆಲವರಿಗುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆ ಕಷ್ಟಪಡುವವರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಎಂಥವರಿಗಾದರೂ ಕನಿಕರ ಉಂಟಾಗದಿರದು. ಇಹಲೋಕ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲ ಲೇವೂ ಅಭಿಮಾನ ವಿಲ್ಲದ ಪರಮವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿಗಳಾದಾಗ್ಲಿ, ಕಷ್ಟದಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿ ಶೋಷಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಥಟ್ಟನೆ ಕನಿಕರ ಪಡುವುದು ಸ್ವಭಾವನಿ ದ್ಧವಾದ ಮನುಷ್ಯ ಲಕ್ಷಣವು. ಲೋಕೈಕವೀರನೂ, ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ ಆದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದಾಗ್ಲಿ, ನನ್ನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತೆಗೆ ಕಷ್ಟವರಂವರೆಯು ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲವು. ಲೋಕಾವ ವಾದ ಭೀತನಾದ ವತಿಯಿಂದ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಈ ಘೋರಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆಕೆಗೆ ಧೈರ್ಯವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಸಂತೈಸಿದ ಹೊರತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಎಕ್ರಾಂತಿ ಇರುವು ದಿಲ್ಲ. ಆದ ವ್ರಯುಕ್ತ ಈಯರಣ್ಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ಲಿಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವೆನು.

[ಜನಕನು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಸಂವರ್ತಿಸಿ ಆತನಿಂದ ಸೇತುಕೃತ್ಯವ್ಯತ್ಯಂತವನ್ನೂ ತಿಳಿದು, ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಮೊಪ್ಪುಕ್ಕಳನ್ನು ಅಲಿಸಿ, ಕೆಲ ದಿನಗಳು ವಾಲ್ಮೀಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ತಡನಂತರ ಮಿಥಿಲೆಗೆ ತೆರಳುವನು.]

ಹದಿನಾರನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:— ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರ.

ಶ್ರೀರಾಮನು, ಭರತ-ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಕಪ್ಪುಳ್ಳ ಸಮೇತನಾಗಿ ರತ್ನ ಪೀಠ ಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಅನುಜರೇ ! ಅಖಂಡಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಇಷ್ಟವ್ವ ಈವಿರಕದರಸುಗಳೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲರಲ್ಲವೆ! ಅಯೋ

ಧ್ಯಾನಗರದ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನವನ್ನಧಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞವನ್ನು ಚರಿಸುವುದುಂಟು. ಅವರಂತೆಯೇ ನಾನೂ ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನು ಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸುವೆನು. ಈ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಿರತರಾಗಬೇಕು!

ಕತ್ರೂಘ್ನಿ:—ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ಇತಿವೃತ್ತವೇನು ?

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಕತ್ರೂಘ್ನಿ | ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನು ಚರಿಸಲವೇಕ್ಷಿಸುವ ರಾಜನು, ಉತ್ತಮ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ತುರಗವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಲಂಕರಿಸಿ, ಅದರ ಮುಖದಮೇಲೆ "ತನ್ನ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ಫಲಕವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಭೂವೃದ್ಧಕ್ಷಣಕ್ಕದನ್ನು ಬಿಡುವುದು, ಅದರೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಸೇನಾನಾಯಕರನ್ನೂ ನೈನ್ಯವನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸುವುದು, ಅದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹಿಡಿದು ಅಕ್ಷೇಪಿಸುವ ವಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಂಥವರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಜಯಿಸುವುದು, ಇಂತು ಭೂವೃದ್ಧಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ತನರ, ಬ್ರಹ್ಮವೇತ್ತರಾದ ಮಹನೀಯರ ಸಮಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ತುರಗವನ್ನು ತನ್ನ ಪಟ್ಟದ ಕುದುರೆಯನ್ನಾಗಿ ನಿಕ್ಷಯಿಸಿ ಪ್ರಾಜಿಸುವುದು, ಅಂದಿನಿಂದ ತನ್ನ ಸವಾರಿಗಾಕುದುರೆಯನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು. ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿ ಬರತಕ್ಕ ಅಶೇಷ ಮಹಾ ಜನನನ್ನು ಉಚಿತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಕರಿಸುವುದು, ಇದೇ ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ಇತಿವೃತ್ತವು.

ಕತ್ರೂಘ್ನಿ:—ಇದೀಗ ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯವು.

ಭರತ:—ಆಣ್ಣಾ | ಈ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವುದಕ್ಕೇಗ ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನು ?

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಬ್ರಹ್ಮವೇತ್ತರೂ, ಧರ್ಮಜ್ಞರೂ ಆದ ವಸಿಷ್ಠ-ವಾಮದೇವ-ಜಾಬಾಲಿ-ಶಾಕ್ಯವಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ನಿಯುಕ್ತವಾದ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ನುರರಿಸಿ, ಈ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಆಗ,ಹಾ | ಅಶ್ವಮೇಧವು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೇನೇನು ಸಲಕರಣಗಳಾಗಬೇಕೋ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಮಗೆ ತಿಳುಹಿಸು. ನಾವು ಸಿದ್ಧವಡಿಸುವೆವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಬಳಿಗೆ ದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸು. ಆತನನ್ನು ಸಪರಿವಾರವಾಗಿ ಯಜ್ಞೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸು. ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ವಿಭೀಷನನ್ನು ಬರಮಾಡು. ನಮ್ಮ ಸಾಮಂತರಾಜರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕಳುಹಿಸು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಪರಿವಾಗಿ ಬಂದು ಯಜ್ಞವನ್ನು ನೋಡಿಸಂತೋಪವಡಲಿ. ನಾನಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡತಕ್ಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರನ್ನು ಸಪರಿವಾರವಾಗಿ ಬರಮಾಡು. ಗೃಹಸ್ಥರೆಲ್ಲರೂ ಸತೀಸುತರೊಂದಿಗೆ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿಸು. ಸಂಗೀತಗಾರರನ್ನೂ ಸಮಸ್ತ ಕಲಾಕೋವಿದರನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸು. ನೈಮಿಶಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೋಮತೀನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧವಡಿಸು. ಸಾವಿರಾರುಬಂಧಿಗಳ ಧಾನ್ಯವನ್ನೂ, ವಿವಿಧ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಆಲ್ಲಿನ ಉಗ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸು. ಜನ್ಯಾಗಿ ಹಾಲು ಕರೆಯತಕ್ಕ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಸಾವಿರಗಟ್ಟಿಯಾಗಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸು. ಸುವರ್ಣವನ್ನು ಕೋಟಿಗಟ್ಟಿಯಾಗಲಿ ಭದ್ರವಡಿಸು. ಆಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸು. ಪರಿಚಾರಕರನ್ನೂ ಪರಿಜನರನ್ನೂ, ಭಗತನೆಂದಿಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸು. ಆ ಬಾಲವೃದ್ಧರಾದಿಯಾಗಿ ಪೌರನ್ನು ಆಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸು. ಶಿಲ್ಪಿಗಳು, ಕೋಶಾಧ್ಯಕ್ಷರು. ಮುಂತಾದವರನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸು. ನಮ್ಮ ಜನನಿಯರನ್ನೂ, ಅಂತಃಪುರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ, ಭಂಗಾರವಿಂದ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸೀತೆಯನ್ನೂ ಆಲ್ಲಿಗೆ ಭಗತನ ಸಂಗಡ ಕಳುಹಿಸು. ಮಿಕ್ಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ತಿಳುಹಿಸುವೆನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಮಹದಾಜ್ಞೆ ! ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಿದ್ಧವಡಿಸುವೆನು.

[ಶ್ರೀರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತ, ಕತ್ರಪ್ಪೆರು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಕುರಿತು ತರಳುವರು.]

ಹದಿನೆಲನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಪ್ರದೇಶ:—ಗೋಮುಖೀತೀರದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಶಾಲೆ.

ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯು ಜನಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿ ರತ್ನಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವನು. ಭರತ-ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಕತ್ಯುಘ್ನರು ಪ್ರಯುಕ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವರು. ವಸಿಷ್ಠಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ವರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಂಗಳ ಗೀತವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿರುವರು. ವಿವಿಧ ವಾದ್ಯಗಳು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿರುವುವು.

ವಸಿಷ್ಠ:—ರಾಮಚಂದ್ರಾ! ಈ ಉತ್ತಮಾಶ್ವದ ಕೊರಳಿಗೆ ಪುಷ್ಪಹಾರವನ್ನು ಲಂಕರಿಸು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—(ಯಜ್ಞಾಶ್ವಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಪಹಾರವನ್ನು ಹಾಕುವನು.)

ವಸಿಷ್ಠ:—ಈ ಹಲಗೆಯನ್ನು ಅದರ ಮುಖಕ್ಕೆ ಬಂಧಿಸು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—(ಸೂರ್ವಭೌಮತ್ವ ಸೂಚಕವಾದ ಹಲಗೆಯನ್ನು ಕುದುರೆಯ ಹಣೆಗೆ ಕಟ್ಟುವನು.)

ವಸಿಷ್ಠ:—ಇನ್ನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಿಡಬಹುದು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಕತ್ಯುಘ್ನಾ ! ನೀನೀಕುದುರೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೈನ್ಯವರಿವಾರ ಸಮೇತನಾಗಿ ತೆರಳಿ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಶೀಲನಾಗಿ ಬಾ !

ಕತ್ಯುಘ್ನ:—ಅವ್ವಣೆ.

[ಕತ್ಯುಘ್ನನು ಸೇನಾವರಿವಾರ ಸಮೇತನಾಗಿ ಅಶ್ವದೊಂದಿಗೆ ತೆರಳುವನು.]

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:— ಅರಣ್ಯಭೂಮಿ.

ವಾಲ್ಮೀಕಿಶಾಸ್ತ್ರವು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ವನಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ಲವಕುಮಾರನು ಮುನಿಪುತ್ರರೊಂದಿಗೆ ವಿಶರಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ಲವ:—ಮುನಿವೃತ್ತರೇ | ಈ ಪಾತ್ರೈದ್ದಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಭಿಕ್ಷು ಕಾದಿ ದುಷ್ಟ ಪೃಗಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವುದೆಂದನೇಕರು ವೇಳೆ ವರು. ನಾನವುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಜನರಿಗೆ ನಿರ್ಭೀತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವೆನು.

ಮುನಿವೃತ್ತ:—ನಿಜ! ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡು. ನಾವೂ ನಿನ್ನೊಂ ದಿಗೆ ಬರುವೆವು.

[ಎಂದು ಮೃಗಗಳನ್ನೆಟ್ಟಿ ಬರುವರು.]

ಲವ:—ಬಾಲಕರೇ | ಅತ್ತನೋಡಿರಿ | ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದ ಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕುದುರೆಯೊಂದು ಬರುತ್ತಿರುವುದು!

ಮುನಿಕುಮಾರ:—ಅಹುದಹುದು! ನಾವದರ ಬಳಿಗೆ ವೋಗುವ |

ಲವ:—ವೋಗುವುದೇನು ? ಅದನ್ನು ಪಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವ ! ಅಥವಾ ಸವಾರಿಮಾಡುವ !

[ಎಂದು ಲವಕುಮಾರನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವನು.]

ಲವ:—ಓಹೋ ! ಇದರ ಮುಖದಲ್ಲೇನೋ ವಿಲಾಸವು ಕಾಣು ವುದು. ಅದೇನೋ ಓದಿನೋಡುವೆನು. (ಓದುವನು.)

“ಸ್ವಸ್ತಿ | ಶ್ರೀಮದಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲಾಧಿಪತಿಯೂ, ಇನವಂಶ ವಯಃ ಪಾರಾವಾರ ರಾಕಾಸುಧಾಕರನೂ, ದಶರಥರಾಜಕುಮಾರನೂ, ಅಯೋಧ್ಯಾವುರವಾಸಿಯೂ, ವೀರವಿಕ್ರಮ ಚಕ್ರವರ್ಮಿಯೂ ಆದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ಮಿಯು, ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿ ಈ ಉತ್ತಮಾಶ್ವವನ್ನು ಭೂವ್ರದಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಇದ ರೊಂದಿಗೆ ಕತ್ರನಿರಕ್ಷ್ಮಲನೋದಗ್ರನಾದ ಕತ್ರಪ್ಪೆನು ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಈ ಅಶ್ವವನ್ನು ರಾದರೂ ತಡೆಯುವುದಾದರೆ ಅಂಥವರೀಯಶ್ವರಕ್ಷಕ ನಾದ ಕತ್ರಪ್ಪೆನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಬೇಕು. ಮಿಕ್ಕವರೀ ತುರಗ ವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಕಪ್ಪೆ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಇಂತು,

ರಾ ಜಾ ಧಿ ರಾ ಜ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜನ. ಜ್ಞ.

ಲವ:—ಏನೇನು ? ಈ ಯಶಸ್ವದೊಂದಿಗೆ, ಕತ್ರನಿರತ್ತೊಲನೋದ ಗ್ರನಾದ ಕತ್ರನ್ನೆ ನೆಂಬಾತನು ಬರುವನೋ ? ಬರಲಿ ! ಬರಲಿ !

[ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಯೂ, ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಸೈನಿಕರೂ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.]

ಒಬ್ಬ:—ಅತ್ತೆ ನೋಡಿರಿ. ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಮುನಿಕುಮಾರನು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವನು.

ಸೈನ್ಯಾ:—ಅಹುದಹುದು ! ನಡೆಯಿರಿ. ನಡೆಯಿರಿ. ಅವನಾರೋ ವಿಚಾರಿಸುವ.

[ಎಲ್ಲರೂ ಆತುರದಿಂವ ಬಂದು ಲವಕುಮಾರನನ್ನು ಗದ್ದರಿಸಿ ಕೇಳುವರು.]

ಸೈನ್ಯಾ:—ಎಲೈ ನೀನು ಯಾರು ?

ಲವ:—ನಾನು ಯಾರಾದರೆ ನಿನಗೇನು ?

ಸೈನ್ಯಾ:—ಈ ಕುದುರೆಯನ್ನೇಕೆ ಕಟ್ಟಿದೆ ?

ಲವ:—ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಜಂತುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೂ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೂ ಯಾರಪ್ಪಣೆಯೇನು ?

ಸೈನ್ಯಾ:—ಇದು ವನವ್ಯುಗವಲ್ಲ

ಲವ:—ಹಾಗಾದರೆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿನೈಜ್ಞಿಯಾಗಿ ಬರಲು ಕಾರಣ ! ವೇನು ?

ಸೈನ್ಯಾ:—ನಾವು ಜೀಕೆಂತಲೇ ಭಿಟ್ಟಿರುವೆವು !

ಲವ:—ನಾನೂ ಜೀಕೆಂತಲೇ ಕಟ್ಟಿರುವೆನು !

ಸೈನ್ಯಾ:—ಅದರ ಮುಖದಲ್ಲೆ ನಿರುವುದೋ ಬಲ್ಲಿಯಾ ;

ಲವ:—ಬಲ್ಲೆನು !

ಸೈನ್ಯಾ:—ಏನು ?

ಲವ:—ಅದರ ಮುಖದಲ್ಲೆ ರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಿವೆ.

ಸೈನ್ಯಾ:—ಜಿನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ ಮಾತನಾಡು!

ಲವ:—ನೋಡುವುದೇನು? ಜಂತುಗಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳಿರುವುದು ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಲ್ಲವೆ !

ಸೈನ್ಯಾ:—ಇದನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ !

ಲವ:—ಇದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ.

ಸೈನ್ಯಾ:—(ಕೇತವದಿಂದ) ಬಾಲಕನೆಂದು ಕಗುಣದಿಂದ ನಾನು ಸಲಿಗೆಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದಷ್ಟೂ ನೀನು ಹದ್ದು ವಿಚಾರಿ ಬರುತ್ತಿರುವೆ ! ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಮಾತನಾಡು !

ಲವ:—ಏನಯ್ಯಾ ! ಹೆದರಿಸಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವೆ ? ನೀನು ವಯೋವೃದ್ಧನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಷ್ಟೂ ನೀನು ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ ! ವ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದೇನು ಫಲ ? ಕೈಲಾದರೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡು ! ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ತೆರಳು !

ಸೈನ್ಯಾ:—ಅಶ್ವರಕ್ಷಕನು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆ ?

ಲವ:—ಅಶ್ವಪಾಲಕನೆಂದು !

ಸೈನ್ಯಾ:—ಸಿಂಹವಿಕ್ರಮನಾದ ಕತ್ರಾಘ್ನನೆಂದು ತಿಳಿ !

ಲವ:—ಗ್ರಾಮಸಿಂಹವೋ ? ವನಸಿಂಹವೋ ?

[ಕತ್ರಾಘ್ನನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.]

ಸೈನ್ಯಾ:—ಪ್ರಭೂ ! ಇವನೇ ನಮ್ಮ ಕುದುರೆಯನ್ನು ತಡೆದಿರುವವನು. ಬಹಳ ದುರ್ವರ್ತನು ! ಬಹು ತಲೆ ಹರಟಿ !

ಕತ್ರಾಘ್ನ:—ಒಳ್ಳೆಯದು. ನಾನು ವಿಚಾರಿಸುವೆನು. ಎಲೈ ಬಾಲಕನೆ ! ಮುನಿಪುತ್ರನಾದ ನಿನಗೇ ಅಶ್ವದ ಗೊತ್ತವೆಯೇಕೆ ? ನಿನ್ನ ಮುದ್ದು ಮೊಗವನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗಿದೆ. ನಿನಗೆ ಜೀಕಾದ ವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸುವೆನು. ಇದರ ಗೋಜಿಗೆ ಬರಲೇತ.

ಲವ:—ಏನೇನು ? ನನಗೆ ಜೀಕಾದ ವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಿ ಸುವೆಯಾ ?

ಕತ್ರಾಘ್ನ:—ಆಹುದು ! ಸಂತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕೊಡಿಸುವೆನು.

ಲವ:—ನನಗೆ ಬೇಕಾದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡೆಂದು ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ !

ಕತ್ತುಘ್ನಿ:—ಸುಕುವಾರಾ ! ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡಬಾರದು. ವೃಥಾ ಕಷ್ಟಕೊಳ್ಳಲಾಗುವೆ !

ಲವ:—ವಿನಯ್ಯಾ ! ಸಂಧಿವಚನಗಳನ್ನು ತುತ್ತಿರುವೆ ?

ಕತ್ತುಘ್ನಿ:—ಮುನಿವೃತ್ತನೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನಾನು ವಿನಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದಷ್ಟೆ ನೀನು ಗರ್ವಿಸಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವೆ ! ನೀ ನೆಷ್ಟು ? ನಿನ್ನ ಪ್ರತಾಪವೆಷ್ಟು ?

ಲವ:—ಓಹೋ ! ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತೂ ಸಂಧಿ ವಚನಗಳಾದುವು. ಇನ್ನು ಪ್ರತಾಪವಾಕ್ಯಗಳು ಮಿಕ್ಕಿರುವುವೇನೋ ?

ಕತ್ತುಘ್ನಿ:—ನೀನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಳವಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ ! ನಿನಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬೇಕು.

ಲವ:—ಹಾಗಾದರೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತೂ ನೀನು ಹೇಳಿದುದು ಸರಿಯಲ್ಲದ ಮಾರ್ಗವೋ ?

ಕತ್ತುಘ್ನಿ:—ಬಾಲಕನೇ ! ರಘುವಂಶದರಸರ ಪ್ರತಾಪವು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಕರಜಾಲವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಅಗ್ನಿ ವರ್ಷವನ್ನು ಸುರಿಸಿದಾಗಲವೆ ನಿನ್ನ ನೊಕ್ಕು ಮುರಿಯುವುದು ?

ಲವ:—ಆಯ್ಯಾ ! ಏತಕ್ಕೆ ವೃಥಾ ಪೌರುಷವನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವೆ ? ವಾಕ್ಯಾರರು ಕಾರ್ಯಕೂರರಾಗಲಾರರು. ನಾನು ಬಾಲಕನಂತೆ ! ರಘುವಂಶದರಸರ ಪ್ರತಾಪವು ನನಗೆ ತಿಳಿದುದಂತೆ ! ಬಾಲಕರಾದರೇನು ? ವೃದ್ಧರಾದರೇನು ? ಕಾರ್ಯಸಾಹಸಗಳು ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲದೆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಹರಟೆಗಳು ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಪ್ರತಾಪವನ್ನು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸು. ಪೌರುಷವು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿರಬೇಕೇ ಹೊರತು ಮಾತಿನಲ್ಲಲ್ಲ ! ಧೀರನಾದರೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಜಯಿಸು !

ಕತ್ರಘ್ನಿ:—ಎಲವೋ ದುರ್ಮಾರ್ಗ ಬಾಲಕಾ! ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನ್ನೀ ರಣಭೂಮಿಗಾಹುತಿ ಮಾಡುವೆನು. ಮದಾಂಧನೇ! ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ಯುದ್ಧ ಮಾಡು.

ಕತ್ರಘ್ನಿನೂ, ಲವಕುಮಾರನೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತೊಡಗುವರು. ಲವಕುಮಾರನು ಜ್ಯಂಭಕಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಕತ್ರಘ್ನಿನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುವನು.]

ಕತ್ರಘ್ನಿ:—ಭಾಪು! ಭಾಪು! ಈ ಬಾಲಕನ ಕಾರ್ಯವು ಕೊಂಡಾಡತಕ್ಕದು. ಇವನು ಕಾರ್ಯಕೂರನೇ ಸರಿ! ನಾನಿನ್ನು ಪ್ರಮತ್ತ ನಾಗಿದ್ದರೇ ಆವಾಯವುಂಟಾಗುವುದು.

[ಎಂದು ನಿಶಿತಾಸ್ತ್ರವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಲವಕುಮಾರ ನನ್ನು ಮೂರ್ಛಕೆಡೆತುವನು. ಮುನಿಪುತ್ರರಿವರ ಮಾನವನ್ನು ಸೀತಗೆ ತಿಳುಹಿಸಲು ಆಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋಗುವರು.]

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:—ವಾಲ್ಮೀಕಾಶ್ರಮ.

ಆಕ್ರಮದ ಪುರೋಭಾಗದ ಪೃಥ್ವದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸೀತ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಳು.

ಸೀತ:—ಆಹಾ! ನನ್ನ ಜೀವಿತವೆಷ್ಟು ಕಷ್ಟತರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಂಧುಬಳಗವಿಲ್ಲದೆ ದುರ್ಗತಿಕರಾಗತಕ್ಕವರು ದುಃಖಪಡುವುದು ಸಹಜವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ನನಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬಂಧು ಬಳಗವಿದ್ದೂ ನಾನು ಸಂಕಟಪಡಬೇಕಾಯಿತು! ಆಳಿಯನು ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನೆಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದ ಜನಕ ರಾಜೇಂದ್ರನು, ಆಳಿಯಿಂದ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಗಳ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗೀ ಘೋರಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಾಯಿತು. ಯಾರು ಎಷ್ಟು ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ದ್ವಾಗ್ನಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕುಭಾಕುಭಕಾರ್ಯ ಫಲವನ್ನು ತಾನನುಭವಿಸಿ ಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮುನಿವರರ ಕರುಣದಿಂದ ನಾನಿಷ್ಟು ವರ್ಮಂತವಾದರೂ ಜೀವಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಆಕಾರಣ

ಕರುಣಾ ಪರಾಯಣರೂ, ಹಿತೈಷಿಗಳೂ ಆದ ಅವರ ಮಹೋಪಕಾರಕ್ಕೆ, ನಾನೇನು ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರ ಮಾಡಬಲ್ಲೆನು? ಜನಕನು ನನ್ನ ದುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸಿದನಾದಾಗಲೂ ಈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವಪುತ್ರಿಯಂತೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಈ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರತಕ್ಕ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞರಾದ ಋಷಿಮುನಿಗಳು, ನನ್ನ ಕಷ್ಟವರಂಪರೆಯು ತ್ವಿಪದ್ಧಿಯೇ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದೆಂತಲೂ, ನಿತಾಂತ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳುಂಟಾಗುವಂತೆಲೂ, ನನಗೆ ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ಕುಭೋದಯವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಕುಭವೋ ಅಕುಭವೋ ಬಂದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿಸಲೇ ಬೇಕು.

[ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಮುನಿಕುಮಾರರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.]

ಮುನಿಕುಮಾರನು:—ಅಮ್ಮಾ! ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಲವಕುಮಾರನು ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಆಜವಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಸುಮ್ಮನಿರದೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದನು. ಆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದ ಸೈನ್ಯಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ನಿರ್ದೋಷವಾಗಿ ಹಂಗಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದನು. ಆ ಸೈನ್ಯದ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾಜಕುಮಾರನು ಕುಪಿತನಾಗಿ ಲವಕುಮಾರನನ್ನು ಕರವರ್ಷದಿಂದ ಮೂರ್ಛಗೊಳಿಸಿ ರಥದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತೆರಳುತ್ತಿರುವನು. ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವತಿ ವೇಗವಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆವು.

ಸೀತೆ:—ಹಾ! ಲವಕುಮಾರಾ! ನನ್ನ ದುರ್ದೈಯು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದೆಂತಲೂ, ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೆ ಕುಭೋದಯವಾಗುವುದೆಂತಲೂ ಮುನಿಕುಲೋತ್ತಮರು ಸಾರೆ ಸಾರೆಗೂ ಹೇಳಿದರಲ್ಲಾ! ಈಗ ಅವರ ಮಾತುಗಳೇನಾದುವು? ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ, ಸತ್ಯಸಂಧನೂ ಆದ ವತಿಯಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾಗಿ ಘೋರತರ ವಿಹಿಂಸಾಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನೆರೆಯಾಗಿ, ಪುತ್ರವಿಯೋಗವೊಂದು ಸಂಭವಿಸಿತೆ! ನನ್ನಂತಹ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರಿಗಿಂಥ ಭಾವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಾರರು! ಆಕಟಾ! ಈ ಮನೋವೇದನೆಯನ್ನಂತೂ ಸಹಿಸಲಿ! ಹಾ! ರಾಮಚಂದ್ರಾ!

[ಎಂದು ಮೂರ್ಛಹೋಗುವಳು. ಕುಕನು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೈತೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವನು.]

ಕುಕ:—ಅಮ್ಮಾ! ನೀನೇಕೆ ಹೀಗೆ ಭಯಪಡುವೆ ? ನಿನ್ನ ಮನಃ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ವರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾನಿರಲಿಲ್ಲವೆ ? ವೀರಮಾತೆಯಾದ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ದುಃಖವುಂಟಾಗಲಾರದಮ್ಮ !

ಸೀತೆ:—ಕುಮಾರಾ! ಬಾಲಕನಾದ ಲವಕುಮಾರನು ಮೂರ್ಛಾ ಗತನಾಗಿ ಏರರ ಕೈಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವನಲ್ಲಾ ! ಅವನ ವಿಚಾರವೇನಾಗಿರು ವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕವರಾರು ? ಅವನನ್ನು ಕತ್ತು ಮಧ್ಯದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ತರುವರಾದರೂ ಯಾರು ?

ಕುಕ:—ಜನನೀ ! ಈ ಸ್ವಲ್ಪಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನೀನಿಷ್ಟು ಹೆದರ ಬೇಕೆ ? ನೋಡುತ್ತಿರು ! ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕತ್ತುವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ನನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತರುವೆನು. ಆಪ್ತನೇ ಕೊಡಮ್ಮ !

[ಎಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸುವನು.]

ಸೀತೆ:—ಸುಕುಮಾರಾ ! ಆಯುಷ್ಯಂತವಾಗು. ಹೋಗಿ ಬಾ.

[ಕುಕನು ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು ತೆರಳುವನು.]

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಪ್ರದೇಶ:— ರಣಭೂಮಿ.

ಯಜ್ಞಾ ಕ್ಷದೊಂದಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಿರುವ ಕತ್ತುಘ್ನನನ್ನು ಕುಕ ಕುಮಾರನಡ್ಡಗಟ್ಟುವನು.

ಕುಕ:—ಎಲವೋ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲಾಧಮಾ ! ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ? ನಿಲ್ಲು ! ನಿಲ್ಲು ! ವಿರಥರೊಂದಿಗೂ, ಸುವ್ರರೊಂದಿಗೂ, ದನುರ್ಬಾಣ ಗಳನ್ನು ಧರಿಸದವರೊಂದಿಗೂ, ಸಮಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು ಮಾಡಬಾರ ದೆಂಬ ಧರ್ಮಸೂತ್ರವನ್ನು ಲಂಘಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಕಿರಾತ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲಾ ! ನೀನೊಬ್ಬ ಕೂಗನೇ ? ಮೂರ್ಛಾಗತನಾಸ

ಬಾಲಕನನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಚೋರನೊಡನೆ ಸುರುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ ! ಛೇ ! ಛೇ ! ರಾಜಕುಲಾಧವಾ ! ನಿಲ್ಲಾ ! ನಿಲ್ಲಾ !

ಶತ್ರುಘ್ನ :—(ತನ್ನಲ್ಲಿ) ಓಹೋ ! ಇವನಾರೋ ಬಹಳ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವನಲ್ಲಾ ! (ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ) ಬಾಲಕನೇ ನೀನು ಯಾರು ?

ಕೌಕ :—ಆ ವಿಚಾರವು ನಿನಗೇಕೆ ? ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನೂ, ಅವನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಆಶ್ವವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವೆಯೋ ಅಥವಾ ಯಮಸದನಕ್ಕೆ ಯಾತೆ) ಹೊರಡುವೆಯೋ ?

ಶತ್ರುಘ್ನ :—ಓಹೋ ! ಇವನಣ್ಣನೋ ನೀನು ? ಸರಿ ಸರಿ ! ಅಧಿಕವ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಿಬ್ಬರೂ ಚತುರರಾಗಿರುವಿರಿ !

ಕೌಕ :—ಕೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಮನಸ್ಸಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ !

ಶತ್ರುಘ್ನ :—ಯಾವ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಬೇಕು ?

ಕೌಕ :—ಆಶ್ವವನ್ನೂ, ಅನುಜನನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡೆಂದ ಮಾತಿಗೆ!

ಶತ್ರುಘ್ನ :—ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಕೊಡುವೆನು. ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ.

ಕೌಕ :—ಆಶ್ವವನ್ನೂ ?

ಶತ್ರುಘ್ನ :—ಆಶ್ವವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಯಶ್ಚಾಕ್ಷವವು.

ಕೌಕ :—ಹಾಗಾದರೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದೇ ಸರಿ !

ಶತ್ರುಘ್ನ :—ನೀನು ಬಹಳ ಮುಷ್ಕರನಾಗಿ ಕಾಣುವೆ. ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಹುಡುಗರ ಆಟವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆಯೋ ?

ಕೌಕ :—ವಿನಯಾಘ್ನ! ಹೃತ್ರಿಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಹೇಡಿಯಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವೆ !

ಶತ್ರುಘ್ನ :—ಓಹೋ ! ಸಾವೋಪಾಯವಿಂದಿವನು ದಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕನಲ್ಲ. ದಂಡೋಪಾಯವಿಂದಲೇ ಇವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬೇಕು.

ಎಲವೋ ಧೂರ್ಮ ಬಾಲಕನೆ! ನಿನ್ನ ನೋಕ್ಕು ಮುರಿದಲ್ಲದೆ ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲು!

[ಎಂದು ಕತ್ತುಘ್ನಿ ನು ಕುಶಕುಮಾರನವೇರಿ ಬಾಣವಯೋಗ ಮಾಡುವನು. ಕುಶನು ತನ್ನ ಬತ್ತಲೆಕೆಯಿಂದ ತೀವ್ರವಾದ ಅಸ್ತ್ರವೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಕತ್ತುಘ್ನಿನನ್ನು ಮೂರ್ಛಗೊಳಿಸುವನು.]

ಸೈನಿಕರು:—ಆಹಾ! ನಮ್ಮ ರಾಜೇಂದ್ರನು ಮೂರ್ಛಗತನಾಗಿರುವನು. ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ತಿಳಿಸೋಣ!

[ಎಂದು ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಸೈನಿಕರು ಆಯೋಧ್ಯೆಗೆ ತೆರಳುವರು.]

ಕುಶ:—(ಲವಕುಮಾರನನ್ನೆ ಬ್ಲಿಸಿ) ಅನುಜಾ! ನೀನು ಬಹಳ ಶ್ರಮವೆತ್ತಿರುವೆ! ಜನನಿಯು ನಿನಗಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ವರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ನಡೆ.

ಲವ:—ಕತ್ತುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದನಂತರ ಹೋಗುವ.

ಕುಶ:—ಇಷ್ಟಿದ್ದವರನ್ನು ನಾನು ಜಯಿಸಿರುವೆನು. ಮುಂದೆ ಯಾರಾದರೂ ಬರುವುದಾದರೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ. ವಗಂತು ನಮಗಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಜನನಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಬೇಗಬರುವ.

ಲವ:—ಒಳ್ಳೆಯದು.

[ಅಶ್ವವನ್ನೊಂದು ಗಿಡಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಲವಕುಶರು ವರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಾಯಿಯನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಪುನಃ ರಣಭೂಮಿಗೆ ಬರುವರು.]

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:—ರಣಭೂಮಿ.

[ಕತ್ತುಘ್ನಿ ನು ಮೂರ್ಛಗತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸೈನಿಕರಿಂದ ತಿಳಿದು ಭಗತ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ರಣಭೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಯುದ್ಧಸನ್ನಿಧನಾಗಿರುವರು.]

ಲಕ್ಷ್ಮಣ :—ಕಾಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದಾಗ ಕುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯು ಕೂಡಾ ಹೆದರಿಸುವುದೆಂಬಂತೆ, ಲೋಕೋತ್ತರ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಕತ್ರಪ್ಪನು, ಯಾರೋ ಮುನಿಕುಮಾರರಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾದನಂತೆ. ಇಂತಹ ವಿಚಿತ್ರವೆಂದಾದರೂ ನಡೆವಿರುವುದೆ ? ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವೃಕುಟೀರ ಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತ, ಕಂದಮೂಲಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವ ಸತ್ತ್ವಗುಣ ಪ್ರವಿಷ್ಟರಾದ ಮುನಿಬಾಲಕರೆಂದರೇನು ? ಪ್ರಚಂಡ ರಣವಂಡಿತರಾದ ಹತ್ತಿರಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಮರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹೋರುವುದೆಂದರೇನು ? ಎಲ್ಲವೂ ಕಾಲವೈಪರೀತ್ಯವು. ಯಾವ ದಿನದಲ್ಲಿ ಗುಳುಕುಲ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ಜಾನಕಿಯು ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡುವಾಲಾ ದಳೋ ಆ ದಿವಸವೇ ನಮಗೆ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ದೂರವಾದಳು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ, ಮಹಾವರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಲವಣಾಸುರನಂತಹ ಘೋರ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಅವಲೀಲಿಯಾಗಿ ಜಯಿಸಿದ ಕತ್ರಪ್ಪನು, ವನವಾಸಿಗಳಾದ ಮುನಿಕುಮಾರರ ಕರಧಾಟಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಮೂರ್ಛಬೀಳುವುದೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ವಿಷಯವೆ ? ಒಳ್ಳೆಯದು ! ಚಿಂತಿಸಿ ಫಲವೇನು ? ಆ ಮುನಿಕುಮಾರರ ಗರ್ವವನ್ನು ಮುರಿದು ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವೆನು.

[ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ್ಗೆ ಅಶ್ವದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಲವಕಾಶರು ಧನುರ್ಧರರಾಗಿ ನಿಂತಿರುವರು.]

ಲಕ್ಷ್ಮಣ :—(ತನ್ನಲ್ಲಿ) ಸವನಾಶ್ವವನ್ನು ತಡೆಬಿರುವ ಬಾಲಕರು ಇವರೇ ಆಗಿರಬಹುದು. ಎಲೈ ಮುನಿಕುಮಾರರೇ ! ಈ ಅಶ್ವವನ್ನೇಕೆ ಹಿಡಿದಿರುವಿರಿ ?

ಲವ :—ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂತಲೇ ಹಿಡಿದಿರುವೆವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ :—ಇದು ಯಜ್ಞಾಶ್ವವು. ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ನೂರು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.

ಲವ :—ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾವು ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಬಂದವರಲ್ಲ.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ :—ಮುನಿಕುಮಾರರೆಂಬ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದ ನಷ್ಟ !

ಲವ:—ಹಾಗಾದರೆ ಮರಾಧೆಮುನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ ಸುವ್ರಾ ನೆ ತರಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಮುನಿಪುತ್ರರೇ ! ಕೋಮಲಗಾತ್ರರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಬಾರದೆಂದು ನಾನಿಷ್ಟು ದೂರ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಸಾವೇಶವಾಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ವಿಧೇಯರಾಗದ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ದಂಡೋಪಾಯ ದಿಂದ ನಿಮ್ಮಿಂದೀ ತುರಗವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಿರಿ. ಕೊಬ್ಬಿದ ಮಾತುಗಳಾಡುವುದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಹಾನಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ.

ಕುಕ:—ಆಯ್ಯಾ ! ವ್ಯರ್ಥಾಲಾವದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ? ನಮ್ಮನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿದ ಹೊರತು ನಿನಗೀ ಕುದುರೆಯು ಲಭಿಸಲಾರದು.

ಭರತ:—ಅನುಜಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಈ ಫೂರ್ತಬಾಲಕರು ಸಾವೇಶ ವಾಯುಕೊಳಪಡತಕ್ಕವರಲ್ಲ. ಕತ್ತುಘ್ನನನ್ನು ಮೂರ್ಛಗೊಳಿಸಿರುವ ಬಾಲಕರಿವರೇ ಅಲ್ಲವೆ ? ಇವರೊಂದಿಗೆ ನಾವು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತ ನಾಡಿದಷ್ಟೂ ಇವರು ಗರ್ವಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ:—ಎಲವೋ ಮೂರ್ಛ ಬಾಲಕರಿರಾ ! ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿರಿ ! ನೆತ್ತಿಗೇರಿರುವ ಪಿತೃವನ್ನಿಳಿಸುವೆನು. ಅಣ್ಣಾ ಭರತಾ ! ನೀನು ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರು. ನಾ ನಿವರೊಂದಿಗೆ ಕದನ ಮಾಡುವೆನು.

ಕುಕ:—ನಿನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸು.

[ಭರತ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಲವಕುಕರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವರು. ಲವಕುಕರು ಜ್ಯಂಭಕಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಭರತಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಮೂರ್ಛಗೊಳಿಸುವರು. ಹತಶೇಷರಾದ ಸೈನಿಕರು ಆಯೋಧ್ಯಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೀವರ್ಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು.]

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:— ರಣಭೂಮಿ.

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಅಶ್ವವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುವನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:— ಮಹಿಮೆಯೋಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಒಂದರಹಿಂದೆಯೊಂದಾಗಿ ವಿವತ್ತುಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಅವಜಯವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಚಂಡವರಾಕ್ರಮಣಾಲಿಗಳಾದ ಭರತ-ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಕತ್ಯುಭೈರು ಬಾಲಕರಾದ ಮುನಿಪುತ್ರರಿಗೆ ನೋತುಹೋದರೆಂಬುದು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾದ ವಿಷಯವು. ನಿರವರಾಧಿನಿಯಾದ ಸೌಧ್ವೀಮಣಿಯನ್ನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಸಂಕಟಪಡಿಸಿದ ನನಗೆ ಇದು ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯೇನಾನು ಸೂರ್ಯವಂಶಕ್ಕೆ ಕಳಂಕವ್ರಾಯನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವೆನು. ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯವೀನಿಷ್ಟದಿಂದ ಭಗ್ನವಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಏನೇನು ಅನರ್ಥ ಪರಂಪರಗಳು ನನಗಾಗಿ ಕಾದಿರುವುವೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ ನಡೆದೇ ತೀರಬೇಕು. ನಿರೋಧಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸೆಪಡಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯವೇ? ಸೀತೆಯು ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದಾಗಲೇ ರಘುವಂಶದ ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದಂತಾಯಿತು. ಈಗ ನಾನು ಮಾತೆ ತಕ್ಕುದೇನು? (ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ) ಸುಮಂತ್ರಾ! ಯಜ್ಞಾತ್ಮವೆಲ್ಲಿರುವುದೋ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ |

ಸುಮಂತ್ರ:— ಮಹಾ ಪ್ರಭೂ! ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಹುಡುಕಿ ನೋಡುವೆನು.

[ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಲವಕುಶರು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸಂಧಿಸುವರು.]

ಕುಶ:— ಅನುಜಾ! ಈ ಮಹಾಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ನೀಲಮೇಘಭೃತ್ಯಾಮನು, ತಾವರೆ ಕಮಲಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕೈರಿರುವಂತಹದ ವಿಕಾಲ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವನು, ವ್ರಸನ್ನ ವದನನು, ಪರಮ ಸೌತ್ವಿಕಮೂರ್ತಿಯು. ಜಗದೇಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಕೋಧಿಸುವನು.

ಲವ:—ಈತನ ಮುಖವಿಕಾಸವು ತ್ರಿಲೋಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು.

ಕೌಟ:—ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಮೂರ್ಛಾಗತರಾಗಿರುವವರು ಪ್ರಾಯಶಃ ಈತನ ಸಹೋದರರಾಗಿರಬಹುದು.

ಲವ:—ಆಯದು. ಆ ಮಾತನ್ನೇ ಇವರಲ್ಲಿ ಭರತನೆಂಬಾತನು ಸೂಚಿಸಿದನಲ್ಲವೆ !

ಲವ:—ಈವರೆಗೂ ಮೂರು ಮಂದಿಯನ್ನು ಅವಲೀಲೆಯಾಗಿ ಜಯಿಸಿದಂತೆ ಈತನನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲವು.

ಲವ:—ಆದರೇನು ? ದೃಢಚಿತ್ತದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಎಂತಹ ಅಸಾಧ್ಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲವೆ !

ಕೌಟ:—ನಿಜ !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಎಲೈ ಬಾಲಕ ಮಹಾಶಯರೇ ! ಡಯವಿಟ್ಟು ನನಗೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳುಹಿಸುವಿರಾ ?

ಕೌಟ:—ಅನುಜಾ! ಕೇಳಿದೆಯೋ ಈತನ ಕಾಂತವಚನಗಳನ್ನು!

ಲವ:—ಆರಾ! ನಮ್ಮಿಂದ ನೀನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯವಾವುದು ?

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಮುನಿಕುಮಾರರೆ ! ಗೋಮತೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಾನೊಂದು ಯಜ್ಞವನ್ನಾರಂಭಿಸಿರುವೆನು. ಅದು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞವು. ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸವನಾಶ್ವವನ್ನು ಭೂವ್ರಹ್ಮಣಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದೆನು. ಅಶ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನನ್ನ ಸಹೋದರನಾದ ಶತ್ರುಘ್ನನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟೆನು. ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಮುನಿಕುಮಾರರೀರ್ಷರಾತುರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿರುವಂತೆ. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಬಂದ ನನ್ನ ಸಹೋದರರಾದ ಭರತ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸಹ ಆ ಬಾಲಕರಿಂದ ಮೂರ್ಛಾಗತರಾಗಿರುವಂತೆ. ಆ ಮುನಿಕುಮಾರರಲ್ಲಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ನೀವು ಬಲ್ಲರಾದರೆ ಡಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸುವಿರಾ?

ಲವ:—ಸಾರ್ವಭೌಮನೆ! ಆ ಮುನಿಕುಮಾರರಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವರು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ನಿಲ್ಲಿ ?

ಲವ:—ತಮ್ಮೆದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ |

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಯಾರು ?

ಲವ:—ನಾವೇ |

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಎಲೈ ಮುಡ್ಡು ಬಾಲಕರಿರಾ | ನವವೋಹನಾಕಾರ ವಾದ ನಿಮ್ಮ ಮುಖಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ನನಗೆ ಹೃತ್ತ್ರ ರಸಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕರುಣಾರಸವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಕಾರಣವೇ ನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಾರೆನು. ಏರಂತು ಮುನಿಕುಮಾರರಾದ ನಿಮಗೀ ತುರಗದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ | ಇದನ್ನು ನನಗೊಪ್ಪಿಸಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಇಂತಹ ಸುವಿರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.

ಲವ:—ಆಯ್ಯಾ | ಹಾಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದು ಶೌರ್ಯವಂತರ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ | ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಜಯಿಸಿದರೆ ತುರಗವು ತಮ್ಮದಾಗುವುದು. ತಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಜಯಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮದಾಗುವುದು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಬಾಲಕರೇ ! ನಿಮಗೆ ಪೂರ್ವಾಪಜ್ಞಾ ನವು ಸಾಲ ದು. ನಾನು ಕೋದಂತವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಂತನಾದರೆ ಸುರ ನರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನನ್ನೆದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರರೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ರಾಮಬಾಣವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನೀವೆಂದೂ ಕೇಳ ಲಿಲ್ಲವೆ !

ಕುಶ:—ಆಯ್ಯಾ ! ತಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಂದ ಕೇಳಿರುವೆವು. ಆದಾಗ್ಯೂ ತಮ್ಮಂತಹ ಜಗದೇಕ ವೀರ ರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದರಲ್ಲವೆ ನಮ್ಮ ಶೌರ್ಯವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಮುನಿ ಕುಮಾರರೇ ! ಸ್ತ್ರೀಯರೊಂದಿಗೂ ಬಾಲಕರೊಂದಿಗೂ ಯುದ್ಧಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಧರ್ಮವಚನವು ಸಾರುತ್ತಿ ರುವುದು. ನೀವು ಬಾಲಕರಾದುದರಿಂದ ಧರ್ಮಹಾನಿಯಾಗುವುದೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿಮ್ಮಮೇಲೆ ನಾನು ಕೈಯ್ಯೆತ್ತಲಿಲ್ಲವು.

ಲವ:—ನಿಜ ! ತಾಟಕಿಯನ್ನು ವಧಿಸಿದಾಗಲೂ, ಅತಿಕಾಯ ನೊಂದಿಗೆ ಯುಗ್ಧಮಾಡಿದಾಗಲೂ ಈ ಧರ್ಮವಚನವನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದಿ ರಲ್ಲವೆ ?

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಬಾಲಕನೇ ! ಆಶುರವಡಬೊಡ ! ಅದು ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾಜ್ಞೆಯು.

ಲವ:—ಇದು ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾಜ್ಞೆಯು !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ನಿಮ್ಮ ಗುರುಗಳೇನೆಂದಾಜ್ಞಾ ಪಿಸಿರುವರು ?

ಲವ:—ಶೌರ್ಯಸಾಹಸಗಳನ್ನು ತೋರಿತಕ್ಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಹಿಂಜರಿದು ಮಾತನಾಡಬಾರದೆಂದು !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಕಾಗಾದರೆ ನನ್ನ ಯತ್ನವಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವೆನು.

ಲವ:—ಆಗಬಹುದು.

[ಶ್ರೀರಾಮನು ಕೋದಂಡವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅತಿ ದಾರುಣವಾದ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವನು. ಅಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಮಾಣಿಗಳಾಗಿ ಲವಕುಶರ ಕಂಠಗಳನ್ನು ಲಂಕರಿಸುವುವು.]

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಆಹಾ ! ಇದೇನಾಕ್ರಮ ? ನನ್ನ ಬಾಣವೀಬಾಲಕರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರರ್ಥಕವಾಯಿತಲ್ಲಾ ! ಎಂದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದ ನನ್ನ ಶರಜಾಲವೀದಿವಸ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣ ? (ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿ ಅತಿ ಕೋಪದಿಂದ) ಎಲವೋ ಧೂರ್ಮಬಾಲಕರಿರಾ ! ಈಗಲಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಮೂರ್ಖತನವನ್ನು ಬಿಡುವಿರೋ ಇಲ್ಲವೋ ? ನಿಮ್ಮ ದುರಭಿಮಾನವನ್ನೇ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಹರಿಸುವೆನು ನೋಡಿರಿ !

[ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೋದಂಡದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸುವನು.]

ಲವ:—ಅಣ್ಣಾ ! ಈತನೀಗ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಧಿಸಿರುವನು ! ಪ್ರಳಯಕಾಲಾಗ್ನಿ ಯೋಧಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಹ್ವಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದಹಿಸತಕ್ಕ ಭೋರಾಸ್ತ್ರವಿದು ! ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಸ್ತ್ರವಾವುದಿರುವುದು ?

ಕುಶ:—ಅನುಜಾ ! ಹೀಗೇಕೆ ಚಿಂತಿಸುವೆ ? ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಾನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವೆನು.

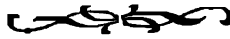
[ಎಂದು ಕುಳನು ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಠಂಕಾರ ಮಾಡಿ ಜ್ಯಂಭ ಕಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಧಿಸುವನು.]

ಕುಳ:—ಎಲೈ ಧರ್ಮದೇವತೆಯೇ ! ನಮ್ಮ ಜನನಿಯಾದ ಸೀತೆಯು ವೀರಮಾತೆಯಾದುದು ನಿಜವಾದರೆ ! ಆಕೆ ಏರವು ವತಿವ್ರತೆ ಎಂಬುದು ಸತ್ಯವಾದರೆ ! ಧರ್ಮವು ಜಯಿಸುವುದು ದಿಟವಾದರೆ ! ಈ ಅಸ್ತ್ರದಿಂದೀತನು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಲಿ !

[ಎಂದು ಕವಚಮಾಡಿ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವನು.]

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಹಾ ಪ್ರಿಯೇ ! ಜಾನಕೀ ! (ಎಂದು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗುವನು.)

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:—ವಾಲ್ಮೀಕೀಶ್ರಮ.

ಸೀತೆ:—ವ್ರಾಜ್ಯರೇ ! ಬಾಲಕರಿನನ್ನು ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ! ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೇಕೆಂದೇ ಬಹಳ ಕಳವಳವುಂಟಾಗಿರುವುದು.

ವಾಲ್ಮೀಕಿ:—ಅಮ್ಮಾ ! ನೀನೇಕೆ ಚಿಂತಿಸುವೆ ! ವಿಜಯಶೀಲರಾದ ನಿನ್ನ ಕುಮಾರರೀಗಲೇ ಬರುವರು.

[ಲವಕುಳರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.]

ಕುಳ:—ಜನನೀ ವಂದಿಸುವೆನು.

ಸೀತೆ:—ಆಯುಷ್ಯಂತನೇ ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ತಮ್ಮ ನೆಲ್ಲಿ ?

ಕುಳ:—ಅಮ್ಮಾ ! ಅವನು ಯಜ್ಞಾಕ್ಷವವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕುತ್ತಿರುವನು. ಈಗಲೇ ಬರುವನು.

ಸೀತೆ:—ನೀವು ಜಯಶೀಲರಾಗಿ ಬಂದಿರಾ ?

ಕುಕ:—ಜನನೀ ! ತಮ್ಮನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜಯಶೀಲರಾದೆವು.

ಸೀತೆ:—ಯಜ್ಞಾ ಶ್ವರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದವರೇನಾದರು ?

[ಲವಕುಮಾರನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.]

ಲವ:—ಅವರು ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವರು.

ಸೀತೆ:—ಅವರು ಯಾವ ದೇಶದ ಅರಸರು ?

ಕುಕ:—ಅಮ್ಮಾ ! ಅವರ ದೇಶವಾವುದೋ ನಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ಅವರು ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಸಹೋದರರು !

ಸೀತೆ:—ಏನೇನು ? ನಾಲ್ಕುಮಂದಿಯೇ ? (ತನ್ನಲ್ಲಿ) ಯಾರಾಗಿದ ಬಹುದು ? (ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ) ಆಮೇಲೆ ?

ಕುಕ:—ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿಯೂ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತಲೂ ಘಟ್ಟಾ ಬ್ಬರೂ ಸಾಹಸವರರು.

ಲವ:—ಅಮ್ಮಾ ! ಅವರು ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿಯನು ಮಹಾನುಭಾವನಮ್ಮಾ !

ಸೀತೆ:—ಆತನ ವೃತ್ತಾಂತವೇನು ?

ಕುಕ:—ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮನು, ಕರುಣಾರಸಭರಿತನು, ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣಸಂಪನ್ನನು, ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾನಿಪುಣನು, ಆತನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಯಿತಮ್ಮ !

ಸೀತೆ:—ಆಮೇಲೆ ?

ಕುಕ:—ಅಮ್ಮಾ ! ಆತನನ್ನು ನಾನು ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿ ಜಯಿಸಿದೆನಮ್ಮ !

ಸೀತೆ:—ಕುಮಾರಾ ! ಅದು ಹೇಗೆ ?

ಕುಕ:—ಅಮ್ಮಾ ! ಆತನು ನಮ್ಮಮೇಲೆ ಜಗದ್ಭಯಂಕರವಾದ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೊಟ್ಟನು. ನಾನದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಜ್ಯಂಭಕಾಸ್ತ್ರವನ್ನಧಿಮಂತ್ರಿಸಿ "ನಮ್ಮ ಜನನಿಯಾದ ಸೀತೆಯು ಪರಮಪತಿವ್ರತೆಯಾದುದು ನಿಜವಾದರೆ ಈ ಅಸ್ತ್ರದಿಂದೀತನು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಲಿ!" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆನು. "ಸೀತೆ" ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಆ ಮಹಾಪುರುಷನು ಹಾಹಾಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಮೂರ್ಛಿತನಾದನಮ್ಮ ! ಆತನ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತಂದಿರುವೆನು ನೋಡಮ್ಮ !

ಸೀತೆ:—(ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ) ಹಾ ! ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಾ ! ರಾಮಚಂದ್ರಾ ! (ಎಂದು ಮೂರ್ಛಿತಳಾಗುವಳು.)

ಕುಕ:—ಆಕಟಾ ! ಪ್ರಮಾದವಾಯಿತಲ್ಲಾ ! ಅಮ್ಮಾ ! ಅಮ್ಮಾ ! (ಎಂದು ತಾಯಿಗೆ ಕೃತ್ಯೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವನು.)

ಸೀತೆ:—(ಎಚ್ಚತ್ತು) ಕುಮಾರಾ ! ಮಹಾವರಾಧವನ್ನಾಚಾರಿಸಿದೆಯಲ್ಲಾ !

ಕುಕ:—ಅಮ್ಮಾ ! ಆತನಾರು ? ಆತನಿಗಾಗಿ ನೀನು ಕೋಕಿಸು ವೃದೇಕೆ ? ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳುಹಿಸಮ್ಮ !

ಸೀತೆ:—ಕುಮಾರಾ ! ಆತನೇ ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸರ್ವಸ್ವವು. ನಿಮಗೆ ದೈವವೂ, ಗುರುವೂ, ರಕ್ಷಕನೂ ಆತನೇ ! ಆ ಮಹಾನುಭಾವನೇ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯು !

ಕೌಶಲ:—ಅಮ್ಮಾ ! ನಾವು ಮಹಾವರಾಧವನ್ನು ಗೃಹಿಸಿ. ಆತ ನಾರಂಬುದನ್ನು ರಿಯದೆ ಮೂಢರಾದೆವು.

ನೀತೆ:—ಬಾಲಕರೇ ! ನನ್ನನ್ನು ದುಸ್ತರವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೊಳ ಪಡಿಸಿದಿರಿ.

ವಾಲ್ಮೀಕಿ:—ಅಮ್ಮಾ ! ಜಾನಕೀದೇವಿಯೆ ! ಏತಕ್ಕೆ ಚಿಂತಿ ಸುವೆ ? ಈ ಬಾಲಕರು ನಿನ್ನ ನಾಮವನ್ನು ಚ್ಚು ರಿಸಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ತ್ತಲೇ ಇವರು ತನ್ನ ಪುತ್ರರೆಂದರಿತು ಪ್ರೇಮಾತೃಕಯವಿಂದ ನಿನ್ನ ವತಿ ಯು ಮೂರ್ಛಾಗತನಾಗಿರುವನಷ್ಟೆ ! ಮತ್ತೇನೂ ಪ್ರವಾದವಿಲ್ಲವು. ಭಯಪಡಬೇಡ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ನಡೆಯಿರಿ.

ನೀತೆ:—ಪ್ರಾಜ್ಞರೇ ! ಈಗಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ.

[ಎಂದೆಲ್ಲರೂ ರಣಭೂಮಿಗೆ ತೆರಳುವರು.]

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:—ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿ.

ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು, ಮೂರ್ಛಾಗತರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತ, ಕತ್ಯಾಣ್ಣಿರನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವನು,

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಮುನೀಂದ್ರಾ ! ತಮ್ಮ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ನನ್ನ ಮನಃಕ್ಲೇಶವೆಲ್ಲವೂ ವರಿಹಾರವಾಯಿತು. ನನ್ನನ್ನು ಮೂರ್ಛಾಗೊಳಿಸಿದ ಆ ಬಾಲಕರೆಲ್ಲಿರುವರು ?

ಲವಕುಕರು:—ಜನಕಾ ! ವಂದಿಸುವೆವು ! (ಎಂದೀರ್ದರೂ ನಮ ಸ್ಮರಿಸುವರು.)

ವಾಲ್ಮೀಕಿ:—ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾ! ಪೂರ್ಣಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಜಾನಕೀದೇವಿಯನ್ನು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ವಜ್ರಣಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆ ವಿಚಾರವನ್ನರಿತು ನಾನು ಕರವೇಗದಿಂದಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ನನ್ನ ಶ್ರಮದಲ್ಲರಬಹುದೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆನು. ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ ಆಕೆಯು ನನ್ನ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಮಾಡಿದಳು. ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮೀಮಣಿಯ ಗರ್ಭಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರೇ ಈ ಕುಮಾರ ದ್ವಯವು! (ಎಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ) ಅಮ್ಮಾ! ಜಾನಕೀದೇವಿಯೆ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣೇಕ್ಷರನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸು!

ಸೀತೆ:—ಆರ್ಯಪುತ್ರಾ! ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಪರಮಾನಂದಭರಿತನಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸುವನು. ಪುತ್ರರನ್ನು ಆಲಿಂಗನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಪ್ರಾಣೇಕ್ಷರೀ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಮಾತಬಾರದಷ್ಟು ಅವಕಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಮಹಾದ್ರೋಹಿಯಾದ ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವುದು ಕೂಡಾ ಏವಕರವು. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ನಾನು ಗುರಿಮಾಡಿದ್ದಾಗ್ಲೂ, ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿರವಧಿಕವಾದ ಪ್ರೇಮವನ್ನಿಟ್ಟಿರುವೆ!

ಸೀತೆ:—ಜೀವಿತೇಕ್ಷರಾ! ತಾವು ನನಗೆ ಯಾವ ಅವಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಆಗಿನ ದುರ್ಭರದುಃಖದಿಂದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಜಿತಗೊಳಿಸಲಾರದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾರಿತು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ದುರುಕ್ತಗಳೇನಾದರೂ ಆಡಿರುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ತಾವು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಪೂರ್ವಕರ್ಮದ ಫಲವೇ ಹೊರತು, ಸಹಜ ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ತಾವು ಯಾರಿಗೂ ಅವಕಾರ ಮಾಡತಕ್ಕವರಲ್ಲ!

ವಾಲ್ಮೀಕಿ:—ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯರಿಗೆ ಶಾಂತಗುಣವು ಅಮೂಲ್ಯ ಭೂಷಣವು !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯೆ ! ನಿನ್ನ ಶಾಂತವಚನಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಮನೋವ್ಯಥೆಯು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು.

ಲವಕುಸುಮರು:—ತಂದೆಯೇ ! ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧವಾಡಿದ ನಮ್ಮ ಪರಾಧವನ್ನು ಹೈಮಿಸಿರಿ.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಕುಮಾರರೆ ! ಅದು ಹೈಪ್ರಿಯಧರ್ಮವು. ಆ ವಿಚಾರ ವಾದ ಕಳಂಕವನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ. (ಎಂದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಲಾಲಿಸುವನು.)

ವಾಲ್ಮೀಕಿ:—ಸೀತಾರಾಮರ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೃತಾರ್ಥರಾದೆವು !

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಮುನೀಂದ್ರಾ ! ಈ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ತಾವೇ ಕಾರಣಕರ್ತರು.

ಸೀತೆ:—ವಾಲ್ಮೀಕಿಮುನೀಂದ್ರಾ ! ತಮ್ಮ ಉಪಕಾರವನ್ನೆಂ ದೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯಲಾರನು. (ಎಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸುವಳು.)

ವಾಲ್ಮೀಕಿ:—ಆಮ್ನಾ ! ಎಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಗ್ರಹವು.

ಶ್ರೀರಾಮ:—ಮುನಿಕುಲೋತ್ತಮಾ ! ತಾವು ಸಪರಿವಾರವಾಗಿ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ದಯವಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.

ವಾಲ್ಮೀಕಿ:—ಅಭ್ಯಂತರವೇನಿದೆ ? ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬರುವೆನು !

ಭರತ-ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಕಪ್ಪುಳ್ಳಿರು, ಸೀತಾರಾಮರಿಗೂ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಗೂ ವಂದಿಸುವರು.

ಸೀತೆ:—ವ್ರೂಜ್ಯರಾದ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ |

[ಎಲ್ಲರೂ ಯಜ್ಞ ಕಾಲಿಗೆ ತರಳಿ ಯಜ್ಞ ವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರೆ ವೇರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ತರಳುವರು. ರಾಮಭಕ್ತನಾದ ಆಂಜ ನೇಯನು ಬಂದು ನೇರುವನು.]

ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಪ್ರದೇಶ:—ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರ.

ಸೀತಾರಾಮರು ಭದ್ರಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಆಸೀನರಾಗಿರುವರು. ಲವಕುಶರು ಸೀತಾರಾಮರ ವಾಮ-ದಕ್ಷಿಣಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವರು. ಭರತ-ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಕತ್ರುಘ್ನರೂ, ಸುಗ್ರೀವಾಂಜನೇಯ, ವಿಭೀಷಣಾದಿ ಗಳೂ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತು ನೇವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿರುವುವು.

ವಸಿಷ್ಠ-ವಾಲ್ಮೀಕಿ-ವಾಮದೇವಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವೇದಮಂ ತ್ರಗಳನ್ನು ಗಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

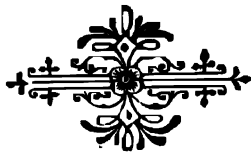
ಸುಮಂಗಳಿಯರು ಸೀತಾರಾಮರಿಗೆ ಆರತಿ ಎತ್ತುವರು.

❀ ಮಂಗಳಮಹಾಶ್ರೀವೃತ್ತಂ. ❀

ಮಂಗಳವು ರಾಮನಿಗೆ ಮಾನ್ಯಗುಣಧಾಮನಿಗೆ ಮೌನಿಸುರವಂದಿತಗೆ ನಿತ್ಯಂ | ಮಂಗಳವು ಸೀತೆಗೆಸಮಾನಪರಪೂತೆಗೆ ಧರಾತ್ಯಜೆಗೆ ಮಾನ್ಯಲಗೆ ನಿತ್ಯಂ | ಮಂಗಳವು ಸರೈಪರಿವಾರ ಸಮಶೋಭಿತಗೆ, ಮಾರುತಿ ಸಮರ್ಷಿತಗೆ ನಿತ್ಯಂ | ಮಂಗಳವು ಸಾಧುಜನ ಮಾನಸ ನಿವಾಸನಿಗೆ ಮಾಧವಗೆ ಮಂಗಳಮಹಾಶ್ರೀ ||

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಾರ್ಪಣಮಸ್ತು.

ಶ್ರೀ! ಶ್ರೀ!! ಶ್ರೀ!!!

ಶ್ರೀ ರಸ್ತು .

ಅನಂದಚಂದ್ರಿಕೆ.

ರಸಭರಿತವಾದ ವಿಷಯಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಉತ್ತಮ
ವರ್ಗದ ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ.

[ವೈಸೂರು ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜಾ ಸರ್ಕಾರದವರಿಂದ
ಪೋಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ.]

ಚಂದಾ, ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ರೂ. 2—0—0

ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳೆನು P

ಈಶ್ವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳು, ಕ್ಷೋಕಗಳು, ವ್ಯಾಸಗಳು, ವಚನಗಳು
ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸ್ತೋತ್ರಪಾಠಗಳು, ವೇದ, ವೇದಾಂಗ, ವೇ
ದಾಂತ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಗಳು, ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ, ಮಹಾ
ರಾಜರ, ಮಹಾರಾಣಿಯರ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಗಳು, ಪರಮ ತಪೋಧನ
ರಾದ ಮಹಾಪುರುಷಗಳ, ಪುರುಷಪತ್ನಿಯರ ಪಾವನ ಜೀವನಗಳು,—
ವ್ರಹ್ಮಾಂಡ, ನಾರದ, ವರಾಹರ, ಭ್ರೂವ, ಗಜೇಂದ್ರಾದಿ ಪರಮಭಕ್ತರ
ಭಾಗವತ ವೈಭವಗಳು,—ಜ್ಞಾನದೇವ, ನಾಮದೇವ, ತುಕಾರಾಂ,
ವಿಾರಾಬಾಯಿ, ಜನಾಬಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಸಾಧುಜನರ ತತ್ವೋಪದೇಶ
ಗಳು,—ಈ ಕಾಲದ ಸ್ವದೇಶ, ವಿದೇಶ ಪರಿಪಾಲಕರಾದ ರಾಜಾಧಿರಾ
ಜರ ಸಂಪದ್ವೈಭವಗಳು ವ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ದೇಶಚಾಂಧವರೂ, ಧರ್ಮಾತ್ಮರೂ ಆದ ಸುವ್ರಸಿದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀಪುರು
ಷರ ಚಿತ್ರಪಠಗಳು, ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳು, ಅವರ ವರೋಪಕಾರ ಕಾ
ರ್ಯಗಳು, ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ, ವಿವೇಕಾನಂದ.

ರಾಮತೀರ್ಥ, ದಯಾನಂದ, ರಾಮವೋಹನ ಮುಂತಾದ ಮಹಾತ್ಮರ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಗಳು, ನೀತಿಶೋಧಕವಾದ ಕಥೆಗಳು, ನವರಸಾಲಂಕಾರಭರಿತವಾದ ನಾಟಕಗಳು, ಆತ್ಮೋಜ್ಜ್ವಲವಕಗಳಾದ ಮತೋಪನ್ಯಾಸಗಳು, ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರಭಾವಗಳು, ಗೀತಾರ್ಥರಹಸ್ಯ, ಆನಂದಬೋಧಿನಿ, ಸಂಘಾಭ್ಯುದಯ ಸೂಚಕನ್ಯಾಸಗಳು, ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ವಿವಿಧ ವಿನೋದಗಳು, ರಸಭರಿತವಾದ ನಾವಲ್ (ಕಾದಂಬರಿ) ಗಳು, ಹಾಸ್ಯರಸ ವ್ರಸಂಗಗಳು, ಸ್ವದೇಶ ವಿದೇಶ ಸಂಗ್ರಹ ವೃತ್ತಾಂತಗಳು, ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳಲೇಕೆ? ಮಾನವ ಜನ್ಮಸಂಘಟನೆ ಸಂಧನಭೂತವಾದ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳೂ, ಸಂಗೀತ ಮುಂತಾದ ಕುಶಲ ವಿದ್ಯೆಗಳೂ, ಗ್ರಂಥ ವಿಮರ್ಶೆಗಳೂ, ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಚಿತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅಪೂರ್ವ ವಿಷಯಗಳು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಚಿತ್ರಪಟಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಡುವುವು. ಮಾದರಿ ಪತ್ರಿಕೆ ತರಿಸಿ ನೋಡಿರಿ !

ಬಿಡಿ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ 4 ಆಣೆ.

ವಿಳಾಸ:—ಕಾ. ಶಿವರಾಮದಾಸ್, ಸಂಪಾದಕ,
 "ಆನಂದಚಂದ್ರಿಕೆ", ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ.

ಆನಂದಚಂದ್ರಿಕಾ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ | ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳು |

ಪ್ರಕಟವಾಗಿ, ಬಿಡಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಲೀಲೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ವರಮಾತೃನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ, ವರಮಾರ್ಗ ಲೀಲಾವಿವೇಷಗಳೂ, ನವರಸಾಲಂಕಾರಭರಿತವಾಗಿ ವಿರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಬೆದ್ರಾಚಲ ರಾಮದಾಸ ಚರಿತ್ರೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀರಾಮಭಕ್ತಿ, ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮದಾಸರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಮನೋಹರವಾದ ಸುಲಭ ಕೈಲಿಯಿಂದ ವಿರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

೫ ಚಿತ್ರವಟಗಳಿವೆ. ಬೆಲೆ ರೂ. 1—0—0

ಗೋಪೀಚಂದ್ರ ಚರಿತ್ರೆ.

ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರಿಸಿ ಲಿಸುತ್ತಾ, ಅಸಮಾನ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದು, ನಿಜಜನನಿಯ ಹಿತೋಪದೇಶದಿಂದ, ಸಿದ್ಧಪುರುಷರ ಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಲಾಸವೈದ ಮಹಾತ್ಮನ ಚರಿತ್ರೆಯು. ಲಲಿತವಾದ ವಚನಕೈಲಿಯಿಂದ ವಿರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸದ್ಗ್ರಂಥವಿದು.

2 ಚಿತ್ರವಟಗಳಿವೆ. ರೂ. 1—0—0

ಶ್ರೀ ಸುಜಾನ್ಹಾನ ಚಂದ್ರೋದಯ.

ಈಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ಪಿಪೀಲಿಕಾವಿ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಯಂತ (ಅಂದರೆ, ಇರುವೆ ಮೊದಲು ಈಶ್ವರನವರೆಗೂ) ಇರತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತ ರಹಸ್ಯಗಳೂ ಸರಿಸ್ವಾರವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಮಾಣ ವಾಕ್ಯಗಳೊಂದಿಗೂ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ.

ಬೆಲೆ, ಪ್ರಥಮ ಭಾಗ ರೂ. 1-0-0, ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಗ ರೂ. 1-0-0

ಪ್ರಕಟವಾಗತಕ್ಕ ಗ್ರಂಥಗಳು.

ಸ್ವತಂತ್ರಜೀವನ, ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ, ರುಕ್ಮಿಣೀಕಲ್ಯಾಣ, ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಚರಿತೆ, ತುಕಾರಾಮ ಚರಿತೆ, ಮೆಸ್ತೂರಿಜಂ ಮತ್ತು ಹಿನ್ನಾಟಿ ಜಂ, ರಾಜಯೋಗ ರತ್ನಾಕರ, ವಿನೋದ ಕಥಾಮಂಜರಿ, ಧ್ರುವವಿಜಯ, ವೃಹಾದ ವಿಜಯ, ಗಜೇಂದ್ರವೋಹ್ನಿ, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ, ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ, ಸುಭದ್ರಾವರಿಣಯ, ಸಾವಿತ್ರೀಚರಿತೆ, ಅನಸೂಯಾಚರಿತೆ, ದ್ರಾವದೀ ಸ್ವಯಂವರ, ವಾದುಕಾ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ, ಕಾಳಿದಾಸವಿಜಯ, ಲವಂಗಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳು.

 ಮೇಲ್ಕಂಡ ಗ್ರಂಥಗಳು, ತಿಂಗಳೊಂದರಂತೆ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ.

ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಚಂದಾದಾರರಾಗಿ ನೇರಿ 0-4-0 ನಾಲಾಣೆ ಅಡ್ವಾನ್ಸು ಕೊಡತಕ್ಕವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, (ಇತರರಿಗೆ ವಿಕ್ರಯಿಸುವ ಬೆಲೆಗಿಂತಲೂ) ರೂಪಾಯಿಗೆ (0-4-0) ನಾಲಾಣೆಯಂತೆ ಕಮಿಷನ್ ವಜಾಮಾಡಿ, ಕಡಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಇಷ್ಟುವುಳ್ಳವರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ರಿಜಿಸ್ಟ್ರರ್ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ವಿಳಾಸ:—ಕಾ. ಶಿವರಾಮದಾಸ,
ಸಂಪಾದಕ, ಅನಂದಚಂದ್ರಿಕಾ ಡಿಪೋ,
ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ.

